

IV. ALFABETISCH REGISTER

1. ADMIRALITEITSHUIS: 'maison de l'officier de l'amirauté Autrichienne' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824. C 3
Het huis van de lagaanofficier, die toezicht hield op de aangespoelde goederen. Het stond op de noordrand van de BLINKAARTDUINEN, even ten noorden van de weg, die de scheiding tussen de Zoute Polder en OUDE HAZEGRASPOLDER vormde. Cijns nr 3 van de Zoute Polder. Enkele jaren geleden afgebroken.
2. BAKKERIJ: 'Maerten Bouse, backer tot Knocke' (1639) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1637-40, f° 33vo; 'Maerten Bouse, backer tot Cnocke, ghebruyckt ontrent ses soo acht roeden lants... het huus vanden backer' (1645) idem, 1644-45, f° 11ro; 'Maerten Bousse, backer ende wyneckelier' (1650), RV 3445, Rek. Par. Kn. 1649-50. D 624-25
De bakkerij, tevens winkel, stond op de hoek van de DORPSTRAAT en de DUINENWEG. Werd in de 18e eeuw door de herberg de ZWAAN opgeslorpt.
3. BIEZENPOLDERTJE: 'met het biesepolderken daer inne liggende' (1652) ANH, doos 1, bundel 2, Verp.; 'met een notabel beloken parcheel, ghenaeamt t biesepolderken, daerinne liggende' (1653) doos 1, bundel 2, Verp.; 'het biesepolderken, synde het eynde vande dreve van ste. Pauwels, groot ontrent een ghemet eene lyne 50 roeden, (1706) Aanw. 2358, Proces Monterey, Verp. A 258
Naast het hoeveke, dat op de zuidoosthoek van het SINT-PAULUSFORT staat, lag er tot voor enkele jaren een moerassig, met biezen begroeid perceel, de rest van een bres in de SINT-PAULUSDIJK.
4. BLINKAARTDUINEN: 'den Blinkaert' (1844) BW; 'binnen den genaemden blinkaert' (1849) ANH, doos 14, Brief J. Vanhoutte; 'de Blanckaerts Duynen' (1850) Kaart Prov. 969; 'de Blinkaert' (1861) Stafkaart; 'den Blinckaert' (1878) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren. A 298
noord
Blinken luidt in het West-Vlaams blekken. Blekkaart is zware kleigrond die bij droog weder wit uitslaat. Een blekkaart (blekker) is ook een onbegroeide heuvel zeezand. Zulk duin ziet er blinkend wit uit. Bekend zijn de blekkers te Koksijde en De Panne. In de 17e eeuw ondernam het Vrije verscheidene pogingen om de 'grootte bleckaers tussen Brede ne en Wenduine door beplanting tegen verstuiving te beschermen. Zie RV 351, Rek. 1610-11, f° 35vo; RV 355, Rek. 1614-15, f° 37ro; RV 361, Rek. 1620-21; f° 106ro; RV 29, Rez. 1607-18; f° 168ro; RV 30, Rez. 1618-32, f° 346ro en 367ro.
De tweede duinenketen, die in de 17e en 18e eeuw vooral ten noordoosten van Knokke uitbreiding nam, bleef lange tijd onbegroeid, dus blinkend wit. In de eerste helft van de 19e eeuw legde de Zoute Polder een deel van de Blinkaert vast door helmbeplanting. Omstreeks 1850 begon het waterschap het bos te planten, dat nu een groot deel van de Blinkaertduinen en -pannen bedekt, en dat nu algemeen het SPARREBOS heet.
5. BLINKAARTPANNE: 'Den Blickaert'

ANH, Kaart ZP; 'Blickaerts Panne' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Den Blinckaert' (1838) Kaart Drubbel; 'Den Blinkaert' (1845) Kaart Popp; 'De Pan' (1850) Kaart Prov. 969; 'Den Blickaert' (1853) ANH, kaart ZP; 'De Blinkaert' (1861) Stafkaart; 'Den blinckaert' (1885) ANH, bundel 34.

A 298 midden

Een grote panne tussen de BLINKAARTDUNEN en de duinen van de MAGERE SCHORRE.

6. BLINKAARTWEGEL: 'Blinckaert duin weg' (1844) BW.

Een pad dat door de BLINKAARTDUNEN, naar de ZOUTE SCHORRE liep. Weg nr 26. Thans Boslaan-Blinkaartlaan.

7. BOTERSTUK: 'eedt t' bueter stick' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig. f° 102vo; 'genaemt t boter stick' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'is genaemt het beuter stick' (1682) Omm. Kn. f° 51 vo. D 15-25

Deze weide in het 12e Reig was, blijkens haar naam, zeer vruchtbaar voor het melkvee van de hoeve TER POORTE.

8. BRABANDER: 'genaemt den brabant' (1559) Gill. 19, Omm. Volk. f° 21vo.

C 713-18

Een perceel in 7e Vo, in de BUTSPOLDER. We vinden een Brabant te Heist (KH, p. 80) en een Hoog Brabant te Sint-Pieters-opde-Dijk (STP, p. 259). F. Debrabandere, Persoonsnamen in het Kortrijkse (1300-1350) Naamkunde, 3e jaar (1971) p. 70 kent een Brabant te Deerlijk en te Waregem, een heerlijkheid Brabant te Geluwe (1495) en een leengoed Brabant te Menen (1501).

9. BRABANDER: 'Brabander' (1845) ANH, Bundel Kadaster, De wijk rond het perceel de BRABANDER. Deze naam is op de gehele BUTSPOLDER overgegaan.

10. BRABANTSE PANNE: 'Brabantsche panne' (1718) ANH, kaart met grens van 1715; 'brabantsche panne' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'Pannes de Brabant' (1784), RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Brabandse pan' (1787) ANH, kaart ZP; 'Brabandsche Panne' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'De Brabandsche Pan' (1838) Kaart Drubbel; 'de groote panne, de Brabandsche panne genaemd (1839) Beschr. Eie-Reig, p. 7; 'De Brabandsche Pan' (1844) BW; 'Brabandsche Pan' (1845) Kaart Popp; 'De Brabandsche Pan' (1850) Kaart Prov. 969; 'De Brabandsche Pan' (1853) ANH, Kaart ZP; 'Brabantsche Pan' (1861) Stafkaart. A 286-292; 297 Een lange, brede panne tussen de eerste en de tweede duinenketen. In dit toponiem en in BRABANDER blijft het element 'brabant' duister.

11. BRANCHEKREEK: 'de branche kreek' (1785) ANH, doos 14, Ontginning NHP.

Een vertakte kreek die in de kavels 2 en 3 van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER een verbinding vormde tussen de SCHAPERIJKKREEK en de HAZEGRASKREEK. Thans grotendeels verdwenen.

12. BROUWERIJ A: 'daer dherberghe ende brauwerie up staet' (1659) Aanw. 3512, Beterding Kn.

Deze brouwerij behoorde bij de herberg RODE LEEUW.

13. BROUWERIJ B: 'Adriaen Pepers als brauwer ende tapper' (1702) RV 3456, Rek. Par. Kn. 1702-03; 'daer syn huysinghe ende herberghe is op staende' (1715) RV 12442, Rek. Par. Kn. 1715-17, f° 28vo; 'Jakob Benteyn, brauwer ende herberghier ten dorpe' (1740) RV 3489, Rek. Par. Kn. 1740-41. De brouwerij bij de herberg WEIKNECHT.

14. **BRUINE**: 'De Brune' (1571) Kaart Pourbus. Pourbus tekent deze naam in de vaargeul van het ZWIN, ter hoogte van de LOPINGE. Op die plaats was het water woeliger. Daardoor had het misschien een bruine kleur.
15. **BUCHT**: 'de partye ghe-naempt het bucht' (1652) ANH, doos 1, bundel 2, Verp.; 'ghe-naempt het oude ende nieuwe bucht' (1652) idem; 'anden bucht die Jan Verlaere ghepacht heeft' (1653) idem; 'het oude ende nieuwe bucht' (1658) idem; 'het oude ende nieuwe bucht' (1660) idem. C 117-122
Het West-Vlaamse woord bucht beduidt iets minderwaardigs. Het perceel is een stuk armtierige grond in de Kalfduinen.
16. **BUTSPOLDER**: 'inter novum polra et polro in quo manserunt Basilius et Rogerus' (1259) ADN, 28 H 81, charter 1661; 'de ghelände van Boudin Buts polre' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 23ro; 'Boudin Buts polre' (1405) idem, f° 30ro; 'Boudin Buts polre' (1405) SBR 1405-06, f° 73ro; 'inden polre bolduins buts' (1407) Oud Kerkarch. 416, f° 7ro; 'Boudin Buts polre' (1425) RV 160, Rek. 1424-25, f° 26vo en 31vo; 'le polre Bauden Buuts' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'Boudin Buts poldre' (1439) idem, kopie 1640; 'in Budts poldre' (1559) Gill. 19, Omm. Vo f° 18vo; 'Bauduyn Bults polder' (1617) Oud Kerkarch. 416, f° 5ro; 'butts poldere' (1682) Omm. Kn. f° 11ro; 'Budts poldere' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'Buts Polder' (1845) Kaart Popp; 'Boudewyn Buts Polder' (1853) Kaarten-Plannen 527. C 711-787
Deze kleine polder werd tussen 1255 en 1259 gewonnen, waarschijnlijk door Lamsoete, zoon van Pieter, Brugs poorter, die in 1259 de bedoelde grond uitbaatte. De rekening van de Keuvel vermeldt in 1326 en 1327 een 'Balduinus Budde'¹. Het kan moeilijk anders of deze persoon was, in de eerste helft van de 14e eeuw, de eigenaar of de uitbater van het poldertje, dat in 1404 met de naam 'Boudin Buts polre' aangeduid wordt.
17. **BUTSPOLDERHOEK**: 'den Butspolderhouck' (1649) ABB, H 79, Tiende Kn.; 'den Butspolderhouck' (1683) ABB, G 272, Tiende Kn. f° 17vo; 'den Buspolderhouck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'Butspolderhouck' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792.
Deze tiendehoek omvatte de BUTSPOLDER en de VAGEVIERSPOLDER, voor zover die in Knokke lagen.
18. **CIJNS**: 'desen disch is in possessie van te verpachten een stuxken gars, ghe-naempt het seys, ghelegghen in dese prochie jeghens den duyn ende het schorre Hasegras, buyten waterynghe' (1686) RV 12437, Rek. Dis Kn. 1686-88, f° 2ro.
Volgens de omschrijving gaat het om een stukje van de PAPENBILKEN, die toch 'buyten waterynghe' lagen. Het armenbestuur had het recht om dit perceeltje te vercijnsen. Waarschijnlijk stond hier de in 1697 vermelde gaaipers (Zie hst. 6, par. 10).
19. **DEJUDESTRAAT**: 'Jodestraat' (1866) Opedrinck. Hist. p. 82; 'landbouwwegen, genaamd Papendreve en Jodenstraat' (1900) AFS, Brief van Gemeente Kn.; 'De Judestraat' (1943) D. Van Caillie, p. 21.
Deze straat is het deel van de DUINENWEG, dat langs de PAPENBILKEN loopt. Het eerste lid is een persoonsnaam. Frans Dejeugd woonde reeds in 1820 langs de noordzijde van de genoemde weg op pesceel D 487². Er is geen verband met Joden.
20. **DERTIEN GEMETEN**: 'in loco qui vulgariter tredecim mesure appellatur' (1260) ADN, 28 H 81, charter 1696.
Een blok leengrond van 13 tot 14 G in het 5e Vo, waarop o.a. het KALF staat.

21. DIEVEGAT : 'de westelijke geul, genaemd het Dievegat' (1872) ANH, doos 5, bundel 56.
In de 19e eeuw nam de westelijke tak van het ZWIN deze naam aan. De termen SMOKKELGAT en Dievegat wijzen op de aard van de activiteit, die er toen op de oevers van de Zwinmonding heerste.
22. DOORNPANNE : (± 1920) J. De Langhe, Biekorf, 61e jaar, p. 181.
Een panne begroeid met gaspeldoorn (ulex). Wordt niet gesitueerd. Waarschijnlijk een deel van de BRABANTSE PANNE. Zie de duinschouwing van 1676 in hst. 4, par. 9.
23. DORP : 'de plaetse van Knocken' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 't dorp van Knocke' (1639) NK 326, Tiende Kn.; 'de platse' (nota 1647) Jonckheere 1249, Omm. Reig, f° 81vo; 'int dorp' (1659) Aanw. 3512, Beterding Kn.; 'in de plaetse' (nota 17e E) Inv. Wat. 717, Omm. Reig f° 81vo; 'int dorp' (1682) Omm. Kn. f° 31vo; 'ten dorpe deser prochie' (1688) RV 3446, Rek. Par. Kn. 1688-89; 'le village de Knocke' (1712) ANH, doos 1, bundel 2bis, Rek. Monterey; 'le dit village de Knocke' (1714) idem; 'het dorp Cnocke' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'Dorp van Knocke' (1774) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'in het dorp' (1774) Aanw. 4880, Begank. Kn.; 'Dorp van Knocke' (1778) Mestdagh, 626 A; 'Knocke Dorp' (1787) ANH, kaart ZP; 'Knocke dorp' (1787) ANH, doos 9, Rek. ZP, 1787-88; 'het dorp van Knocke' (1839) Beschr. Eie-Reig, p. 7; 'de dorpplaats' (1839) idem, p. 86; 'Dorp Knocke' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321; 'Knocke Dorp' (1853) ANH, kaart ZP; 'Knokkeplaats' (1943) D. Van Caillie, p. 35.
Het gallicisme 'de plaats', d.i. dorpskom, is al in de 16e eeuw tot Knokke doorgedrongen. Zie ook STP, p. 245.
24. DORPADER : 'dweersduere gedolven eene nieuwe adere' (1690) Gill. 20; 'eene nieuwe adere, beginnende beoosten het dorp Cnocke, inde hovynghen, loopende van daer totten Cnocxschen dycq' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'Dorpwatering' (1883) AW.
Deze kleine watergang werd ca. 1690 door de Watering VOLKAARTSGOTE gedolven om de dorpskom te ontwateren.
25. DORPHOEK : 'Dorphouck' (1845) ANH, Bundel Kadaster, Lijst Popp; 'Dorphoek' (1885) ANH, doos 5, bundel 34.
De wijk rond de dorpskom.
26. DORPSTRAAT : 'de kerck ofte dorpstrate' (1696) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro; 'de straete van 't dorp Knocke' (18e E) Bl. Wat. port. 17, kaart 351; 'de straete in het dorp' (1756) ABB, F 179, Reg. Pastorie Kn.; 'den dorp ende prochie wegh commende uyt den dorpe van Cnocke' (1765) Kaarten-Plannen 587; 'Dorpstraet' (1844) BW; 'heerweg in het dorp' (1847) Mestdagh 628; 'Dorpstraat (1866) Opdedrinck, Hist. 82.
De term Dorpstraat gold tot in de 19e eeuw voor: a. de DUINENWEG, van de KLEINE MOLEN tot de ONZE-LIEVE-VROUW-KAPEL, weg nr 2; b. voor de weg van de KERK totaan de NIEUWSTRAAT, weg nr 3, Smedenstraat.
27. DRIE HULLEN : 'les Drie Hillen' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 195. - Opdedrinck situeert niet deze drie duintoppen.
28. DUINEN : 'de coninen vanden dunen' (1404) SBR, Rek. 1404-05, f° 48ro; 'vervloghen vanden dunen' (1408) Gilliodts, Arch. Stad Brugge, p. 23, nr 908, rol; 'de dunen' (1411) SBR 1411-12, f° 70vo; 'toten dunen' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig. f° 537ro; 'totten dunen ende hazegarse' (1544) SBR 1544-45, f° 80vo; 'ex dune' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 16ro; 'anden pale vanden dune' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'op de duynen' (1667) RV 3445, Rek. Par. Kn.

1667-68; 'an den duyne' (1682) Omm. Kn. f° 9ro; 'de paele vanden duyn' (1682) idem, f° 35vo; 'de palen vanden duyne' (kaart 1697) Gill. 19, Omm. Papenpolder; 'diversche pannen geleghen in den duyn, compe-terende den prince van Croy' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'Dunes' (1783) ANH, kaart Donche; 'naer den duyn' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, f° 23vo; 'de pannen en duynen van de Noord-zee' (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig, p. 87; 'de Duinen' (1845) Kaart Popp.

Na de Duinkerke III B bereikte in de 2e helft van de 14e eeuw, van westelijke richting uit, de duinvorming het grondgebied van de parochie Knokke. Gedurende de zes daaropvolgende eeuwen vorderde de zandverstuiving gedurig in oostelijke richting. Naarmate de sedimentatie in noordelijke richting aangroeide, ontstonden meerdere duinenrijen en -pannen. Thans ligt een aaneenhangende gordel duinen op de plaats van de vroegere, brede Zwinmonding.

29. **DUIINENWATER**: 'Duinewater' (1883) AW. Deze kleinere watgang tussen het 11e en 12e Reig diende aanvankelijk om de SCHARPINGHOEK af te wateren. Later heeft Serweytens het water van zijn duinen en pannen daarheen gericht. Zie hst. 4, par. 20.

30. **DUIINENWEG**: 'ande zuutside van de slaghe' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig. 526ro; 'een slag daer deure loopende, soo men ryt naer Heyst' (1682) Omm. Kn. f° 35vo; 'wech loopende langs de palen van den duyne naer den dyck' (1697) Gill. 19, Omm. Papenpolder; 'den paepen polder dyk is eenen santweg ofte duyne slag' (1753) Kaarten-Plannen 527; 'den duyneslagh' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn. 'de duyne wech' (1778) Mestdagh 627 A; 'Oude weg naer Cnocke al langst den duyne' (1809) Mestdagh 621; 'Duine straet' (1844) BW; 'Duinestraat' (1866) Opdedrinck, Hist. p. 82.

Algemeen gebruikte men de binnenberm van de zeedijk als verkeersweg tussen de kustgemeenten. In sommige sectoren, o.a. tussen Knokke en Heist, en tussen Wenduine en Bredene, geraakte de zeewering al vroeg overstoven. Op zulke plaatsen maakten de boeren op de zuidrand van het aangroeiende duinengebied een 'slagh', d.i. wagenspoor. Ook te Knokke verving de Duinenweg de vroegere zeedijk, nl. langs de Papenpolder, en verder langs het 10e, 11e en 12e Reig naar Heist.

31. **DUIVELSPUT**: 'Puit du diable' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Fosse du Diable' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Puits du Diable' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 177.

Het weel van een grote breuk in de GRAAFJANSDIJK in het 6e Vo. Dergelijke putten werden als woonplaatsen van de waterduivels beschouwd. Zie ook Duivelsput te Heist KH, p. 81 en Duivelsput te St.-Pieters (STP, p. 247). Michel Vanmol heeft ons de precieze plaats aangewezen. De put werd weinige jaren geleden volgestort. Er is nog een kleine inzinking zichtbaar. De put had een lengte van ca. 40 m en een breedte van ca. 30 m. Hij lag tussen de huizen 122 en 124 van de Graafjansdijk enerzijds, en de huizen 132 en 134 van de huidige Jan Devischstraat. A. Dhondt, Dagklapper uit Knokke, publiceert een foto van de oorspronkelijke Duivelsput.

32. **DWARSWEG**: 'dweers straete' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56, kopie 1824; 'de dweirsstraete' (1789) ANH, doos 10.

Op de noordzijde van de SINT-PAULUSDIJK ligt een rijweg. Deze straat dwars op de andere wegen van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER.

33. **EILAND**: 'genaemt het eyland over de groote kreke' (1788) ANH, doos 14, Ploegwerk. B 297-301

- Door het aanleggen van de kavelgrachten kregen verscheidene deeltjes van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER een eilandvorm. Hier gaat het om een stukje grond in de 5e wending van kavel 5, tussen de NIEUWE KREEK en een zijtak ervan, dat een eilandje werd door het uitdelven van de gracht tussen de kavels 5 en 6.
34. EILAND VANDAMME : 'îlot, dit groote plaet' (1805) ANH, doos 6, bundel 26; 'les schorres de Haezegras dont le général Van Damme se prétendait concessionner' (1807) ANH, doos 3, bundel 26; 'schorre du général Van Damme' (1850) ANH, doos 6, bundel 2; 'Groote Plaat du Général Van Damme' (1854).
Napoleon heeft in 1805 de GROTE PLAAT aan generaal Vandamme geschonken.
35. FRANS FORT : 'der zoogenaemde fransche batterye' (1832) ANH, doos 6, Rek. NHP, 1831-35; 'Fort français en ruine' (1839) ANH, Kaart Zwinstreek; 'l'ancien fort français' (1845) ANH, doos 6, bundel 2; 'une batterie de côte' (1850) idem; 'la batterie française' (1851) ANH, doos 3, bundel 18; 'Batterie française' (1856) ANH, kaart Zwin; 'Ancienne Batterie Française' (1861) Stafkaart; 'de voormalige fransche battery' (1868) ANH, doos 6, Indijking Zwin; 'de oude Fransche batterij' (1884) ANH, doos 14, Oogst WLP.
Onder het Frans bewind (1794-1814) werd ca. 1800 een kustbatterij ingericht op de plaats, waar in de Oostenrijkse periode de batterij van het LAZARET gestaan had.
36. GEMEENTEHUIS A : 'waar de herberg t Kalf te dien tijde als gemeentehuis van Knokke diende' (1861) D. Van Caillie, p. 35. De gemeenteraad van Knokke vergaderde van ca. 1800 tot 1871 in het KALF, omdat in die periode de OOSTHOEK meer bewoners bezat dan het eigenlijke DORP, en omdat de genoemde herberg centraler gelegen was.
37. GEMEENTEHUIS B : 'Maison communale' (1880) Kaart Prov. 1211. D 617 a
Dit huis werd ca. 1870 op de zuidzijde van de huidige Sebastiaan Nachtegaelestraat gebouwd, ter hoogte van de KOSTERIE.
38. GEMEENTESCHOOL : 'Ecole communale' (1880) Kaart Prov. 1211. D 337 a
noordoost Omstreeks dezelfde tijd bouwden men, 80 m ten zuiden van de KERK, een gemeenteschool.
39. GILDENHOF : 'superest memoria horti dicti, het ghuldenhof, zuyt oost van het pastoriehuys ghebruyckt by Lauwereyns Daens' (1640) NK 397, Kerkvisitaties, f° 34v.
Idem als SCHUTTERS HOF, het terrein van de St.-Sebastiaansgilde.
40. GLAZE BRUG : 'de brugge liggende over de linie' (1786) Bundel Vrije 5284; 'Glaze-brug' (1838) Kaart Drubbel; 'De Glazebrug' (1845) Kaart Popp; 'glaze-brug' (1848) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis; 'Glaeze brug' (1850) Kaart Prov. 969; 'Glazebrug' (1865) Bl. Wat. port. 17, kaart 70.
Deze brug werd gebouwd om het SINT-IZABELLAFORT A te verbinden met de Linie van Cantelmo. Ze staat op de SLUIS-VLIET B, vlak voor het glacis, d.i. buitenhelling van de zuidoostelijke contrescarp, d.i. voorwal van de genoemde vesting. Is vóór enkele jaren 50 m noordwaarts verplaatst.
41. GOED TER DUINEN : (1865) De Flou, 4, 753, uit advertentie.
Serweytens gaf deze naam aan de hoeve die hij ten noorden van de KERK in de DUINEN bouwde.
42. GOEVERNEURSFLUIT : 'een party lants, ...aengetrocken door den heer prince van

- Croy, genaemt t'gouverneur flute' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'het zoo gezegde Commandeursflute' (1843) ANH, doos 5, bundel 49. C 483-492
Dit perceel geraakte in 1627, door het verleggen van de GRAAFJANSDIJK, van het HAZEGRAS afgesneden. Het werd in de 17e en 18e eeuw door de goeverneurs van het SINT-IZABELLAFORT A ingepalmd. De vorm lijkt min of meer op een fluit.
43. GOEVERNEURSSTUK : 'que les commandeurs du dict fort ont joui à présent plusieurs années' (1661) ANH, doos 1, bundel 2; 'Piec de terre, dite du gouverneur' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824; 'het Gouverneurs stuck' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 93v0.
Idem als GOEVERNEURSFLUIT.
44. GRAAFJANSDIJK : 'aen den grave Jansdycke, gheseyt den waerdyck' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, Verp. 'den gravejansdyck' (1650) idem; 'den grave Jansdyck' (1652) idem; 'den grave Jans dycq' (1653) idem; 'dicgue nommé Grave Jans dyck' (1661) idem; 'den grave Jans ofte weerdyc' (1672) RAG, Reg. 65, kaart 598; 'den ouden ofte graejevansdyck' (1682) Kaarten-Plannen 673; 'la grande digue appellée Graafjan dyck' (1715) Aanw. 2358 A, Proces Monterey; 'grave Jans dyck' (1736) Kaarten-Plannen 249; 'de gravejansdyck' (1768) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16ro; 'den hooghen, schoonen ende befaemden dyck, genaemt den gravejans dyck' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn.; 'den zeedyck ofte graefjansdyck' (1780) Aanw. 3294, Verp.; 'Digue du Comte Jean et appartenante a la wateringue Valkarsgotte... Gravejansdyck' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Graaf Jans Dyck' (1845) Kaart Popp; 'la digue dite le graefjansdyck' (1856) Bl. Wat. port. 17, kaart 20; 'den Graef Jans Dyk' (1858) Mestdagh 639.
C 443-56; 536-62; D 590-96

In Vlaanderen werden grote delen van de zeewering door de Elizabetvloed van 1404 vernield. Deze dijken werden in 1405, onder het bewind van hertog Jan Zonder Vrees, Graaf van Vlaanderen, grondig herbouwd. Hier moet echter gezegd dat na 1405 nog stukken van de oorspronkelijke Graafjansdijk door de golven gebroken, en daarna door een inlage vervangen werden en dat deze sektoren de bewuste naam overgenomen hebben. Aanvankelijk durfden we ons over deze dijknaam niet uitspreken, vooral omdat de bedoelde term vrij laat uit de geschreven bronnen te voorschijn komt, maar dank zij het ANH kunnen we de naam Graafjansdijk 40 jaar achteruit brengen. Zie KH, p. 83, en Uitk. p. 109.

De aangehaalde kaart van 1672 beschrijft de Graafjansdijk als volgt: 'loopende voorby spapen, Volckaertsgote, Budts ende Vageviers polder, die seere souffissant is, van thien, elf ende twaelf roeden anleggens, ontrent ses voeten hooghe boven het ghemeene meylant'. Ter hoogte van de Papenpolder heeft het duinenzand, in de eerste helft van de 15e eeuw, de Graafjansdijk overstoven. Tussen de Papenpolder en de Verbrande Hofstede zijn vele delen van de dijk reeds geruime tijd verkocht. Daar zijn sommige sektoren helemaal afgevoerd en bebouwd. Van de Verbrande Hofstede tot Vijfhuizen is de Graafjansdijk nagenoeg in zijn volle breedte en hoogte bewaard gebleven.

45. GRAUWE DUINEN : 'De grauwe Duin' (1855) ANH, doos 3, bundel 14 bis; 'De Grauwe Duin' (1878) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren, Kaart; 'Grauwe Duin' (1904) De Flou, 4, 857. A 273 noordoost
Een groep zandheuvels in de noordoosthoek van Serweytens' Duinen. De bepaling grauw slaat allicht op de plantengroei.
46. GROENE DIJK : 'vanden groenen dyc te crammene... van den groenen dike... in den

- groenen dyck' (1396) KOO, SJH, A 10, Rek. Eie 1396-97, rol.
- De noorddijk van de VARDENAARSPOLDER was groen, d.i. met gras begroeid. Zie ook KH, p. 83.
47. GROOT EILAND: 'Het Groot Heylandt' (1778) Ferraris, Kaart Sluis, nr 23 (B3) (2); la cense het Groot Heylandt' (1778) Ferraris, Memoires bij de kaarten, deel 2, p. 12. Idem als de GROTE PLAAT. Ferraris tekent de naam verkeerdelijk bij de hoeve WIT HUIS.
48. GROOT FORT: 'het meste foerte' (1623) RV 3168, Rek. Par. Heist 1623-24; 'het groote ford't' (1625) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1625-26; 'up t groot fort' (1627) idem, 1626-27; 'het groote fort' (1637) idem, 1637-38; 'de drooghde voor het groote fort' (1638) RV 31, Rez. 1632-45, f° 264ro; 'opt groote fort st. Elysebette' (1639) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1639-40; 'het groot fort ghenaeamt Sinte Ysabelle' (1641) ANH, kaart Hazegras; 'het groote ford't' (1648) RV 3168, Rek. Par. Heist 1648-49; 'tgroote fort' (1652) ANH, doos 1, bundel 2; 'op het groote fort' (1658) RV 3445, Rek. Par. Kn. 1658-59; 'tfort st. Isabelle geseyt t'groote fort' (1664) Kaarten-Plannen 747; 'vant fort st. Isabelle, tgroote fort' (1674) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 136vo; 'het haelen van eenighe bancken uuyt het groote fort' (1677) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1667-70, f° 51vo. Het IZABELLAFORT A werd ook 'groot' genoemd, gesteld tegenover het kleinere SINT-TERESIAFORT.
49. GROOT HAZEGRAS: 'den polder genoemd het Groot Haezegras' (1805) ANH, doos 4, bundel 33. Idem als OUDE HAZEGRASPOLDER.
50. GROTE DAM: 'in den craghen dyck tot den groten damme' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig. f° 505vo; 'inden zelve dyck, vanden craghenhuelkin totten Mueneken dam, ende heet van houden tyden den grooten dam (den craghendyck was)' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig. f° 39vo. Hier wordt de KRAGENDIJK ter hoogte van het 5e Reig bedoeld. Deze dijksektor en de aanpalende KEUVELDIJK dienden nog lange tijd om het zeewater tegen te houden, wanneer een storm de GRAAFJANSDIJK doorbrak. Zie ook J. De Langhe, Biekorf 1959, p. 187.
51. GROTE KEUVEL: 'daer de groote cuevele in staet' (1601) NK 298, Verp. Tiende Kn. f° 21ro; 'de groete cuevele' (1633) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1633-34; 'hierin staet de groote kievele' (1639) NK 326, Tiende Kn. 'byde groote ceuvele' (1642) BB 5, 1, f° 232ro; 'de groote cuevele' (1683) BB 6, 1, f° 533vo; 'hofstede de groote Ceuvele' (18e E) Mestdagh 1900 A; 'Groot Keuvel Hof' (1850) Kaart Prov. 969. Idem als KEUVEL, de grootste hoeve op het domein dat de monniken van Vaucelles te Knokke en te Westkapelle bezaten.
52. GROTE KREEK: 'het groote gat' (1784) Dagboek Lippens 22 juni - 13 juli 1784; 'het groot gat' (1787) ANH, doos 10; 'de groote kreke' (1787) ANH, doos 10, Meting Debruyne; 'de groote kreke' (1793) ANH, doos 7, Rek. NHP 1793-94; 'het groot gat' (1808) idem, 1808-09; 'de grootte kreke' (1810) ANH, doos 8, Rek. NHP 1810-11; 'de groote kreke' (1826) idem, Rek. 1831-45. De HAZEGRASKREEK vormde in de 18e eeuw de grootste geul in de schorren van het HAZEGRAS.
53. GROTE PLAAT: 'Schoorre dit Grootte Plaet' (1856) Kaart Prov. 77; 'schorre van de groote plaat' (1865) Bl. Wat. port. 17, kaart 70; 'de voorliggende groote plaat'

(1868) ANH, doos 6, Indijking Zwin; 'Grootte plaat' (1870) ANH, kaart Hazegras; 'Grootte plaat du général Van Damme' (1872) ANH, doos 1, bundel 8; 'schorre connu sous le nom de grootte plaet, vogelplaet ou voldersplaet' (1874) ANH, doos 3, bundel 28; 'Grootte Plaat' (1876) ANH, kaart WLP.

Na de indijking van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER betekende de PLAAT de voornaamste opwas in de Zwinmond.

54. GROTE SCHORRE: 'de pachters van het grootte schorre' (1628) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1628-29; 'het grootte schorre' (1630) idem, 1629-30; 'het scoerre ten haesegaete' (1632) idem, 1632-33; 'grand schorre' (1783) ANH, kaart Donche.

Het schorreveld buiten de SINT-PAULUSDIJK, tussen de ZOUTE SCHORRE en de SLUISVLIET A.

55. GROTE STELLE: 'de grootte stelle' (1782) J. Rau, R. d. P. 3e jaar, nr 3, p. 101.
Idem als de STELLE A.

56. HAZEGAT: 'Hasegat' (1622) RAG, Reg. 65, kaart 595; 'ontrent het Hazegat' (1625) RV 30, Rez. 1618-32, f° 232vo; 'het fordtsente Pauwels ten aesegaete' (1629) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1629-30; 'totten haezegaete ende Cnocke' (1631) RV 372, Rek. 1631-32, f° 41vo; 'naer het haezegaet' (1632) idem, f° 54ro; 'het scoerre ten haesegaete' (1632) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1632-33; 'van het hasegat af tot Nieupoort' (1679) RV 37, Rez. 1678-83, f° 74ro.

In de 17e eeuw groeide het werpland ten noorden van de STELLE B, en daarin vormde de vloed een nieuwe strandgeul, die in de bedoelde periode de naam Hazegat droeg. Waarschijnlijk idem als SCHAPERIJ-KREEK.

57. HAZEGRAS: 'un poulre k'on apiele Hase-

ghers' (1294) F. de Reiffenberg, Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg, 1, 285, charter 266, 1844; 'den polre ten Asegarse' (1304) SBR feb. - juni 1304, f° 19vo; 'den polre ten Hasegarse... ten Hasegherse' (1304) SBR okt. 1304 - feb. 1305, f° 17ro en 36ro; 'le scor appellé Hasegheers' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'ten hasegerse' (1436) RV 171, Rek. 1435-38, f° 20vo; 'tot den hazegarze' (1460) RV 144, Rek. 1460-61, f° 91ro; 'tote den hazegharsse' (1474) SBR 1473-74, f° 69vo; 'een schor onbedyct gheheeten t' Hazegras' (1479) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'ten hasegarse' (1485) RV 222, Rek. 1484-85, f° 156ro; 'ten hazegarse' (1494) RV 233, Rek. 1493-94, f° 69vo; 'van eenen schorre ende schaperie... ghe-naemt t' Hazegars' (1524) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'totten dunen ende hazegarse' (1544) SBR 1544-45, f° 80vo; 'totten azegarsse' (1545) idem, f° 80vo; 'schorre vanden hazegarse' (± 1550) RAG, Inv. 65, kaart 591; 'schor nommé het Haessegars non dycqué' (1601-04) ANH, doos 1, bundel 2, kopie 1638; 'het schorre ghe-naempt Harsegars' (1639) ANH, doos 1, bundel 2; 't schorre Hazegars' (1652) ANH, doos 1, bundel 2; 'het grootte Hasegars' (1664) idem; 'haese gars' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'de gheheele schorre Haesegars' (1715) Aanw. 2358 A, Proces Monterey; 'het Haezegras' (1721) Bundel Vrije 5266, Zeewerken; 'het schorre haesegars' (1736) RV 47, Rez. 1736-40, f° 3ro en f° 20vo; 'aende plaetse genaemt het haesegars' (1749) RV 490, Rek. 1749-50, f° 60vo; 'seker schorre ghe-naemt het haesegars' (1764) RV 52, Rez. 147vo; 'un schorre nommé le schorre de Haezegras' (1782) ANH, doos 1, bundel 5, Oktrooi Jozef II; 'Hazegras hameau' (1844) BW; 'Haesegras, hameau' (1883) Kaarten Prov. 1226.

De naam Hazegras beduidde reeds in de 13e eeuw het schorreland op de westoever

van het ZWIN en van de REIGAARS-VLIET. De in 1294 vermelde HAZEGRAS-POLDER werd uit de Hazegrasschorren gewonnen. Zo blijkt dat de term Hazegras in de 2e helft van de 13e eeuw het voorland van de HOGE POLDER en van de BUTS-POLDER besloeg. De westgrens kan oorspronkelijk zuidwestelijker gelegen hebben. Het Hazegras werd tenslotte door de eeuwige verpachting van 1426 omschreven als volgt: het schorreland buiten de GRAAFJANS-DIJK, tussen de KERK en de REIGAARS-VLIET.

De etimologie haas + gras ligt voor de hand. Het is echter waar dat de knaagdieren, die als eersten de duinen en de schorren gaan bevolken, vooral konijnen zijn. Daarom schenken we ook aandacht aan de verklaring: 'soort van gras met lange en dunne halmen, ook koorngas'³.

58. HAZEGRASFORT A: 'het fort ten Hazegarse' (1599) RV 338, Rek. 1598-99, f° 27vo; 'het fort te Hasegaete' (1599) RV 28, Rez. 1598-1607, f° 44vo; 'fort ten Hazeghat (1599) idem, f° 71vo; 'vanden forte te Hazegarse' (1599) idem, f° 81vo; 'het fort ten Hasegarse' (1600) idem, f° 90ro.
Idem als SINT-JORISFORT, de oudste ons bekende verschansing op het HAZEGRAS.
59. HAZEGRASFORT B: 'het fort ten Haesegaete' (1632) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1632-33; 'oudt fort Hazegras' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3.
Idem als IZABELLAFORT A. Deze versterking stond echter op de zuidoostoever van de REIGAARSVLIET, dus niet in het eigenlijke HAZEGRAS.
60. HAZEGRASFORT C: 'het nieuw fort' (1785) Dagboek Lippens, 28 mei 1785; 'la quasi-caserne militaire à Hazegras' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 179 ro; 'fort de Hazegras' (1786) idem, f° 272vo; 'la nouvelle forteresse' (1786) idem, f° 286ro; 'eene nieuwe forteresse ofte vestinge' (1786) ANH, doos 6, Rek. NHP 1785-86; 'fort du Hazegras' (1786) Kaarten-Plannen 355; 'het fort Hasegras' (1826) ANH, doos 6, Rek. NHP 1820-26; 'Fort Haezegras' (1844) BW; 'Fort Hazegras' (1861) Stafkaart; 'le fort Hazegras' (1870) ANH, kaart Hazegras. 461-72. Dit fort werd in 1785 door de Oostenrijkers gebouwd in de zuidoosthoek van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER.
61. HAZEGRASKREEK: 'den waterganck der groote kreek' (1791) Rek. NHP 1791-92; 'Crique du Haesegras' (1850) Kaarten Prov. 969.
Idem als NIEUWE KREEK, die in de 18e eeuw de voornaamste strandgeul in het HAZEGRAS vormde.
62. HAZEGRASMOLEN: 'Hazegras-Molen' (1825) De Flou 5, 583, uit Atlas Demey; 'Moulin Hazegras' (1866) Kaarten Prov. 1239.
Idem als KALFMOLEN, die ook de bewoners van het HAZEGRAS bediende.
63. HAZEGRASPOLDER: 'un poulre k'on apiele Haseghers' (1294) F. de Reiffenberg, 1, p. 285; 'den polre ten Asegarse' (1304) SBR feb. - juni 1304, f° 19vo; 'den polre ten Hasegarse... den polre ten Hasegherse' (1304) SBR okt. 1304 - feb. 1305. f° 17ro en 36ro.
Idem als VAGEVIERSPOLDER, die tussen 1282 en 1294 uit het HAZEGRAS gewonnen werd.
64. HAZEGRASSLUIJ: 'afgesteken het emplacement der groote sluyse' (1784) Dagboek Lippens, 18 maart; 'de sluyspu' (1784) idem, 18 juni; 'de sluyse van Hazegras' (1784) RV 603, Dossier Sluizen, f° 45ro; 'les ecluses de Hazegras' (1785) idem, f° 59vo; 'de nieuwe zeesluyse van het Hazegras' (1785) Kaarten-

- Plannen 250; 'de nieuwe zeesluyse' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'de sluyse haese gras' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'de zeesluyse van het fort Hasegras' (1826) ANH, doos 6, Rek. NHP 1820-26; 'de Hazegrassluyse' (1827) D. Van Caillie, p. 11, Brief Waterstaat; 'de sluizen van het hazegras' (1828) ANH, doos 5, bundel 49; 'Hazegras Sluyse' (1838) Kaart Drubbel; 'Zeesluis au Fort Haezegras' (1844) BW; 'De hazegras sluis' (1845) Kaart Popp; 'l'écluse du Haze-gras' (1851) ANH, doos 5, bundel 49; 'de groote sluis' (1853) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis 1853-54; 'Ecluse du Hasegras' (1856) Kaart Prov. 77; 'de Hazegras-sluise' (1869) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis 1869-70; 'Hazegrassluis' (1872) ANH, doos 1, bundel 8; 'de Hazegrassluis' (1872) ANH, doos 5, bundel 56; 'Ancienne écluse du Haze-gras' (1888) Kaart Prov. 1144; 'Eclusette' (1889) ANH, doos 6, kaart.
- Deze sluis werd in 1784 door de Oostenrijkse overheid gebouwd om de polders ten noorden van Brugge langs het HAZEGRAS naar het ZWIN te laten uitwateren. Heeft veel van zijn betekenis verloren sedert de bouw van de INTERNATIONALE DIJK.
65. HAZEGRASSTRAAT: 'la chaussée de Haezegras' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 67v°; 'in den nieuwen geleyden calsyde wegh' (1785) idem, f° 93v°; 'langs den nieuwe calseyweg' (1785) ANH, Dagboek Lippens, 14 mei; 'nieuwen calseywegh' (1786) Rek. NHP, 1785-86; 'den steenwegh' (1786) ANH, doos 3, bundel 22; 'Zeecalsyde van Westcappelle naer Haese gras' (nota 1795) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16r°; 'de kalseyde' (1810) Rek. NHP, 1810-11; 'chaussée au Hazegras' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'tot aen de buyse van den gewezen kalseyde weg' (1827) ANH, doos 15, 1826-28.
- Deze steenweg, aangelegd in 1785, vormde een goede verbinding tussen Westkappelle en het HAZEGRASFORT C.
66. HAZEGRASWEGEL: 'Haezegras wegel' (1844) BW.
- Een voetpad dat begon bij de KALFMOLLEN, en door de OUDE HAZEGRASPOLDER naar de SINT-PAULUSDIJK liep. Het zuideinde is door een verkaveling verdwenen. Het wegje bestaat verder nog grotendeels in zijn oorspronkelijke vorm.
67. HAZEPANNE: 'haese pan' (1787) ANH, kaart ZP; 'Haeze Panne' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3. A 298 noord
- Deze panne maakt deel uit van rij kleinere pannen, die zich in de 18e eeuw langs de noordzijde van de BLINKAARTDUINEN gevormd heeft. De bedoelde duinenvallei werd blijkbaar door hazen bezocht.
68. HERBERG: Pieter Brey, tavernier van Cnocken' (1625) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1625-26; 'Pieter Breyel, weert tot Cnocken' (1631) idem, 1631-32; 'Pieter Breydele, weert tot Knocke' (1637) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1637-39; 'Pieter Breydele... met een huys daer hy inne woont' (1640) idem, 1640-43, f° 20v°; 'int huys vande kercke daer Pieter Breydele inne woont' (1643) idem, f° 40v°. D 320
- Deze herberg op de westzijde van het KERKHOF is verdwenen, nadat Pieter Breidel in 1645 in de RODE LEEUW ging wonen.
69. HOF TE KNOKKE: 'van den hove de Cnocke' (nota 1700) Gill. 19, Omm. Vo, f° 14r°; 'Cnockhove' (18e E) Mestdagh 640; 'd'heerelykhede van Knocke' (1791) Mestdagh 631 B. D 857-61; 947
- Het centrum van dit kleinere leengoed was in het 3e Reig gevestigd. De houder van het Hof te Knokke is nooit Heer van de parochie Knokke geweest. J. De Langhe, Biekorf 1955, p. 330, aanvaardt niet het bestaan van het Hof van Knokke.
70. HOGE DUINEN VAN KNOKKE: 'Hoo-

- ge Duyne van Knocke' (1850) Kaart Prov. 969.
- Deze duinen bezetten vooral dit deel van het grondgebied, dat Knokke ca. 1900 aan Heist afgestaan heeft. Daar is de badplaats Duinbergen gebouwd.
71. HOGE HUL : 'Hooge Hil' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 192.
Een van de hoogste toppen van de BLINKAARTDUINEN, gelegen op de oostzijde van de BLINKAARTWEGEL. Nu algemeen bekend als 'den Hul'.
72. HOGE LEEN : 'dictum t hooghe leen (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 20ro. C 721-22
Dit perceel, dat een achterleen van het Hof ten Poele uitmaakte, ligt misschien ietsje hoger.
73. HOGE POLDER : 'in die prochie van sinte Catelinen te Cnocken, beosten der cuevele int oghe' (1259) ADN, 28 H 81, charter 1664; 'en le proche s. catelinen te cnocke en le polre condist le oghe' (1330) RH 45925, BB, f° 53ro.
Op het ogenblik van de indijking was deze polder wat hoger aangeslibd dan de omringende poldertjes, vooral in de strook ten noorden van de KEUVELDIJK.
74. HOLLANDERSHUIS : 'maison de l'officier hollandais' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824. A 257
Het hoeveke op de zuidoosthoek van het SINT-PAULUSFORT, waar de Nederlandse lagoonofficier woonde. C 440
75. HOOG HUIS : 'corps de garde du cordon des troupes de sa Majesté impériale' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82.
Een wachthuis met een hoge dakstoel bij de VREDE. Het werd gebouwd op last van de Oostenrijkse overheid. Enkele jaren geleden afgebroken. Het toponiem wordt slechts mondeling overgeleverd.
76. IJZERBERG : 'Yzerenberg' (1878) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren, Schetskaart.
Een duintop in de noordwesthoek van de ZOUTE POLDER, waarop het TELEGRAAFBUREEL stond. De naam slaat wellicht op het konstruktie materiaal van de bedoelde barak.
77. IJZERBERG : 'le Yzerberg, le Mont de Fer, un des monticules de la crête dunière dont fait partie la Haute Colline, situé au côté occidental du chemin qui longe le bois des sapins... il y a peu d'années, à proximité du monticule, se trouvait un estaminet portant l'enseigne 'in den Yzerberg' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 195. C 6
Het door Opdedrinck bedoelde huisje bestaat nog steeds op de zuidzijde van de wegel, die de grens tussen de duinen van de OUDE HAZEGRASPOLDER en die van de ZOUTE POLDER uitmaakte; ten zuiden van gang nr 2 van de Zoute Polder. Deze vroegere herberg ontleende haar naam, niet aan een van de heuvels van de BLINKAARTDUINEN, zoals Opdedrinck meent, maar aan de IJZERBERG, waarop het TELEGRAAFBUREEL stond.
78. INTERNATIONALE DIJK : 'la digue internationale' (1876) ANH, doos 4, bundel 33; 'Digue internationale' (1888) Kaart Prov. 1144; 'la digue Internationale' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 148.
Deze dijk heeft in 1872 de WILLEM LEOPOLD POLDER gewonnen. Hij is door België en Nederland samen gebouwd.
79. INTERNATIONALE WEG : 'het verzanden van den internationalen weg' (1877); 'la route internationale' (1883) ANH, doos 3, bundel 29.
Kort na de bouw van de INTERNATIONALE DIJK werd een weg aangelegd die, over de GROTE PLAAT heen, het HAZEGRAS-

FORT met de Nederlandse plaats Retranchement verbond.

80. IZABELLASLUIS A: 'Nieuwe reael sas vande co. mat. zyde' (1622) RAG, Reg. 65, kaart 595; 'indien den capitayn van het fort van St. Isabelle quame open te doene de sluuse ende inte laeten het soute water' (1635) RV 31, Rez. 1632-35, f° 12vo; 't voornoemde fort... het sas aldaer... het plein van het sas' (1679) RV 37, Rez. 1678-83, f° 74vo.

Dit sas werd in 1622 midden in het SINT-IZABELLAFORT A gebouwd. De Spanjaarden gebruikten het voor militaire doeleinden. Na de Vrede van Munster (1648) geraakte het algaau vervallen. De Izabellasluis A werd in 1679 met aarde overdekt, toen men het ST-IZABELLAFORT A grotendeels slechtte.

81. IZABELLASLUIS B: 'den dycq ende nieuw sas jehens de contrescherpen van t groote fort Sint Isabelle' (1650) ANH, doos 1, bundel 2; 'de sluyse van Sint Isabelle' (1664) idem; 'sluyse' (1670) Kaarten-Plannen 664; 'sluyse' (1672) RAG, Reg. 65, kaart 598; 'byde sluyse van Eyensluys' (1679) idem, f° 175ro; 'de steene sluyse der wateringhe van Eyensluys' (1682) Kaarten-Plannen 673.

In 1650 bouwde de Watering Eiesluis een nieuwe uitwateringssluis op de westzijde van het SINT-IZABELLAFORT. Dit waterwerk werd in 1704 helemaal vernield en dichtgegooid. De HAZEGRASSTRAAT loopt er nu overheen.

82. IZABELLASLUIS C: 'de nieuwe Isabelle sluyse geconstrueert ten jaere 1785' (1786) RAB, Kaarten-Plannen 732; 'la nouvelle écluse Isabelle au Hasegras' (1786) ANH, doos 6, bundel 1; 'de nieuwe Isabelle sluyse gheconstrueert ten jaere 1785' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37.

Een weinig gebruikte naam voor de HAZEGRASSLUIS.

83. IZABELLAVAART: 'de Isabelle vaert' (1682) Omm. Kn. f° 23ro; 'Isabelle vaert, competerende de waterynghe van Eyensluys, lopende naer t' fort Isabelle' (kaart 1734) Gill. 19, Omm. Vo; 'van aenden Isabella-vaert' (1759) RV 52, Rez. 1759-65, f° 4ro; 'den vaerdt ofte waeterganck' (18e E) Bl. Wat. port. 17, kaart 351; 'den Isabelle vaert' (18e E) idem, kaart 99; 'Vaert van de waterynghe van Eyensluys' (1774) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'langs den brugschen vaerd, nu genaemt den Isabelle vaerd' (1784) Bl. Wat. port. 54, kaart 3; 'Den Isabelle vaert' (1809) Mestdagh 621; 'tot in den Isabelle vaert' (1818) Rek. NHP, 1818-20; 'den sluysvliet oft Isabelle vaert' (1829) Bl. Wat. kaart nr 1419; 'Isabellevaert' (1838) Kaart Drubbel; 'de Isabelle-vaert' (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig, p. 85; 'Isabelle Vaert' (1845) Kaart Popp; 'Canal Isabelle' (1850) Kaart Prov. 1260; 'Isabelle Vaerd' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321; 'Isabella vaert' (1883) AW; 'le canal Isabelle' (1889) Moniteur Belge, 9 okt.

In de periode 1650-56 legde de Watering Eiesluis een nieuw afvoerkanaal aan dat in de IZABELLASLUIS B uitmondde.

84. KALF: Sarel Bril, taevernier int Calf' (1637) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1637-38; 'de herberghe het calf' (nota 1750) Gill. 19, Omm. Vo, f° 13ro; 'de verbrande herberge het calf' (1756) RV 497, Rek. 1756-57, f° 61vo; 'herberge het Calf' (1764) Kaarten-Plannen 52; 'het calf' (1768) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16ro; 'Andriës Driessens, herbergier in 't calf' (1773) Aanw. 4880, Lijst Pastoor; 'Cabaret nommé le veau, ou André Driessens demeure' (1778); 'Cabaret le veau' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'herberge het calf, daer Jos. Lampiere woond' (1791) Kaarten-Plannen 587; 'Het Kalf, cabaret' (1850) Kaart Prov. 969; 'd'herberg genaemt het calf' (1858) Mestdagh 639; 'het gehucht 't Kalf, waar de herberg 't Kalf te dien tijde

als gemeentehuis van Knokke diende' (1861) D. Van Caillie, p. 35; 'Het Kalf, Cabaret' (1861) Stafkaart; 'de herberg Het Kalf' (1880) ANH, doos 14, Advertentie; 'Het Kalf, Cabaret' (1889) ANH, doos 6 kaart; 'de cabaret, le Kalf' (1913) Opdedrinck, Hist. p. 108.

Deze landelijke herberg heette aanvankelijk het ROOD KALF.

85. KALFADER : (1883) AW.

Idem als de KEUVELWATERGANG, die bij het KALF begint.

86. KALFDIJK : 'de calf-dyk oft landweg loopende naer d'hofstede de Ceuvel' (1829) Bl. Wat. kaart nr 1419.

De KALFSTRAAT bevat ook een deel van de KEUVELDIJK.

87. KALFHOEK : 'het calf' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'het Calf' (1726) Kaarten-Plannen 514; 'het calf' (1751) Aanw. 3294, Rek. Vo 1751-58, f° 7ro; 't'calf' (1753) Kaarten-Plannen 527; 't calf' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'het calf' (1845) Kaart Popp; 'Kalfhouck' (1845) ANH, Bundel Kadaster, Lijst Popp; 'Kalf, hameau' (1883) Kaart Prov. 1226.

Deze naam is laat opgekomen, omdat de wijk rond het KALF oorspronkelijk de OOST-HOEK heette.

88. KALFMOLEN : '(molenaar Cornelis Dyle) verplettert in ende tusschen t cauwiel van synen meulen' (1681) RV 421, Rek. 1680-81, f° 51vo; 'meulen' (2e helft 17e E) Kaarten-Plannen 730; 'de muelen die op den zeedyck staet' (1690) Gill. 20. Omm. Vo, f° 4ro; 'Huubrecht Vandenbulcke op syn meulen' (1696) RV 3450, Rek. Par. Kn. 1696-97; 'op synen meulen' (1707) RV 3462, Rek. Par. Kn. 1707-08; 'moulin' (1718) ANH, kaart met grens van 1715; 'Jacob Pauwaert, meulenaere deser prochie' (1740)

RV 3489, Rek. Par. Kn. 1740-41; 'by den molen het calf' (1758) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1758-60, f° 4ro; 'by den Caelfmolen' (1760) idem, 1760-61, f° 4ro; 'den molenwal daer den molen ende het molenuys op staet by het Calf... den Calfmolen' (1772) RV 14988, Rek. Vo, 1772-78; 'by de molen' (1773) Aanw. 4880, Lijst Pastoor; 'den molen-wal, daer den Calf molen ende molenuys op staet' (1801) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1801-07, f° 2ro; 'Kalf Meulen' (1838) Kaart Drubbel; 'Molen' (1845) Kaart Popp; 'Moulin' (1889) ANH, doos 6, kaart. C 556

Deze molen is een paar jaren na de Vrede van Munster gebouwd op de GRAAFJANS-DIJK, 175 m ten oosten van het KALF. In 1926 kochten de Domeinen een perceel van 853 m² uit de Graafjansdijk, waarop de Kalfmolen staat.⁴ Deze eigendom werd in 1928 aangekocht door 'De vrienden van de koninklijke commissie voor monumenten en landschappen'⁵.

Uit de rekeningen van de parochie Knokke en van de watering Volkaartsgote leren we enkele molenaars kennen die op de Kalfmolen gewerkt hebben. Hubrecht Vandenbulcke 1696-99; Jan Debrune 1700-01; Cornelis Vercruyce 1702-05; Hubrecht Colyn 1706-09; Jan Demaecker 1710-19; Mathys Vanhaecke 1720-30; Jakob Pauwaert 1731-48; Jan Pauwaert 1749-65; Innocentius Devos 1766-1800. Chr. Devyt kent verder: 1805 P. Delanghe, 1837 Jakob Devos, 1862 L. Devos en nog een paar namen zonder datum. Het is echter niet duidelijk of de bedoelde personen molenaarsbaas of -knecht waren.

Dank zij de volkstelling van 1815 leren we molenaar Jakob Cattoor kennen. Deze werd in 1773 te Dudzele uit een oud molenaarsgeslacht geboren. Hij huwde met Martha Pauwaert, dochter van de uitbater van de Grote Molen te Dudzele. Hij vestigde zich te Knokke, waar hij 13 kinderen kreeg. J. Cattoor verhuisde in 1828 naar de Zand-

wegmolen te St.-Pieters-op-de-Dijk⁶.

89. **KALFSTRAAT**: 'met den nieuwen wegh' (nota 1674) Gill. 19, Omm. Vo, f° 13ro; 'met eenen nieuwen wegh' (1690) Gill. 20, Omm. Vo 10vo; 'nieuwen wege' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'de Calfstraete' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'de calfstraete' (1746) RV 3494, Rek. Par. Kn. 1746-47; 'de calfstraete' (1753) Kaarten-Plannen 527; 'de calfstraete' (1758) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1758-60, f° 16vo; 'Rue du veau' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Kalfstraete' (1792) ANH, kaart Hazegras; 'chemin dit Calf wegh' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824; 'Kalf weg' (1838) Kaart Prov. 1226.

Nadat in de 2e helft van de 17e eeuw de **KALFMOLEN** gebouwd was, maakten de boeren een landweg, die de **KEUVELDIJK** met het **KALF** verbond. De term besloeg ca. 1800 ook de **BLINKAARTWEGEL**. De naam Kalfstraat werd tenslotte vastgelegd voor het gehele tracé van het Kalf tot de **KALVEKEETDIJK** in Westkapelle. De naam werd in de 19e eeuw verdrongen door die van burgemeester Jan Devisch. Weg nr 7.

90. **KALFWEGEL**: (1844) BW.

Een voetpad op de oostzijde van de **KALFSTRAAT**. Weg nr 31.

91. **KALVEKEETDIJK**: 'de stede te kalvekeete... metten anwerpe ende dyke datter toe behoort' (1381) RH 1073, BB, f° 27vo; 'den calverkeet dyc' (1435) BB, f° 72vo; 'vanden calvekeedyck' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 497ro; 'ande calvekedyc' (1501) BB 2, f° 106vo; 'den calverkeedyck' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn. 'den Calverkeedyck' (1682) Omm. Kn. f° 16vo en 27vo; 'den Calverkeedyck' (1788) Mestdagh 1894/1, Kaart Hof te Kalvekete; 'van den kalverkeedyck' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, f° 23vo; 'den Kalverkeedyck' (1839) Drubbel,

Beschr. Eie-Reig, p. 83; 'Kalver Keet dyk' (1844) BW; 'Kalver keet Dyk' (1845) Kaart Popp.

Het deel van de Evendijk B, dat strekt van de grens Heist-Westkapelle tot de **REI-GAARSVLIET**. Deze dijksektor beschermde het Hof te Kalvekete en behoorde aan het genoemde leenhof. De Flou, 6, 1195, kent een attestatie 'calvekedyc' uit 1336. Slechts een stukje van de dijk, nl. langs de zuidoosthoek van het 8e Reig, behoorde bij de parochie Knokke. Weg nr 11 bis.

Kalve is het meervoud van kalf; een keet is een stal of een bijgebouw van een hoeve. De etimologie kalverstal is best aan te nemen. J. De Langhe, Biekerf, 1966, p. 378, stelt: 'kaluwe, kale, armtierige of vervallen keete'.

92. **KAPEL**: 'Chapelle' (± 1870) AFS, Kaart van Serweytens' Duinen. 273 zuidwest

Een kapelletje in de duinen van Serweytens, langs de **DUINENWEG**, ten zuiden van **MESTDAGHS PANNE**. Het werd in 1938, bij de aanleg van de Arkadenlaan, ca. 75 m noordoostwaarts verplaatst. Het gebouwtje draagt onderaan de tekst: 'Heilige Maria Moeder van goeden raad. Hulp der Kristenen. Bid voor ons. 1938'. Bovenaan steekt de datumsteen '1863', wat erop wijst dat het oorspronkelijke kapelletje in 1863 gebouwd was.

93. **KAVEL EEN STRAAT**: 'Kaveleenstraet' (1844) BW; 'Cavel een straat' (1876) ANH, kaart WLP.

Een uitbatingsweg in de **NIEUWE HAZE-GRASPOLDER**, tussen de kavels een en twee. Deze liep aanvankelijk niet verder dan de **SCHAPERIJKREEK**. Weg nr. 24.

94. **KERK**: 'tusschen der keerde van cnocken ende...' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 24ro; 'oost van der kercken' (1435) BB, Leenreg. f° 89vo; 'sunte Katherinen kerke

tor Klocken... sunte Kattrinen torne' (15e E) Koppman, Seebuch, p. 51; 'de kercke van Knocken' (1568) RV 308, Rek. 1568-69, f° 142ro; 'Kercke van St. Cathelynen te Cnocken' (1569) Opeddrinck, Hist. p. 93; 'de kerke van sinte Kathelyne gheseyt Knocken' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'de kercke van Cnocken' (1638) ANH, doos 1, bundel 2; 'de kercke van Knocke' (1714) Aanw. 3294, Rek. Vo 1714-31, f° 7vo; 'oost vande kercke' (1774) Aanw. 4880, Begancken Kn.; 'Kercke Knocke' (1778) Mestdagh 626 A; 'Kerke' (1787) ANH, Kaart ZP; 'Kerk' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321.

D 324

De oude kerk van Knokke stond binnen de KRAGENDIJK, in de noordhoek van het 10e Reig, waarschijnlijk op de plaats van de oorspronkelijke SINT-KATARINA-KAPEL. Ze is vermoedelijk in de 14e eeuw gebouwd. Ze werd toegewijd aan de H. Margareta, die in 275 als martelares te Antiochia gestorven is; naamfeest 20 juli. De naam St.-Katarina was echter in de 14e eeuw reeds zozeer met de parochie Knokke verbonden geraakt, dat de naam St.-Margareta zeer laat uit de geschreven bronnen opduikt. Zie hst. 6, par. 5. Omstreeks 1950 werd een nieuwe St.-Margaretakerk naast de oude gebouwd. Van deze laatste blijft alleen het torentje over.

95. KERKBILK : 'ghenaempt t kercke bilcxkin' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'garslandt ghenaempt de kerckebilck' (1710) RV 3465, Rek. Par. Kn. 1710-11. D 182-88

Een weide in het 12e Reig, eigendom van de KERK.

96. KERKHOEK : 'Kerckhouck' (1639) NK 326, Ligger Tiende Kn.; 'den kerckhouck' (1683) ABB, G 272, Tiende Kn. Rek. 1683-85, f° 17vo; 'den kerckehouck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'den kerckhouck' (1746) RV 3494, Rek. Par. Kn. 1746-47; 'den kerckhouk' (1792) RV 3524,

Rek. Par. Kn. 1792.

Deze tiendehoek omvatte het 10e en 11e Reig. Maakte oorspronkelijk een deel van de PARADYSHOEK uit.

97. KERKHOF : 'toten kerckhove' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 524vo; 't kerckhof' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 81vo; 'vanden kerckhove' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'andt kerckhof' (1601) NK 298, Tiende Kn. f° 20ro; 'het kerckhof' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 't kerckhof' (1682) Omm. Kn. f° 35ro; 'le semitiere de l'église de Knocke' (1715) Aanw. 2358 A, Proces Monterey; 'het kerckhof' (1820) Pachtbrieven ZP; 'het kerckhof van Knocke' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 86; 'kerckhof van Knocke' (1847) Mestdagh 628. D 325

De begraafplaats rond de oude KERK van Knokke. Het kerkhof werd omstreeks 1930 ontruimd, en daarna ingericht op een perceel ten zuidoosten van de kerk.

98. KERKSTRAAT : 'anden wech ofte straete by Knocken kercke' (1601) NK 298, f° 20ro; 'de kerck ofte dorpstrate' (1696) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro.

Ter hoogte van de RODE LEEUW heette de DORPSTRAAT soms Kerkstraat. Deze laatste naam bleef tenslotte behouden voor het korte straatje langs de zuidwestzijde van het KERKHOF, totdat ca. 1930 de huizen ervan de plaats ruimden voor het Lippensplein.

99. KERKWEGEL A : 'de ordinaire kercke ende meulenwegh' (1730) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1714-31, f° 16vo.

Idem als MOLENWEGEL.

100. KERKWEGEL B : (1844) BW.

Een wegje doorheen het 10e, 11e en 12e Reig totaan de PROCESSIEWEG. Weg nr 15 en 27.

101. **KEUCKELINCKSTRAAT**: 'Keukelincks
 straet' (1844) BW; 'den buurtweg nr 21, ge-
 naamd Keukelinckstraat' (1866) D. Van Cail-
 lie, p. 36.
 Een uitbatingsweg doorheen de **OUDE HA-
 ZEGRASPOLDER**, genoemd naar een aan-
 palende bewoner. Weg nr 21; thans Oost-
 hoekstraat.
102. **KEURDIJK**: 'bi sinte Katelinen ten Cnocke
 up den kueredyc' (1402) SBR 1401-02, f°
 103vo; 'den dyc van Volkaerdscote' (1404)
 SBR 1404-05, f° 87vo; 'anden cuerdyc'
 (1501) BB, 2, f° 110ro.
 De gemeenschap van een watering, 'die
 meentucht', werd bestuurd door gekozene
 bestuursleden, 'die cuere'. Na enige tijd duid-
 de de term keure het gehele waterschap aan.
 Hier wordt de dijk bedoeld, die de Watering
 van **VOLKAARTSGOTE** beschermde. Maar
 vóór de heropbouw van 1405 behoorde hij
 gedeeltelijk aan partikulieren.
103. **KEUVEL**: 'ad orientem iuxta cuevele...
 versus aquilonem de cuevele' (1255) ADN,
 28 H 81, charter 1657; 'une maison kon
 apiele le ceule' (1263) ADN, 28 H 81, char-
 ter 1663; 'grangia de cuculla in Flandria...
 omnia bona grangie de cuculla' (1322-26)
 ADN, 28 H 81, charter 1665-68; 'de fructi-
 bus et proventibus grangie de cuculla' (1329)
 ADN, 28 H 81, charter 1678; 'binder pro-
 chye van Cnocken, tusschen der moneke
 lande vander cuevele of een side, ende ser
 Lambrechts Bonins lande' (1330) Charter,
 blauw nr 7058; 'domorum et edificiorum
 grangie de cuculla in Flandria' (1355) ADN,
 28 H 81, charter 1663; 'nostra grangia de
 cuculla cum suis pertinentiis in Flandria
 situatis' (1395) idem, charter 1686; 'grangiam
 nostram de cuculla' (1433) idem, charter
 1687; 't scinshof ter cuevele' (1447) KOO,
 SJH, A 8, Omm. Reig, f° 494ro; 'cuiusdam
 cense seu grangie dicte de Cuculla' (1493)
 ADN, 28 H 81, charter 1689; 'hofstede ghe-
 naempt de cuevele' (1587) RV 15981, Omm.
 Reig, f° 14vo; 'la cense de la cuculle' (1568)
 ADN, 28 H 81, charter 1691; 'byder hof-
 stede ghenaeempt de keuvele' (1573) ABB,
 F 178, Ligger Kerk Kn.; 'by tgoet ter cue-
 vele' (1642) BB, f° 172vo; 'byden goede
 ter cuevele' (1670) Aanw. 3713, Omm. Kal-
 vekete, f° 6vo; 'genaempt 't goet ter Cue-
 vele' (1682) Omm. Kn. f° 18ro; 'hofstede
 genaemt tgoed ter Ceuvele' (1778) Bl. Wat.
 port. 17, kaart 272; 'Cense Cuvel' (1778)
 Ferraris, kaart Sluis, nr 23 (B 3) (2); 'hof-
 stede de ceuvel daer Guillaume Baes op
 woont' (1801) Kaarten-Plannen 350; 'De
 keuvel' (1838) Kaart Drubbel. D 939-45
 „Wanneer de gevel van een huis niet opge-
 metseld is tot aan den nokbalk, maar eindigt
 op de hoogte van de dakgote, dan voegt men
 aan de kap een pant om die zijde te dekken;
 deze pant heet keuvel'. Zulk afgeknot deel
 van een dak is een 'keuvelkappe' of een
 'keuveleinde', en vertoont, zo zegt De Bo,
 'dikwijls eenige gelijkenis met eene omge-
 keerde monikskap'⁷.
 De hoeve in de **KEUVELPOLDER** bezat
 reeds vóór 1255 een keuveldak. De monniken
 van Vaucelles hebben na de aankoop de term
 keuvel vertaald door het volkslatijnse woord
 cuculla, dat kapmantel betekent. Larousse,
 uitgave 1947, p. 258: 'la cuculle, nom du
 scapulaire chez les chartreux. Vêtement à
 capuchon d'étoffe grossière, qui couvrait la
 tête et le corps'.⁸
104. **KEUVELDIJK**: 'an den kueveldyc' (1435)
 BB, f° 88ro; 'van den kueveldycke' (1435)
 idem, f° 90vo; 'es den dyc die comt van
 Cnocken dycke' (1447) KOO, SJH, A 8,
 Omm. Reig. f° 494ro; 'an den cueveldyc'
 (1468) BB 1, f° 130vo; 'van den cueveldyck'
 (1468) idem, f° 134ro; 'jeghens den kuevel-
 dyck' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 13ro;
 'Cueveldyck' (1567) RV 15981, Omm. Reig.
 f° 13vo; 'den Knocken dyck ofte kuevel
 dyck' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.;

- 'den ceuvel dyck' (1642) BB, 5, 1, f° 230vo;
'den cueveldyck' (1670) Aanw. 3713, Omm.
Kalvekete, f° 6vo; 'den Ceuvel dyck' (Omm.
Kn. f° 7vo; 'de kueveldyck' (1690) Gill. 20,
Omm. Reig, f° 8vo; 'den cuevel dyck' (18
E) Bl. Wat. port. 17, kaart 351; 'Den Ceuvel
ofte den knocken Dyk' (1778) Mestdagh
626 A; 'den ouden Keuvel dyk voor weg
gebruykt' (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig,
p. 83. D 799
De dijk van de KEUVELPOLDER behoor-
de voor het grootste deel aan de eigenaar
van de GROTE KEUVEL. Weg nr 18. Ook
de oostdijk van de BUTSPOLDER wordt
soms Keuvel dijk geheten, omdat die aan de
eigenaar van de Kleine Keuvel toebehoort.
105. KEUVELDREEF: 'de kueveldreve' (1639)
NK 326, Ligger Tiende Kn.
Idem als KEUVELDIJK, uitweg van de
GROTE KEUVEL.
106. KEUVELHOEK: 'in loco qui vocatur cue-
vele' (1255) ADN, 28 H 81, charter 1656;
die eerste oec heet kueveloec' ($\pm$ 1320)
Aanw. 1912, f° 84vo; 'in de prochie sinte
kateline te knocke in de keuvele' (1365)
RH 1072, f° 7vo; 'den cuevelhouck' (1576)
NK 279, Tiende Kn. Rek. 1576-77, f° 17ro;
'Kuevelhouck' (1639) NK 326, Ligger Tien-
de Kn.; 'den cuevelhouck' (1683) ABB, G
272, Tiende Kn. Rek. 1683-85, f° 17vo; 'den
keuvelhouck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn.
1701-02; 'den keuvelhouck' (1792) RV 3524,
Rek. Par. Kn. 1792.
Deze tiendenhoek omvatte aanvankelijk de
vijf poldertjes buiten de KRAGENDIJK,
voor zover die in de parochie Knokke lagen,
en ontleende zijn naam aan de KEUVEL.
Later maakte de Keuvelhoek alleen nog het
3e Reig uit.
107. KEUVELPOLDER: 'in parrochiis de Waes-
capelle et de Codekerka, in polra scilicet qui
dicitur cuevele' (1255) ADN, 28 H 81, char-
ter 1652; 'in polra de kuevela' (1260) idem,
charter 1696; 'in polra de kovele' (1261)
idem, charter 1697.
Het poldertje waarin de KEUVEL staat.
108. KEUVELWATERGANG: 'aenden water-
loop, gheseyt kuevel waeterganck' (1617) Oud
Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 74vo.
De hoofdwatgang van de HOGE POLDER
loopt tussen het 2e en 3e Vo enerzijds, en
het 4e en 5e Vo anderzijds, en paalt over een
grote afstand aan de gronden van de KEU-
VEL.
109. KIJFADER: 'de soo genaemde kyfadere'
(1753) Kaarten-Plannen 527; 'aende kyfade-
re' (1756) ABB, F 179, Ligger Kerk Kn.
Een kleine ader langs de binnenzijde van
de MONNIKENDIJK, gelegen tussen de
wateringen REIGAARSVLIET en VOL-
KAARTSGOTE. Het onderhoud van deze
watgang veroorzaakte soms ruzie tussen de
genoemde twee waterschappen. Zie ook de
Kijfader tussen Heist en Ramskapelle (KH,
p. 87).
110. KIJFSTUK: 't kyfstick' (17e E) ABB, C 246,
Kaart Tiende St.-Kwintens. D 680-82
Een perceel in het 6e Vo, even buiten de
KRAGENDIJK. De parochie Westkapelle
maakte, om een ons onbekende reden, aan-
spraak op de tiendenopbrengst van dit stukje
grond. Kijven: ruzie maken. Zie ook KH,
p. 87.
111. KLAVERMAAT: 'een plecke vanden voor-
nomden schorre, gheheeten den clavermeet'
(1479) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640.
Een plaats in het HAZEGRAS, waar de
zoute flora reeds door klaver verdrongen was.
Deze klaverweide moet in de buurt van het
KALF gelegen hebben. Zie in hst. 1, par. 11,
de betwisting tussen Jakob van Dudzele en
Pauwels de Baenst aangaande het recht op de
Hazegrasschorren.

112. **KLEIN FORT**: 'het cleene fort' (1646) RV 3445, Rek. Par. Kn. 1646-47; 't cleene fort genaemt terese' (nota 1653) Gill. nr 19, Omm. Volk. f° 28vo; 't fort st. terese geseyt t' cleen fort' (1664) Kaart-Plannen 664.
De Spanjaarden bouwden in 1622 twee forten op het noordeinde van de Legervaart, nl. een klein, d.i. het **SINT-TERESIAFORT**, en het **GROOT FORT**.
113. **KLEINE KREEK**: 'genaempt de kleyne kreeke' (1810) Rek. NHP 1810-11.
Een linkerbijrivier van de **GROTE KREEK** in de **NIEUWE HAZEGRASPOLDER**; grens tussen de 7e en 8e wending in kavel vijf, en tussen de 6e en 7e wending in kavel zes.
114. **KLEINE MOLEN**: 'alwaer hy eenen molen ende huys heeft gestelt' (1803) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1801-07, f° 3vo; 'Klein Meulen' (1838) Kaart Drubbel; 'le Petit Meulen' (1844) BW; 'de Molen' (1845) Kaart Popp; 'Petit Moulin' (1850) Kaart Prov. 969; 'Molen' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321; 'Moulin' (1861) Stafkaart. D 595
Frans Gheyle bouwde deze molen in 1803 op de **GRAAFJANSDIJK**, 600 m ten oosten van de **KERK**. Spijt de aangehaalde tekst van 1803 vinden we op een kaart, bij perceel D 518, 120 m ten noorden van de molen, de nota 'Frans Gheyle mulder woont 1820' (Bl. Wat. port. 53, kaart 3). Gheyle kreeg een cijns van 60 jaar. Zijn opvolger was Frans Mengé. Deze heeft, volgens het verslag van de Watering van 3 juni 1874, de **Kleine Molen** weggeruimd⁹. In feite had Mengé zijn molen verplaatst naar een perceel op de **KNOKSE DIJK**, 300 m ten zuiden van zijn eerste standplaats, 150 m ten oosten van het huidige kruispunt **Driewege**. De stenen resten van de **Driewegemolen**, die achter het huis nr 29 van de huidige **J. Devischstraat** gestaan heeft, zijn tussen de twee wereldoorlogen afgebroken.
115. **KLEINE SCHORRE**: 'petit schorre' (1783) ANH, kaart Hazegras door Donche; 'het schorre genaemt het Kleyn Schorre' (1786) ANH, doos 3, bundel 22; 'het soogenaemt kleyn schorreken' (1787) Rek. NHP. 1787-88.
Een kleiner gedeelte van het **HAZEGRAS** tussen de **SLUISVLIET A** en de **REI-GAARSVLIET**. Deze grond werd groten-deels in de **NIEUWE HAZEGRASPOLDER** opgenomen.
116. **KLEINE VLAKTE**: 'kleyne vlackte' (1787) ANH, kaart ZP; 'de kleyne vlackte' (1792) ANH, Rek. ZP 1792-93; 'Kleene Vlackte' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'De Kleine Vlakte' (1838) Kaart Drubbel; 'De kleine vlakte' (1845) Kaart Popp; 'De Kleyne Vlak-te' (1850) Kaart Prov. 969; 'De kleine Vlak-te' (1853) ANH, kaart ZP; 'Kleine Vlakte' (1861) Stafkaart; 'De kleine vlakte' (1885) ANH, doos 5, bundel 34; 'Kleine Vlakte' (1889) ANH, doos 6. A 271
De lange, smalle vallei van een kreek ten noorden van de **ZOUTE SCHORRE**, tussen de derde duinenketen en de rij duinen die in de 18e eeuw begon op te waaien. Een gedeelte van de **Kleine Vlakte** heet nu het **Groen Plein**.
117. **KLEIN EILAND**: 'het kleyn eylandeken van cavel n° 5' (1788) ANH, doos 14, Ploegwerk. B 326-28
Een klein perceel in de 8e wending van kavel vijf van de **NIEUWE HAZEGRASPOLDER**, ingesloten tussen een zijtak van de **KLEINE KREEK** en de kavelgracht.
118. **KLEMENS' STUK**: 'heet Clemmens stic' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 528vo. D 214-16
Persoonsnaam + stuk. Een perceel in het 11e Reig, een achterleen van het Hof te **Kalvekete**.

119. KNOCKE : 'cum capella et hospitali sancte Caterine de Knoka' (1227) D. Haigneré, Charter Saint-Bertin, 1, p. 314 en 318; 'capellam de Cnocke' (1253) idem, 2, p. 58; 'in parrochiis de Waescapella et de sancta Katherina de Knocke' (1255) ADN, 28 H 81, charter 1656; 'versus Knocke' (1290) W. Buntinx, een vergeten stad in Zeeuws-Vlaanderen, Maatsch. Gesch. Gent, deel 22, p. 168 (1968); 'en le proche de sainte Katerine de qunockene' (1291) Charter, blauw nr 2606; 'in sente Katerinen te Cnocken' (1310) Aanw. 1912, f° 84ro; 'Lambrecht prochy-pape van sinte katelinen te Cnocken' (1329) Charter, blauw nr 7056; 'le proche de s. Cateline de Cnocke' (1330) RH 45925, BB, f° 15vo; 'le proche de s. catelinen ten Cnocke' (1330) idem, f° 53ro; 'in de prochie sinte kateline te knocken' (1365) RH 1072, f° 7vo; 'in de prochie van Cnocken' (1365) idem, f° 20vo; 'in de prochie zente katelinen ten knocke' (1381) RH 1073, f° 5ro; 'sinte cathelinen ten knocke' (1384) RH 1076, f° 39vo; 'sinte katelinen ten cnocke' (1399) SBR 1398-99, f° 89vo; 'sinte katelinen ten Cnocke' (1402) SBR 1401-02, f° 103vo; 'te cnocken' (1403) RV 145, Rek. 1403-04, f° 133ro; 'te st. catelinen te cnocken' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 16vo; 't sinte catelinen te cnocken' (1404) idem, f° 24ro; 'zinte kateline ten knocke' (1408) Gilliodts, Arch. Stad Br., 4, p. 23, nr 908, rol; 'binden prochien van Coudekerke ende van Cnocken' (1411) F. D'Hoop, Cart. St.-Bertin Poperinge, p. 212; 'la proisse de sainte Katheline ten Cnocke' (1416) RH 13691, Rek. Balj. jan. 1416 - mei 1416, f° 8vo; 'S. Catherine ten Knocke' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'la proiche de sente Cateline ten Cnocke' (1427) RH 13695, Rek. Balj. jan.-mei 1427, f° 156ro; 'in de prochie van cnocken' (1435) BB, f° 88ro; 'in de prochie van Cnocken' (1435) idem, f° 89vo; 'sinte kathelinen ten Knocke' (1442) SBR 1442-43, f° 57ro; 'sunte Kathrinen' (15e E) Koppman,

Seebuch, p. 6; 'in de prochie sinte kathelyne te knocken' (1468) BB, 1, f° 132vo; 'sinte Cathelyne ten Knocken' (1479) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'de kercke van Knocken' (1568) RV 308, Rek. 1568-69, f° 142ro; 'te Knocken' (1572) RV 312, Rek. 1572-73, f° 27ro; 'binder prochye van ste Katelyne ghezeyt Knocken' (1599) Aanw. 3619, Omm. Vagevierspolder, f° 1ro; 'la paroisse de Cnocke' (1636) SAB, Staat van goed nr 1378; 'ste Catelyne, nu geseyt Knocken' (1645) RV 12436, Rek. Dis Kn. 1645-48, f° 1ro; 'de prochie van sinte Cathelyne geseyt Cnocken' (1670) Aanw. 3713, Omm. Kalvekete, f° 6vo; 'de prochie van Knocke' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn.; 'Cnocke' (1778) Ferraris, kaart Sluis, nr 23 (B 3) (2); 'Commune de Knocke' (1801) ABB, F 185, Patentrechten; 'Knocke' (1838) Kaart Drubbel.

Opdedrinck, Hist. p. 9, zoekt naar de etimologie van het woord Knokke. Hij wijst op de meer dan 200 Ierse plaatsnamen die met de term Cnoc gevormd zijn. Zou Guthago, zo vraagt hij zich af, de Keltische naam Knok uit Ierland meegebracht hebben? Tenslotte vat hij de interpretaties van Chotin, Vercouillie en De Bo samen en besluit: Cnoc betekent hoogte.

J. De Langhe geeft, in een bijvoegsel bij de vertaling van het boek van Opdedrinck, zijn mening over de oorsprong van de naam Knokke. Deze „is een oude plaatsdief met de betekenis: ten Knokke, op de knok, op het hoger gelegen of vooruitspringend land". Hier kunnen we De Langhe volledig bijtreden. Uit de door ons aangehaalde attestaties treedt immers de voorzetselbepaling 'ten cnocke' naar voor, een samenstelling in de aard van: ten damme, ten hoeke, ter sluis, ter does. De Langhe aanziet de term knok als Germaans: „de grondbetekenis is: gebogen, gebroken, hoekig scherp, uitspringend. Vandaar voor knok: scherp uitspringend land, verheven landtong e.d.'. Hij verwijst

tevens naar een Knokke te Kokside en een Knokke te Boechoute¹⁰.

Koppman kent een landpunt aan de monding van de Ems die 'Knocke' heette. Verder schrijft hij: „so wird eine Sandbank vor Yarmouth genant”¹¹. Het lijdt dus geen twijfel dat het woord knok, bij de bevolking van de oost- en zuidkust van de Noordzee, betekende: aanwas, landtong. Nu rijst echter de vraag: hebben de Germaanse volkstammen de bewuste term meegebracht, ofwel overgenomen van de vroegere, Keltische, bewoners? Het antwoord kan pas gegeven worden, nadat alle knoc-toponiemen op de Britse eilanden onderzocht en verklaard werden¹².

Hoe dan ook, op de noordwesthoek van de ZINKVAL groeide in de 12e eeuw een landtong die Knok genoemd werd. Na de indijking ontstond ca. 1200 het dorp 'ten cnocke'. Daar werd een SINT-KATARINAKAPEL gebouwd. Het dorp en de daaruit ontstane parochie heetten voortaan St.-Katerine-ten-Knokke.

Zelfs na de bouw van de St.-Margaretakerk bleef men het dorp op de westoever van het ZWIN naar de H. Katarina noemen. In de jaarrekeningen van het Brugse Vrije en van de stad Brugge, waar de term St.-Katerine-ten-Knokke tientallen keren voorkomt, begint men in de 15e eeuw de genoemde heilige weg te laten. Maar schrijvers van andere documenten, zoals landboeken, kerk- en parochierekeningen, gebruikten uit traditie de dubbelterm nog tot in de 17e eeuw.

Dr. E. Warlop schrijft dat Knokke reeds in 1222 bekend was. Dit is vijf jaar vroeger dan we totnogtoe wisten. In 1222 verkocht Diederik, Heer van Beveren, burggraaf van Diksmuide, aan de Abdij van Vicoigne een tiende te Knokke, die hij in leen hield van Godfried, Heer van Schoten en Breda. De tekst van het cartularium verklaart: 'totum feodum quod habebam in parrochia de Bredena vel in alia parrochia eidem contigua, que dicitur Capella sancte Katerine', d.i. ge-

heel het leen dat ik bezat in de parochie Bredene en in een andere daaraan palende parochie, die St.-Katarinakapel genoemd wordt¹³.

Warlop meent dat St.-Katarina-ten-Knokke bedoeld wordt. Het gaat om de parochie St.-Katarina-bij-Oostende, die aan Bredene paalde. Trouwens in 1222 was de kapel van St.-Katarina-ten-Knokke, indien die toen reeds bestond, nog aan de parochie Koudekerke ondergeschikt. De parochie Knokke is eerst in 1253 van Koudekerke afgescheiden. Wat meer is, in 1222 hield Giselbrecht, burggraaf van Winoksbergen, de tiende van de parochies Lissewege en Koudekerke in leen van de Graaf.

120. KNOKSE DIJK: 'heet cnockedyck' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig. f° 523ro; 'Knocken dyck' (1559) Gill. 19, Vo, f° 10vo; 'an den Knocke dyck' (1567) RV 15981, Omm. Reig, f° 17ro; 'den Knockschen dyck' (1567) idem, f° 38ro; 'over den Cnockendyck' (1617) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 71vo; 'aenden knockendyck' (1862) Omm. Kn. f° 8vo, 17vo en 19vo; 'an den Knockendyck' (1690) Gill. 20, Omm. Vo, f° 13vo; 'den dyck van Knocke' (18e E) Bl. Wat. port. 17, kaart 351; 'Cnockxschen dyck' (1778) Bl. Wat. port. 17, kaart 272; 'Den Knockschen Dyk' (1829) Bl. Wat. kaart 1419; 'den Knockschen dyk' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 83; 'Knockschen dyk' (1844) BW; 'Knockschen Dyk' (1845) Kaart Popp; 'Digue de Knocke' (1850) Kaart Prov. 969; 'Geplaneerden Knockschen Dyk' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321; 'by den knockschen dyk' (1861) Mestdagh 642.

Deze naam gold dikwijls voor de KRAGENDIJK en de KEUVELDIJK samen, voor zover die op het grondgebied van Knokke lagen, maar meestal voor de noordelijke sektor van de Keuveldijk. Zie ook J. De Langhe, Biekorf 1953, p. 118.

121. **KNOKSE MOLEN**: 'wesende alsnu den meulen ende meulenaers huys van Knocke' (1714) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1714-31, f° 6vo; 'Cnocke muelen' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'Knocke moelen' (1737) RABR, RH, kaart 4354; 'synde een wal ende grondt, daer den molen ende het molenhuis van Cnocke op staet, wesende deel vanden graeve jans dyck' (1751) Aanw. 3295, Handboek Wat. Vo, 1750-1801, f° 2 Cvo; 'moulin de Cnocke' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'Moulin de knocke' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646.
Idem als KALFMOLEN, die tot 1803 de enige molen van Knokke was.
122. **KNOKSE SCHORRE**: 'het Knocksche schorre' (1706) Aanw. 2358, Proces Montrey, Verp.
Een zeldzame naam voor de duinen en pannen even ten noorden van de dorpskom.
123. **KNOKSE STRAAT**: 'Knocksche straet' (1844) BW.
In de VARDENAARSPOLDER de weg tussen het 8e en 11e Reig enerzijds, en het 9e en 12e Reig anderzijds. Was van Ramskapelle uit gezien de weg naar Knokke. Weg nr 1.
124. **KNOKSE WATERGANG**: 'den Knockschen waeterganck' (1567). Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 38ro; 'in den Knockschen waeterganck' (1601) NK 298, Tiende Kn. f° 21ro; 'den Knockschen waeterganck' (1623) Sanders, 1, 143, Ligger Hofstede, f° 1vo; 'de Cnocksche waeterganck' Omm. Kn. f° 16vo; 'den Cnockschen waeterganck' (1682) idem, f° 23vo en 37vo; 'Knockschen watergang' (1829) Bl. Wat. kaart 1419; 'den Knockschen Watergang' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig. Een kronkelende kreek in het schorreland buiten de KALVEKETEDIJK, die na de indijking bij het afwateringsstelsel ingeschakeld werd. Ligt tussen het 4e, 7e, 8e en 9e Reig enerzijds, en het 2e, 3e, 5e, 6e, 11e, 12e en 14e Reig anderzijds. Na afloop van tijd werd de bedoelde waterloop naar de parochie Knokke genoemd. We kunnen moeilijk geloven dat de Knokse Watergang een geschikte vaarweg geweest is.
125. **KNOKSE WEGEL**: 'Knocksche wegel' (1844) BW.
Een voetpad op de oostzijde van de DORP-ADER, een kortere weg om, van Westkapelle uit, Knokke te bereiken.
126. **KOMEDIEHUL**: 'le Comediehil' (1913) Opeddrinck, Hist. p. 195.
Opeddrinck situeert niet nauwkeurig dit toponiem. Deze duintop is bij de bouw van de stenen zeedijk verdwenen. Daarom veronderstellen we dat deze zandheuvel in de buurt van de VUURTOREN lag.
127. **KONIJNENHOOGTEPUT**: 'den gemeenen waterput lankts de lange polder straete, genaemt den keun hoogte put' (1812) Rek NHP 1812-13; 'den gemeenen waterput van de keun hoogte' (1813); 'Konyn Hoogte Put' (1850) Kaart Prov. 969. B 392
Een zoetwaterput voor de schapen op de GROTE SCHORRE, genoemd naar de nabije Konijnenhoogte, een uitloper van de lichte duinenrij op de noordzijde van de SINT-PAULUSDIJK. Deze duintjes zijn reeds lang geplaneerd. Bij de verkaveling van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER kwam de drinkput precies in de LANGE STRAAT terecht, maar bleef behouden als gemeenschappelijke drinkplaats. De put is sedert enkele jaren opgevuld en de straat is rechtgetrokken.
128. **KORT DUIN**: 'van aende straete van het zaute tot aenden corten duyn' (1794) ANH, doos 10; 'le Korte Duine' (1913) Opeddrinck, Hist. p. 195. A 261
Een eindje duin even ten noordoosten van het SINT-PAULUSFORT.

129. **KORTE DIJK** : 'corten dyck' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3.
De **NIEUWLANDDIJK** langs de **VAGEVIERSPOLDER**.
130. **KORTE STRAAT** : 'corte langse straete' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'de korte lange straete' (1784) ANH, doos 1, bundel 78; 'in den kortenweg' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'de soo genaemde korte lange strae-te' (1787) Rek. NHP 1787-88; 'de korte langestraete' (1789) ANH, doos 10; 'de corte langhe straete' ($\pm$ 1790) ANH, kaart kavel een; 'de corte landstraete' (1805) Rek. NHP 1805-06; 'de korte polderstraete ofte doorbraeke van 1808' (1820) Rek. NHP 1820-26; 'Kortestraet' (1844) BW; 'de Langsche Straat' (1845) Kaart Popp; 'Landschen weg' (1848) Kaart Prov. 1046; 'Kortestraat' (1876) ANH, kaart WLP. B 29bis
De kortste van de drie straten in de **NIEUWE HAZEGRASPOLDER**, tussen kavel 8 en de supplementkavels. Deze weg liep, evenals de andere twee, in de 'langsche' richting van de kavels. Weg nr 22.
131. **KORTE STUKKEN** : 'twee sticxkins ghe-naempt de corte sticx' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn. D 180-81
Een perceeltje in het 12e Reig.
132. **KOSTERIE** : 'het kostershuis' (1572) H.Q. Janssen, Gesch. Zeeuws-Vl. deel 2, p. 9 (1857); 'daer den coster ende andere woonen' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'den coster... syn huys' (1645) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1644-45, f° 19ro; 'huys... daer den coster in woont; Philip de Meester coster woont 1696' (1696) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro. D 620-23
De koster woonde op de zuidzijde van de **DUINENWEG** naast de **BAKKERIJ**.
133. **KRAGENDIJK** : 'metten crawedyck' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig. f° 500vo; 'de craghe dyck' (1447) idem, f° 503ro en 523ro; 'in den craghendyck' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig. f° 18ro; 'anden craghen dyck' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'de craghendyck' (1642) BB 5, 1, f° 219vo; 'aen den craeghendyck' (1682) Omm. Kn. f° 18vo; 'den craeghendyck' (1683) BB 6, f° 493ro; 'den craegen dyck' (1778) Bl. Wat. port. 17, kaart 272; 'Den Craeghen dyk' (1829) Bl. Wat. kaart 1419; 'den Kraegendyk, nu voor weg gebruykt' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 84; 'Kraeke dyk' (1844) BW.
D 650-51; 678-79
De oostdijk van de **VARDENAARSPOLDER**. Genoemd naar de kraag die even ten zuiden van de **IZABELLAVAART** lag. Een kraag was een halfcirkelvormig dijke waarmee een bres gestopt werd. In het najaar van 1664 werden de doorbraken langs de Koolkerkse Vaart gedicht met 'crachdycken' (RV 405, Rek. 1664-65, f° 221ro). Men vervormde het lid kraage soms tot kraaie : 'een craey-dycxken achter het casteel van Middelburgh' (RV 412, Rek. 1671-72, f° 64vo). Zie KH, p. 89 : 'Craispolre'; hier vervalt dan onze vroegere interpretatie. Zie ook J. De Langhe, Biekorf 1953, p. 119.
134. **KRINKELKREEK** : 'de crinckel creke' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'Crique dite de Krinkel kreke' (1784) Kaarten-Plan-nen 2646.
Een kronkelende kreek in de zuidoosthoek van de **NIEUWE HAZEGRASPOLDER**.
135. **KROMME DIJK** : 'la digue, de Crommen-dyck' (1718) Vierde Plakkaatboek van Vl. 3, p. 1876.
Aangezien de oudste dijken meestal bochtige vormen hebben, kan men de term 'kromme dijk' op vele plaatsen aantreffen. Hier gaat het om de kronkelende oostdijk van de **VAGEVIERSPOLDER**.
136. **KWAAD DIJKJE** : 'byden quaden dycxki-

- ne' (1501) BB 2, f° 108ro; 'quadyckken... t quade dyckcken' (1559) Gill. 19, f° 14vo; het quade dyckken' (1642) BB 5, 1, f° 226ro; 'tquaedyckcken' (1682) Omm. Kn. f° 6ro; 't quadyckken dat geplaneert es' (1690) Gill. 20, Omm. Vo, f° 8vo; 't verdonckerde qua dyckken' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo. Een kleine binnendijk tussen de GRAAF-JANSDIJK en de KEUVELDIJK, ca. 50 m ten westen van de huidige Bremlaan. Kwaad betekent minderwaardig, zwak. Bestaat nog onder de vorm van een smalle streep grond, die uitmondt naast het huis nr 119 van de huidige J. Devischstraat. J. De Langhe, Bie-korf 1959, p. 342, stelt het Kwaad Dijkje ten onrechte gelijk met de KALFSTRAAT.
137. LAIRE : 'en singlant vers le port de lescluse, sur une place, séant en la mer devant ledit port, appelée laire' (1399) RH 13679, Rek. Balj. mei-juni 1399, f° 178ro.
Het gaat om een schip dat naar Sluis zeilde, maar verging „op een plaats, gelegen in de zee vóór de haven van Sluis, geheten laire”. Vermoedelijk een deel van de WULPEN-HOEK. We kunnen de term niet interpreteren, vooral omdat we niet weten of de schrijver een middelfranse of een middel-nederlandse versie van het woord geeft.
138. LANGE HUL : 'le Lange Hil' (1913) Op-dedrinck, Hist. p. 195.
Dit duin wordt niet gesitueerd.
139. LANGE HOEK : 'den langenhouck' (1639) NK 326, Tiende Kn.; 'den langenhouck' (1683) ABB, G 272, Tiende Kn. f° 17vo; 'den langhen houck' (1700) Gill. 19, Omm. Vo, kaart; 'den langhen houck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'den langhenhouck' (1746) RV 3494, Rek. Par. Kn. 1746-47; 'den langenhouck' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792.
Deze tiendehoek omvatte het 3e, 5e en 6e Vo en was bijna 3 km lang. Werde daarom in 1746 gedeeld in een deel west en een deel oost van de KALFSTRAAT.
140. LANGE PANNE : 'de lange panne' (± 1920) J. De Langhe, Bie-korf 1962, p. 181.
Een panne te Knokke.
141. LANGE STRAAT : 'in den langen weg' (1784) ANH, doos 1, bundel 7; 'de lange straete... de groote langestraete' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'de groote nieuwe polderstraete' (1787) Rek. NHP 1786-87; 'de groote straete' (1787) Rek. NHP 1787-88; 'den langengewegh' (1790) Rek. NHP 1790-91; 'Lange-straete' (1805) ANH, doos 4, bundel 33; 'de lange polder straette' (1810) Rek. NHP 1810-11; 'chemin du langestraete' (1819) ANH doos 6, bundel 54; 'den april ten eynde de lange-straete' (1843) Rek. NHP 1827-34; 'Lange straat' (1844) BW; 'Lange-straat' (1876) ANH, Kaart WLP.
De langste van de drie straten in de NIEUWE HAZEGRASPOLDER. Thans Dijk-graafstraat geheten.
142. LAZARET : 'la construction dun lazareth à Hassegras' (1786) Vrije, Bundel 4229, Versterking Hazegras; 'de batterien van het Lazaret' (1787) Dagboek Lippens, 14 juni 1787; 'le lazareth au nord de la digue de mer' (1787) ANH, doos 6, bundel 1868-70, kopie 1870; 'het Lazaret' (1787) ANH, doos 10, Meting Debruyn. B 732
Dit ziekenhuis werd op last van de Oostenrijkse overheid in 1786 gebouwd op de ZEEDIJK C, 700 m ten noorden van het HAZEGRASFORT C. Het moest dienen om de bemanning van besmette zeeschepen in quarantaine te houden. Daarom werd er ook een aanlegsteiger opgericht. Het lazaret werd nooit gebruikt.
143. LAZARIE : 'de lazerie, een huis waarin melaatschen, welligt ook pestzieken, verpleegd werden' (1572) H. Q. Janssen, Gesch.

Zeeuws-Vl. deel 2, p. 9, 1857, uit Rek. Kerk Kn. 1572-73.

Het is jammer dat Janssen de betreffende passage niet integraal aanhaalt. Daardoor weten we niet of de gebruikte spelling origineel is, en of het bedoelde huis kan gelokaliseerd worden. Wijzelf ontmoeten geen spoor van een ziekenhuis in de latere kerk- en parochierekeningen.

144. LEEUWERIKENPANNE : 'de lawerkepanne' (± 1920) J. De Langhe, Biekorf, 61e jaar, p. 181. - Deze panne wordt niet gesitueerd.

145. LEOPOLDFORT : 'Fort ou Camp Leopold' (1832) J. Rau, R.d.P. 1e jaar, nr 2, p. 14. Het Hazegrasfort C werd na de Belgische Omwenteling, gedurende enkele jaren, naar Koning Leopold I genoemd.

146. LIEVENS' MOLEN : 'Moulin' (± 1870) AFS, Kaart Duinen Knokke-Heist; 'moulin à farine (à vent) Lievens Charles, boulanger. Knocke (pour la bâtisse)' (1899) AFS, Uittreksel Kadaster; 'moulin à farine (à vapeur) Charles Serweytens, négociant St Pierre sur la digue (pour le fonds)' (1899) idem.

A 273 b

Bakker Lievens bouwde ca. 1860 een windmolen in de duinen van Serweytens, op een duintop 100 m ten noordwesten van de KERK. Blijkens de aanhaling van 1899 heeft Serweytens ook een stoommaalderij ingericht. Lievens' Molen werd in 1932 naar het SPARREBOS overgebracht. Hij staat thans in de tuin van de villa Oude Molen, nr 6 van de huidige Boslaan. Chr. Devyt beschrijft het binnenwerk van de verplaatste molen, die op zijn oorspronkelijke standplaats de naam Meermin droeg¹⁴.

147. LISPANNE : 'de Lisse-Pan' (1910) De Flou 9, 777, uit een lijst; 'de Lispanne' (1925) J. De Langhe, Biekorf, 61e jaar, p. 181. Deze panne vormde het middenste en tevens

het laagste deel van de BRABANTSE PANNE. In deze vochtige duinvallei groeide o.a. de iris of gele lisbloem. Serweytens heeft de Lispanne tijdelijk tot een landbouwuitbating omgevormd. Daar werd in 1925 het huidige Zegemeer uitgegraven. Zie J. De Langhe, a.c.

148. LOGENHOEK : 'in de prochie van Heyst ende Knocken, in eene jegenooode die men heet lueghenhoucke' (1501) BB, 2, f° 107ro; 'in de prochie van Heyst ende Cnocke, in een jegenooode die men heet Lueghenhoucke' (1653) Aanw. 5522 A.

Deze wijk omvatte de noordwesthoek van de VARDENAARSPOLDER in Heist en Knokke. Zie KH, p. 91. en Uitk. p. 122 Logevoorde.

149. LOPINGE : 'peschie en la mer de hoirs la lopinghe' (1401) RH 13681, Rek. Balj. sept. 1401 - jan. 1402, f° 8ro; 'te incommene vander loopinghe vanden Zwene waert' (1425) RH 32479, SBR 1424-25, f° 74vo; 'angaende der diepte liggende bi der loopinghe ende daer omtrent' (1430) SBR 1430-31, f° 59ro; 'de loopinghe' (± 1460) SAB, kaart 22; 'vanden steerte vander loopinghe ten Zwenewaert' (kopie 1510) L. Gilliodts, Coutume des petites villes, 3, 311; 'upde loopinghe ofte zille, dat de principale ondiepte es' (1519) SAB, Groenenboek C, f° 402ro; 'de loopinghe' (± 1550) RAG, Inv. 65, kaart 591.

Een ondiepte in het ZWIN ten noorden van VIJFHUIZEN, waar de vaargeul naar het noordwesten afboog. De daar aanwezige drempel deed het water vlugger 'lopen'. Dit woelig vaarwater werd door de stad Brugge duidelijk met baaktonnen gemerkt. Zie hst 2, par. 2.

150. MAGERE SCHORRE : 'het mager schorre' (1828) ANH, doos 5, bundel 49; 'het Magereschorre' (1914) J. Opeddrinck, Biekorf, 25e jaar, p. 287.

- Het magere duinlandschap op het westeinde van de OUDE HAZEGRASPOLDER, die dikwijls nog met de term schorre aangeduid werd. Idem als ZOETE SCHORRE.
151. MANDAAT : 'is genaemt 'tmandaat' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig. f° 90ro; 'ghenaempt t mandaet' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'de kercke van Cnocken landt, datmen naemt tmandaet' (1622) Charter, blauw nr 1803. D 204-06
Mandaat = opdracht. Een perceel in het 11e Reig, dat aan de KERK van Knokke geschonken was.
152. MAURUSKREEK : 'Maurus creke' (1652) ANH, doos 1, bundel 2.
Idem als SCHAPENGRACHT. Genoemd naar een schaper ?
153. MELKHUL : 'de Melkhul' (1929) B. De Langhe, Biekorf, 35e jaar, p. 524.
B. De Langhe noemt deze hoogte 'een begraasde verhevenheid in de platte duinen bij 't Kalf, waar voordezen koeien graasden en gemolken werden'. Albert Bonte, die in de Kalfduinen de koeien bewaakte, totdat in 1913 het Golfterrein aangelegd werd, heeft ons de positie van de Melkhul aangewezen : een duintje tussen enkele villa's, langs de zuidzijde van de huidige Tortellaan, 125 m ten noorden van de KALFMOLEN. Op de westzijde van de Melkhil lag er vroeger een drinkput ten behoeve van het grazende vee.
154. MESTDAGHS PANNE : 'Mestdagsche Panne' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3. A 277
Panne nr 16 in de duinen van Serweytens, genoemd naar een gebruiker.
155. MIDDENWEG : 'midden straete' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'de middelstrate' (1784) ANH, doos 1, bundel 7; 'de groote middelstraete' (1792) Rek. NHP 1792-93; 'De Midden straat' (1845) Kaart Popp; 'Midden straet' (1848) Kaart Prov. 1046; 'de middenstraet' (1865) ANH, doos 6; 'lange of midden straet' (1873) ANH, doos 5, bundel 54.
De middenste van de drie wegen in de NIEUWE HAZEGRASPOLDER. Idem als LANGE STRAAT.
156. MOLENAARSBANK : 'de Molenaarsbank' (1368) J. Van Dale, Reglement voor de scheepvaart op het Zwin, Bijdr. Gesch. Zeeuws-Vl. deel 5, p. 12, 1860; 'ter steylrenoord ende an muelnaersbanke' (1425) SBR 1424-25, f° 87vo.
In de 14e eeuw gaven de vissers van de Zwindelta deze naam aan de westpunt van Wulpen. Het eerste lid bedoelt de vissoort die daar gevangen werd. Zie Verwijs-Verdam IV, 1864 : molenaar, 'benaming van verschillende vischsoorten', o.a. wijting. Blijkens een tekst uit L. Gilliodts, Coutume de la Prévôté de Bruges, I, 378 : 'zo wanneer datmen zetten sal omme muellenaers te vanghene...' werden de bedoelde vissen dikwijls met staaknetten gevangen; zie ook STIJLENOORD. De Molenaarsbank is in de PAARDEMARKT opgegaan.
157. MOLENSCHAART : 'aenden molen schaert aen het calf' (1751) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1751-52, f° 7ro. C 556
De Bo noemt schaar, schoord : 'breuk of kerf in de negge van een mes of iets anders'¹⁵, d.w.z. een breuk in de snede van een snijdend voorwerp. Een schaar is ook een plaats waar de golven een stuk uit de zeedijk afgebrokkeld hebben. Schaar, verlengd tot schardt, betekent tenslotte een zwakke plek in een dijk. Hier wordt de kraagdijk bij de KALFMOLEN bedoeld. Zie ook Uitk. p. 106 en 122 : Galgeschaart en Lobbeschaart.
158. MOLENWEGEL : 'de ordinaire kercke ende

- meulenwegh' (1730) Aanw. 3294, Rek. Vo 1714-31, f° 16vo; 'molenslag' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Kleine Molen wegel' (1844) BW.
- Een voetpad van de KLEINE MOLEN naar de KERK. Weg nr 29, thans Polderweg.
159. MONNIKENDAM: 'tot den mueneken damme' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 523ro; 'anden mueneken dam' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.
- Een andere naam voor de MONNIKENWEG, die wel geen dijk was, maar toch in de KRAGENDIJK uitmondde, op een plaats waar die dijk aan de monniken van Vaucelles toebehoorde.
160. MONNIKENDIJK: 'den muenicken dyck' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 10vo; 'byden muenickendyck' (1617) Oud Kerkarch. 416, f° 74vo; 'den mueneken dyck' (1642) BB, 5, 1, f° 224vo; 'den meunicken dyck' (1682) Omm. Kn. f° 6ro en 7ro; 'den meunycken dyck' (1690) Gill. 20, Omm. Vo, f° 8vo; 'de muenicken dyk' (1791) Kaarten-Plannen 587; 'Meuniken dyk' (1844) BW; 'Munniken Dyk' (1845) Kaart Popp; 'Mannekens dyk' (1850) Kaart Prov. 969. D 969
- De dijk van de MONNIKENPOLDER behoorde op het noordeinde aan de monniken van Vaucelles. Dit stuk vertoont nog het uitzicht van een lage dijk met ± 8 m breedte. Weg nr 19.
161. MONNIKENDIJKADER: 'Monnikendyk-ader' (1883) AW.
- De ader langs de buitenzijde van de MONNIKENDIJK.
162. MONNIKENWEG: 'den moenekins wech' (1435) BB, f° 88ro; 'die van den dunen... met den gheheelen weghe noortwaert duere' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 496vo; 'den mannekens wech' (1468) BB, 1, f° 130vo; 'een langhe cromme dreve ge-naempt den muenekin wech' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 18ro; 'den muenicken lantwech' (1617) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 74vo; 'de munckedreve' (1623) Sanders, 1, 143, Ligger, f° 10vo; 'den muenicken wech' (1642) BB, 6, 1, f° 219ro; 'aen den meunincken wegh' (1682) Omm. Kn. f° 21ro; 'den muenickenwech' (1683) BB, 6, f° 493ro; 'den meuninck weg' (1778) Mestdagh 626 A; 'verlaeten meunicken weg' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321.
- De uitweg van de gronden van Vaucelles in het 3e Reig; mondde uit op de KRAGENDIJK. Thans een plaatselijke weg.
163. MONNIKENWIJK: 'De Meuninck' (1845) ANH, Bundel Kadaster.
- De naam van de MONNIKENDIJK is overgegaan op de wijk oost en west van de genoemde dijk.
164. NAPOLEONFORT: 'Fort Napoleon' (1838) Kaart Drubbel; 'Vervalle Fort' (1845) Kaart Popp; 'Ancien Fort' (1856) Kaart Prov. 77; 'Vervallen fort' (1865) Bl. Wat. port. 17, kaart 70. B 732
- Idem als FRANS FORT, dat onder het bewind van Napoleon aangelegd is.
165. NIEUW IZABELLAFORT: 'Nieuw fort' (1838) Kaart Drubbel; 'Nieuw Fort Isabella' (1844) BW; 'Nouveau Fort Isabelle' (1850) Kaart Prov. 1850; 'Fort Isabelle' (1850) Kaart Prov. 969; 'Nieuw fort Isabelle... Hazegras fort' (1865) Bl. Wat. port. 17, kaart 70.
- Idem als HAZEGRASFORT C.
166. NIEUWE HAZEGRASPOLDER: 'polder van het Haesegras' (1784) Dagboek Lippens 20 augustus 1784; 'den polder genaemt het nieuw Haesegras' (1784) ANH, doos 1, bundel 7; 'van den polder het nieuw haesegars' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'Nieuwe Polder van t'Hazegras' (1784) Bl. Wat. port.

- 53, kaart 3; 'in den nieuwen uytgedyckten Haezegras polder' (1785) RV 603, f° 94ro; 'den nieuwen Haesegraspolder ten jaere 1700 vierentachtig bedyckt' (1786) Rek. NHP, 1785-86; 'Polder Haesegars' (1786) Kaarten-Plannen 732; 'polder de Lippens' (1786) Kaarten-Plannen 355; 'den polder van nieuw Haezegras' (1787) ANH, doos 1, bundel 7; 'Haesezegras Polder' (1787) ANH, kaart ZP; 'inden polder Haezegras' (1789) Rek. NHP 1789-90; 'thaesegars... vanden polder haezegras' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'polder van het nieuw haezegras' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, f° 23vo; 'le poldre dit le nouveau Haezegras' (1810) Rek. NHP 1810-11; 'Den Haezegras Polder' (1838) Kaart Drubbel; 'Haezegras Polder' (1844) BW; 'Nieuw-Haezegras-Polder' (1848) ANH, doos 3, bundel 14; 'Haezegras Poldre' (1856) Kaart Prov. 77; 'de Haezegras Polder' (1858) Mestdagh 639; 'Nieuwen haezegras polder' (1872) ANH, doos 5, bundel 34; 'Polder du Haezegras' (1888) Kaart Prov. 1144.
- Deze polder werd in de zomer van 1784 door Ph. F. Lippens, gewonnen uit het HAEZEGRAS.
167. NIEUWE KREEK : 'de nieuwe creke' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'eene groote kreke, genaemd de nieuwe kreke' (1784) ANH, doos 1, bundel 7; 'Nouvelle Creque' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'de nieuwe kreke' (1785) ANH, Dagboek Lippens, 12 mei 1785.
- Omstreeks 1700 slibde de vroegere vaargeul ten noorden van de SCHAPERIJKREEK tamelijk vlug vol. In die schorreblakte vormde zich een kreek, die enige tijd de bepaling 'nieuw' behield.
168. NIEUWE WATERGANG : 'Nieuwe watering in het Zwyn' (1883) AW.
- Na de bouw van de INTERNATIONALE DIJK werd in de WILLEM LEOPOLD POLDER een hoofdwatgang gegraven.
- Deze volgt, van het noorden uit gezien, het zuideinde van de Zandkreek, verder het DIEVEGAT en de SLUISVLIET B. Lengte 6.180 m.
169. NIEUWLAND : 'tusschen tnyuland ende troode sandt voor Heys' (1495) RH 32548, SBR 1494-95, f° 178vo.
- Een jongere naam voor het UITZAND ?
170. NIEUWLANDDIJK : 'an den dyck van den nieuwen lande' (1599) Aanw. 3619, Omm. Vagevierspolder, f° 4ro; 'aen den dyck van den nieuwen lande te Reygarsvliet' (1682) Omm. Kn. f° 1ro; 'dyck van den nieuwen lande, als nu gans geslegh' (kaart 1750) Gill. 19, Omm. Vo; 'nieuwe landschen dyk' (1845) Kaart Popp.
- De dijk tussen de VAGEVIERSPOLDER en het Nieuwland van REIGAARSVLIET.
171. NIEUWSTRAAT : 'afgedolven in den nieuwen wegh' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, f° 23vo; 'af in de straete' (nota ± 1800) Omm. Kn. f° 41vo; 'Nieuwe weg naer Knocke' (1809) Mestdagh 621; 'nieuwen geleyden heerweg' (1814) Mestdagh 630 B; 'den nieuwweg' (1847) Mestdagh 628; 'Nieuwstraet' (1844) BW.
- Ca. 1790 werden de KRAGENDIJK en de KNOKSE STRAAT, doorheen het 10e en 11e Reig, met elkaar verbonden, zodat de weg van Ramskapelle naar Knokke aanzienlijk korter werd. Weg nr 4. De naam slaat thans ook op de Knokse Straat totaan de ZOMERWEG.
172. NIEUWSTRAATWEGEL : 'Nieuwstraet wegel' (1844) BW.
- Een voetpad op de zuidzijde van de NIEUWSTRAAT. Weg nr 32.
173. NONNENWEIDE : 'langs de Nonnenweide' (1941) D. Van Caillie, p. 61, Kaart.

- Dit perceel in het 7e Vo behoorde in het Oud Regiem aan de Dis van O.-L.-V. te Brugge. De oorsprong van het eerste lid is ons niet bekend.
174. NOORDDIJK : 'aen den noortdyck' (1682) Omm. Kn. f° 5vo.
Een zeldzame naam voor de GRAAFJANS-DIJK langs het 3e Vo.
175. NOORDEN : 'de landen int norden' (1647) RV 3168, Rek. Par. Heist, 1647-48; 'int noorden' (1661) RV 33, Rez. 1654-65, f° 148ro; 'het noorden' (1678) RV 37, Rez. 1678-83, f° 17ro; 'het noorden' (1684) RV 38, Rez. 1684-89, f° 7ro en 15ro; 'het gheele landt van t'noorden' (1699) RV 42, Rez. 1698-1701, f° 59vo; 'het noorden' (1746) RV 49, Rez. 1744-48, f° 139ro.
Een jongere naam voor het Noordkwartier van het Brugse Vrije.
176. NOORDGRAAFJANSDIJKADER : 'Noord Graaf Jansdijk ader' (1883) AW.
De watergang langs de noordzijde van de GRAAFJANSDIJK, van de PAPENPOLDER tot de VREDE. Het westeinde is vervallen.
177. NOORDKNOKSEDIJKADER : 'Noord-knockschen dyk ader' (1883) AW.
De ader langs de noordzijde van de KNOKSE DIJK.
178. NOORDPARADIJSHOEK : 'noort paradys houck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'den noort paradyshouck' (1720) RV 3475, Rek. Par. Kn. 1720; 'den noort-paradyshouck' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792.
De PARADIJSHOEK werd in de 17e eeuw tot over de ZOMERDIJK uitgebreid. Het deel ten noorden van de dijk heette voortaan Noordparadijshoek, en het zuidelijke deel Zuidparadijshoek. Zie KH p. 97 en 107.
179. NOORDPOLDERHOEK : 'den noortpolderhouck' (1683) ABB, G 272; Tiende Kn. f° 17vo; 'noort polder ende schorre houcxken' (1693) NK 306, Tienden Bisdom, f° 12vo.
Deze tiendenhoek omvatte de gehele OUDE HAZEGRASPOLDER.
180. NOORDWATERGANG A : 'den noorden waterganc' (1435) BB, f° 72vo; 'den noort-waeterganck' (1617) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 74vo.
Een oudere naam voor de KNOKSE WATERGANG langs het 3e Reig. Het begrip noord moet men van hier van de KALVEKETEDIJK uit zien.
181. NOORDWATERGANG B : 'Noord-Watering' (1883) AW.
Een watergang in de schorren ten noorden van de INTERNATIONALE DIJK.
182. ONZE-LIEVE-VROUWKAPEL : 'Chapelle N.D.' (1850) Kaart Prov. 969; 'het kapelletje dat thans aan de noordwestzijde des kerkhofs gezien wordt' (1857) H. Q. Janssen, Gesch. Zeeuws-Vl. deel 2, p. 6; 'chapelle' (± 1870) AFS, Kaart Duinen Knokke-Heist. D 321
Deze kapel werd, waarschijnlijk in de eerste helft van de 19e eeuw, gebouwd 60 m ten westen van de KERK, langs de DUINENWEG.
183. OORD : 'une neif perisoit devant la noort' (1392) RH 13678, Rek. Balj. mei-sept. 1392, f° 6ro; 'che sont les frais et missions fais par Jaque Sprute et Clay Reynaert, gardes des geiz de mer, entre Blankenberghe et le nort, premiers à Wautier Fluel, pour avoir mené sur ung sien chariot III des dites ballez, du coing qu'on dist le noort jusques à Heys' (1396) RH 13679, Rek. Balj. jan-mei 1396, f° 16vo; 'gardes des geis de mer entre Blanckenberghe et le nort' (1396) idem, f° 17vo; 'ligghende buter noordt' (1435) RH 32489, SBR 1435-36, f° 71ro; 'van der fron-

tiere ieghen de zee ter noort ende ten hasegerse' (1436) RV 171, Rek. 1435-38, f° 20vo; 'tusschen Oostende ende der noord' (1460) RV 194, Rek. 1460-61, f° 16vo; 'tonnebaken die ghestelt waren ande noord ende an Cad-sant' (1500) SBR 1499-1500, f° 110ro; 'ligghende ande noordt' (1538) SBR 1537-38, f° 62vo; 'buuten up de noort omme inne te halene ende brynghe zekere Spaensche scepen ghelaeden met wulle' (1546) SBR 1546-47, f° 64ro; 'den noordt' (1551) RV 291, Rek. 1551-52, f° 180vo; 'den Noordt' (1571) Kaart Pourbus.

'Oort' betekent 'buitendijks land, uitstekende punt in zee of meer, zoals in IJseloord, Dinteloord, Fijenoord. Onder Katwoude ligt de polder De Noord, waarin ook dit woord voorkomt'¹⁶. Het woord oort (oord) was aanvankelijk vrouwelijk, daarna ook mannelijk: 'den oort'; vandaar de vervorming tot 'de noort'. De oorspronkelijke vorm verschijnt o.a. in 'gatnessen oord ende milmen oord'. Deze aanwassen lagen op de noordkust van het Ambacht IJzendijke (RV 181, Rek. 1448-49, f° 62vo).

De aangehaalde oord was, blijkens de attestaties van 1396, zeker de aanwerp op de noordwesthoek van de Zwinmonding, even ten noordoosten van het dorp Knokke, en mag derhalve de Oord van Knokke genoemd worden. Op de overzijde van de Zwinmonding lag de PAARDEMARKT of Oord van Kadzand: 'ghebrocht was buten der noort van Cadzand' (RV 178, Rek. 1445-46, f° 16ro).

184. OOST-DUINEN: 'Marc Guidecon, garde des oostdunes de Flandres' (1425) RH 13695, Rek. Balj. mei-sept. 1425, f° 88ro; 'Jehan de Hornes, seigneur de Hondscote, garde des oostdunes de Flandres' (1432) RH 13697, Rek. Balj. jan.-april 1432, f° 67ro; 'garde des oostdunes de Flandres' (1445) RH 13701, Rek. Balj. jan.-mei 1445, f° 8ro; 'vanden ostdunen van Vlaendren' (1516) Vrije, Bundel 4275, Verp. Duinen.

De duinen op de oostkust van Vlaanderen, tussen de IJzer- en de Zwinmonding.

185. OOSTHOEK: 'Hameau den Oostock' (1778) Ferraris, kaart Sluis, nr 23 (B 3) (2); 'Oostwyk' (1845) ANH, Bundel Kadaster; 'Oosthoek' (1850) Kaart Prov. 969; 'Oosthoek' (1861) Stafkaart; 'Oosthoek' (1889) ANH, doos 6, kaart; 'den tegenwoordigen gekenden Oosthoek (Siska)' (1943) D. Van Cailie, p. 36. De wijk rond het KALF, ten oosten van Knokke. In de tweede helft van de 19e eeuw verschoof de naam Oosthoek noordwaarts naar de wijk rond het SINT-PAULUSFORT. De Oosthoek wordt ook genoemd naar de beroemde Siska, die bij de OOSTHOEK-MOLEN een wafelhuis hield.

186. OOSTHOEKMOLEN: 'maison et ancien moulin de Siska' (1913) Opeddrinck, Hist. p. 194.

Deze molen, die meestal met de naam van Siska, een van de vroegere bewoners aangeduid wordt, was eerst een houten staakmolen, stond vervolgens op een stenen torenkot. Hij werd in 1862 herbouwd in steen¹⁷. Naar onze mening is de molen opgericht in de eerste helft van de 19e eeuw. De bevolking van de Oosthoek en van de omgeving was toen heelwat aangegroeid, vooral dank zij het indijken van NHP en ZP. Siska's Molen staat ca. 300 m ten zuiden van het PAULUSFORT.

187. OOSTWATERSCHAP: 'Oostwaterschap van Leopoldsvaert' (1889) Moniteur Belge, 9 okt. 1889.

De organisatie die alle wateringen ten oosten van het Leopoldkanaal overkoepelde. Zie hst. 4, par. 19.

188. OUDE HAZEGRASPOLDER: 'Haze-gars' (1670) Kaarten-Plannen 664; 'een polderken ghenaeupt het haesegars' (1682) Kaarten-Plannen 673; 'le Polder nommé Hasegras'

(1718) Vierde Plakkaatboek van VI. 3, p. 1876; 'de landen genaemt het Haezegras' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'Haesegars Polder' (1726) Kaarten-Plannen 514; 'Oud haesegars polder' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'Oud Haezegras' (1784) ANH, doos 1, bundel 7; 'oud Haesegras polder' (1788) Rek. ZP 1787-88; 'Polder cometerende syne excellentie den prince van Croy, bedyckt anno 1627' (1788) Mestdagh 1894/1; 'Oud Hazegras Polder' (1844) BW; 'Oud haesegraspolder' (1845) Kaart Popp; 'Vieux Polder du Haesegras' (1850) Kaart Prov. 969; 'Hazegras-polder' (1858) Mestdagh 642; 'Vieux Polder du Hazegras' (1861) Stafkaart; 'Vieux Polder du Hazegras' (1889) ANH, doos 6, kaart.

De VAGEVIERSPOLDER droeg eerst de naam HAZEGRASPOLDER. Deze benaming is al vroeg verdwenen. De polder die door de SINT-PAULUSDIJK gewonnen werd, behield nog enige tijd de bepaling schorre. Na enige jaren zette de naam Haze-graspolder zich toch door. Het is duidelijk dat de term 'oud' pas vanaf 1784 kon verschijnen, nl. na de indijking van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER.

189. PAALPANNE: 'de Paelpanne... eene pan in de Duinen te Knocke' (1846) De Flou, 12, 212.

De Flou geeft geen nadere aanduidingen. Popp tekent twee paalstenen op de grens tussen het HAZEGRAS en Serweytens' duinen, nl. een in de BRABANTSE PANNE, 320 m ten noorden van de KERK, en een in het westeinde van de ZOUTE SCHORRE, 770 m ten noorden van de kerk.

190. PAARDEMARKT: 'peerdemaert' ($\pm$ 1480) Kaart Gruuthuuse; 'de perdemaert' ($\pm$ 1520) Gilliodts, Brugge, Port de Mer, p. 38; 'een plate ofte zant, ghe-naemt de peerdemark, ande Cassansche zyde vander havene ter Sluus' (1548) SBR 1547-48, f° 100v^o;

'Paerde mart' (1570) Kaart Pourbus; 'de paerdemardt' (1578) SAB, kaart 11; 'peerde-meert' (1622) RAG, Reg. 65, kaart 595; 'Peerdemarckt' (1641) Sanderus, Flandria Illustrata, 1, p. 279, kaart; 'Paerde Marckt' ($\pm$ 1650) RAG, Reg. 65, kaart 23; 'peerde mart' (1668) Kaarten-Plannen 9; 'Peerde marct, den welcken opt'leegh water drooghe licht, ende som begint te begroesen' (1714) RAG, Inv. 65, kaart 1391; 'deel van dit schorre (= Hazegras), van oude tijden genaemt de peerdemart' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'de fameuse naufrageuse zee, ghen-aemt de peirdemarckt' (1774) Begank. Knokke; 'Paerde Marckt' ($\pm$ 1780) RAG, Reg. 65, kaart 1503, Ferraris, Vlaamse kust; 'Banc dit de Peirde-mert' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'de zee ofte zoogenaemde peirdemarkt' (1784) ANH, doos 1, bundel 2; 'het vleck ofte vloeymerck vanden zeedyck (= ZEEDIJK C)' (1787) ANH, doos 7, Rek. NHP 1787-88. B 713-18

Het tweede lid mark/merk betekent grens, a.o. de scheiding tussen de vloed en het droge strand, dus vloedlijn. Ziehier enkele voorbeelden: 'le bailli trouva sur le vloedemarc' (RH 13675, Rek. Balj. sept. 1386 - jan. 1387, f° 5v^o); goederen aangespoeld 'sur le floedemerc de Heis... sur le floedemerc de Cadsant' idem, sept. 1387 - jan. 1388, f° 5v^o); een lijk aangespoeld te Vlissegem 'up het vloetmaert' (RV 374, Rek. 1633-34, f° 48v^o); idem te Blankenberge, 'op het floemart' (RV 389, Rek. 1648-49, f° 63v^o); 'het vleck ofte vloeymerck vanden zeedyck' (Rek. NHP 1787-88). De letter t is later aangevoegd zoals bij Heis en Does.

In de 15e eeuw begonnen de schippers de WULPENHOEK of STYLENOORD met de naam Paardemark aan te duiden. Op die kust werd evenals op andere kusten voor Vlaanderen, aan strandvisserij gedaan. Daar spanden de Kadzandse vissers hun staaknetten. Daar trokken hun paarden de sleepnetten langs de laagwaterlijn.

191. **PAARDEMARKTKREEK** : 'het peerde gat' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken; 'de peerde mart creke' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'Crique dite de Peirde-Mertkreke' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Creke dite du marché aux Chevaux' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824.
In de tweede helft van de 17e eeuw werd de geul tussen het HAZEGRAS en de PAARDEMARKT steeds nauwer tengevolge van de sedimentatie. Het ZWIN zocht toen een nieuwe uitweg doorheen de genoemde bank. De oude geul kreeg de naam Paarde-marktkreek.
192. **PAARDENKERKHOF** : 'ant peerdekerchof ende conterscherpen vant fort st. Isabelle, t groote fort' (1674) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins. C 476
Het garnizoen van het SINT-ISABELLA-FORT A begroef zijn paarden op de zuid-oostelijke contrescarp van de vesting.
193. **PANNEHOFSTEDE** : 'panne hofstede' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'panne hofstede' (1817) Kaarten-Plannen 586.
D 158-59
Deze hoeve in het 12e Reig staat niet in een panne. Heel waarschijnlijk was het de gewoonte dat het vee van de genoemde hofstede in de nabij gelegene BRABANTSE PANNE graasde. Thans bewoond door Paeye.
194. **PAPEMUTS** : 'la Redoute Papemutz' (1648) Derde Plakkaatboek van Vl. 2, p. 1305; 'de Redoute Papemuts' (1648) ANH, kopie door Hattinga, 1766; 'redoutte gestaen hebbende langst St. Pauwels vaert' (1736) ANH, kaart; 'Pape Muts' (1737) Alg. Rijksarch. 's Gravenhage, Coll. Hattinga, 1-34, kopie door D.W. Hattinga, 1745; 'de redoute de papemuts' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'bonnet de prêtre' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'bonnet de prêtre' (1783) ANH, kaart Don-
- che; 'Fort de Paepemuts' (1784) Dagboek Lippens 31 maart 1784; 'de redoute de paepmutse' (1784) ANH, doos 1, bundel 2.
Om reden van zijn vorm droeg het SINT-BERNAARTFORT ook deze naam.
195. **PAPENBILKEN** : 'de papebilcken' (1696) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro.
D 600-1
Het noordelijke deel van de PAPENPOLDER was met een laagje zand overstoven en werd als weide uitgebaat.
196. **PAPENPOLDER** : 'polre appellee Pape polre' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'den poldre gheheeten Papen poldre' (1479) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 't papenpolderken' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 16ro; 'den prochiepape van Knocken polderkin... spapen polderkin' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'pastoriepolder' (1612) H. Q. Janssen, Gesch. Zeeuws-Vl. 2, p. 15, uit Rek. Kerk Kn. 1612-13; 'het polderken van den pastoor circa dunas' (1640) NK 397, Kerkvisitaties, f° 32vo; 'een cromme draeyende platse van lande, ghenampt het papepolderkin, buuten t beloop vander waterynghen' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'int papenpolderken' (1659) Aanw. 3512, Beterding Kn.; 'den papen polder... 't papen polderken' (1682) Omm. Kn. f° 9ro en 58vo; 'papenpoldere' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'vande papenpolder' (1697) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro; 'garslanden ghenampt den papenpolder' (1710) RV 3465, Rek. Par. Kn. 1710-11; 'eene cromme drayende plaetse van lande, genaemtp het papenpolderken' (1756) ABB, F 179, Reg. Pastorie Kn.; 'het soo genaemtp papenpolderken, proprieteyt an syne pastorie' (1772) Aanw. 3294, Rek. Kerk Kn. 1760-71, f° 3vo; 'De Pape Polder' (1774) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'papenpolder' (1796) ABB, F 184, Inkomsten Papenpolder; 'Paepen Polder' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3;

- 'papen polderken' (1838) Kaart Drubbel; 'den Paepen-polder' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 86; 'Papen Polderken' (1845) Kaart Popp; 'Paepen Polderke' (1850) Kaart Prov. 969. D 601-38
De noordwesthoek van de HOGE POLDER behoorde aan de pastorie van Knokke. Een deel ervan werd in de 15e eeuw door de duinen ingenomen. Op het westeinde van de Papenpolder stond reeds vroeg een deel van van de dorpskom. Het zg. poldertje is in de 2e helft van de 19e eeuw verkocht.
197. PAPENPOLDERADER: 'een aere deser waeterynghe streckende jegens de pape polder' (1730) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1714-18, f° 16vo; 'eene nieuwe adere geleyd ten jare 1751 tot lossen de waeteren vanden paepen poldere' (1753) Kaarten-Plannen 527; 'Papen polder ader' (1883) AW.
Nadat de dijkgracht van de GRAAFJANS-DIJK vervallen was, richtte het waterschap in 1751 een nieuwe afwateringsweg in voor de PAPENPOLDER, nl. een ader doorheen het 6e Vo.
198. PAPENWEGEL: 'landbouwwegen genaamd Papendreve en Jodenstraat' (1900) AFS, Brief Gemeentebestuur Kn.
Idem als MOLENWEGEL, die door de PAPENBILKEN liep.
199. PARADIJSHOEK: 'die ander (hoec) heet t paradys' (1300) Aanw. 1912, f° 84vo; 'in eenen ieghenode heet t paredys' (1413) Aanw. 49, Cart. Chartreuzen, f° 433vo; 'van den paradyshouck' (1639) Nieuw Kerkarch. 326, Ligger Tienden Kn.; 'paradyshoek' (kopie 1777) Aanw. 6217, Omm. Reig. f° 96ro.
Deze tiendehoek omvatte oorspronkelijk het 8e, 9e, 10e, 11e, 12e, 13e en 14e Reig. Werd genoemd naar het PARADIJSSTUK.
200. PARADIJSSTUK: 'heet het paradys' (1567) Inv. Wat. Omm. Reig, f° 94vo; 'ghenaempt t paradys' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'heet het paradys stick' (1621) Renten Pastorie Heist, f° 20ro; 'heet het paradys' (1682) Omm. Kn. f° 45vo.
Een perceel in het 11e Reig, eigendom van de KERK van Knoke. Zie Uitm. p. 104 en 111, de toponiemen Duivel en Hemelrijk. Zie KH, p. 35.
201. PASTEUR: 'de verpachtinge vant pasteur' (1731) RV 471, Rek. 1730-31, f° 63vo; 'het pasteur gelegen tusschen de prochie Heyst en Cnocke' (1734) RV 475, Rek. 1734-35, f° 430ro.
Het middelfranse woord pasture = graasweide. De duinen tussen Knoke en Heist waren grotendeels begroeid. Het vee vond er drinken in de laagste pannen, o.a. in de LISPANNE.
202. PASTORIE A: 'Curatus van Cnocken, ende es de priestrage daer hy woont' (1447) KOO, SJH, A 8, Omm. Reig, f° 524vo; 'de priestrage' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 82ro; 'de priestrage van Knocken' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'daer de priestrage van Knocke in stont' (1601) NK 298, Tiende Kn. f° 22ro; 'het huys daer den here pastor hier voortyts plachte te woonen' (1637) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1637-39, f° 18ro; 'het huys daer inne den heere pastor wylent plachte te woonen, welck huys den voornoemden Daens is competerende, behalven het steen ende een balcke van diere' (1644) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1644-45, f° 19vo; 'de oude priestrage... es de priestrage van Knocke, daer nu Loys Breemeersch up woent' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'welcke voorseyde huysen ghebruyckt wort byden sone van Anthone Schram, is de plaets daer wylent den pastor woonde' (1667) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1667-70, f° 9vo.
D 341
De oudst bekende pastorie stond 125 m ten zuiden van de KERK. Dit huis werd, samen

- met de KERK, verwoest in de woelige periode 1585-95.
203. PASTORIE B: 'in de maendt meye 1669, als de eerweerde heeren vicarissen des vacherende bisdoms van Brugghe quaemen visiteren de plaetse tot het maecken ende woonen vanden heere pastor' (1669) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1667-70, f° 37ro; 'een ander notabel huys, staende in het dorp deser prochie, op een lyne landts vande kercke buyten de waeterynghe, palende met de noordt zyde jeghens het kerckhof, het welcke tsedert jaere 1672 is bewoont gheweest by dheeren pastors' (1686) RV 12437, Rek. Kerk Kn. 1686-88, f° 23vo; 'de 100 R ligghen inden hof vanden heere pastoor, deel maeckende van het huys pastoreel' (1748) RV 12455, Rek. Kerk Kn. 1748-49, f° 52vo; 'dat het huys pastoreel by cheinse is staende op de gemelde een lynne ende drye roeden, commende met de zutzzyde ende oosteynde aende straete, ende met de noortsyde ende westeynde aen het kerckhof van Cnocke' (1756) ABB, F 179, Reg. Kerk Kn.; 'pastorie' (1774) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'Pastorie' (1778) Mestdagh 626 A; 'pastorij' (1787) ANH, kaart ZP; 'Pastorye' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'het pastorie huys' (1847) Mestdagh 628; 'Pastorie' (1852) Bl. Wat. port. 17, kaart 321, 'Pastorij' (1890) ANH, kaart Kn. D 334 Na de verwoesting van de PASTORIE A, werd in 1672 een nieuwe pastoorswoning gebouwd. Deze pastorie ruimde ca. 1930 de plaats voor het Lippensplein. De pastoor woont nu in de Smedenstraat.
204. PEPPERSTRAAT: 'Peperstraat' (1866) Opdedrinck, Hist. p. 82. Deze kleine straat even ten noorden van de S. Nachtegaleestraat werd naar een bewoner genoemd. We ontmoeten vanaf 1696 een Andries Pepers te Knokke (RV 3450, Rek. Par. Kn. 1696-97).
205. PLAAT: 'de plate' (1465) SAB, Groenenboek ongecotteert, f° 186ro; 'ter causen vanden ballaste te voerene van der Sluus up de plate' (1480) SBR 1480-81, f° 179ro; 'de plate' (± 1480) Kaart Gruuthuse; 'langhe banck of zant plaete in d'havene' (1622) RAG, Reg. 65, kaart 595; 'Sand plaete' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'Banc de sable' (± 1790) Kaarten-Plannen 355; 'De Plaet' (1845) Kaart Popp; 'Banc' (1850) Kaart Prov. 1260. B 738 Tegenover de monding van de REIGAARS-VLIET, dook ca. 1400 een langwerpige bank op in het ZWIN. Deze plaat werd in 1872 door middel van de INTERNATIONALE DIJK ingepolderd.
206. PLATERIJ: 'plas van Reyghersvliet' (1622) RAG, Inv. 65, kaart 595; 'Platte Rye ofte vuyle vaert' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'la platerie' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 82vo; 'plaeterye in Westcappelle' (1785) Kaarten-Plannen 250; 'platterye' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'Pêcherie' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'De Platerij' (1845) Kaart Popp; 'de Platerij' (1850) Kaart Prov. 969. C 481-82 De vroegere delta van de REIGAARSVLIET is op de zuidzijde van het SINT-IZABELLA-FORT blijven bestaan onder de vorm van een moerassige plas. Platerij = collectivum van plaat.
207. PLATTE DIJK: 'den plattendyck scheyden- de groot reygarsvliet en volckaersgote' (1778) Bl. Wat. 17, kaart 272; 'Monniken- of Plattendijk genaamd' (1943) D. Van Caillie, p. 34. De MONNIKENDIJK is, vooral ten zuiden van de IZABELLAVAART, een afgeplatte dijk.
208. PLATTE KREEK: 'Platte Creke' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824. Een linkerbijrivier van de PAARDE-

- MARKTKREEK. Plat beduidt hier ondiep. Sedert enkele jaren opgevuld.
209. POLDERHOEK: 'den polderhouck' (1639) NK 326, Tiende Kn.; 'den polderhouck' (1649) ABB, H 79, Tiende Kn. Deze tiendenhoek omvatte de OUDE HAZEGRASPOLDER en de aanpalende duinen.
210. POORTBRUG: 'Pont dit Poort brug' (1844) BW. Een brug in het HAZEGRASFORT C, over de SLUISVLIET B, 125 m ten zuidwesten van de HAZEGRASSLUIS. Een brug met een poort in het HAZEGRASFORT C.
211. PRINSENBOSSEN: 'de Prinse Bosschen', De Flou, 13, 22, uit adv. 1830, 1838 en 1860. De bossen in de PRINSENPOLDER, hoofdzakelijk in de Kalfduinen.
212. PRINSENPOLDER: 'in den prince polder' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 93vo; 'Prince polder' (1786) Kaarten-Plannen 732; 'in de prince polder' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'Prince Polder of schorre hoek' (1792) ANH, kaart Hazegras; 'Den Prince Polder' (1838) Kaart Drubbel; 'Den Prinse Polder' (1850) Kaart Prov. 969; 'Prince Polder' (1888) Kaart Prov. 1144; 'Prince Polder' (1888) ANH, doos 5, bundel 43 bis. De OUDE HAZEGRASPOLDER heeft tot 1828 aan de Hertogen van Croy, Prinsen van Chimay, toebehoord.
213. PROCESSIEWEG: 'mette prosesieweg' (1682) Omm. Kn. f° 58vo. De weg in het 18e Reig, die van de KNOKSE STRAAT naar de Logenhoekmolen liep. Zie KH, p. 36. De processie volgde blijkbaar de volgende omloop: de DUINENWEG, de Processieweg en de KNOKSE STRAAT, en bleef dus binnen de oudste polder van Knokke. Merkwaardig is verder dat de ommegang van Heist tot tegen het noordeinde van de Processieweg van Knokke kwam. Zie KH, p. 44.
214. PYCKAERTS PANNE: 'pykaers pan' (1787) ANH, kaart ZP; 'Pyckaerts panne' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3. A 298 noord Een panne langs de noordrand van de BLINKAARTDUINEN, genoemd naar een gebruiker.
215. REDDINGSSTATION: 'le placement fait, il y a peu de temps, au nom de l'Etat, d'une baraque construite en bois sur les dunes du Zoute' (1840) ANH, doos 3, bundel 15; 'aubette vanden reddingsbedienden' (1852) ANH, Bundel nr 42, Kaart; 'la baraque du sauvetage' (1854) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'la station de sauvetage et de la Douane' (1854) idem; 'Poste du Service du Sauvetage et de la Douane' (1855) ANH, doos 3, bundel 14bis; 'l'aubette du Canot de Sauvetage' (1878) ANH, doos 6; 'Douane boot' (1878) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren, Schetskaart; 'l'aubette du bateau de sauvetage' (1884) ANH, doos 11, Kamerzitting 27 maart 1884; 'secours maritime' (1885) ANH, doos 4, bundel 40, kaart; 'le hangar du bateau de sauvetage de Knocke' (1908) ANH, Dossier Duinen. A 272 noordw. Een houten barak ten behoeve van de reddings- en de douanediens, gebouwd in 1840 op de uiterste noordwesthoek van het HAZEGRAS.
216. REIGAARSVLIET: 'den vliedt van Reingheersvliete' (1422) RV 157, Rek. 1420-22, f° 56ro; 'une eaue appellée le vliet de Rainghersvliete' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'een water of vliet gheheeten Reinghers vliete' (1479) ANH, idem; 'de geule van Reygersvliet' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'de cromme creke

liggende in 't gescheet van dat schorre (= Hazegras) ende 't schorre behoorende Jan Godefroot ende Christoffel van Berchem, wylent het schorre van Jooris Terlinck' (1714) De Flou, 8, 825, uit Mémoires Hazegras, 7; 'la creque ou vliet de Reygersvliet' (1715) Aanw. 2358 A, Proces Monterey; 'de oude sluysgheule van reygarsvliet' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'geule van Reygersvliet' (1736) Kaarten-Plannen 249; 'de byna toegeslyckte reygarsvliet' (1755) ANH, doos 1, bundel 1 ter; 'de oude ende alhier gelegen hebbende reygarsvliet' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'eene kroke genaemt de Reygaertsvliet' (1786) Rek. NHP, 1785-86. De Duinkerke III B heeft deze belangrijke zijarm van het ZWIN gevormd. De kreek werd in de eerste helft van de 13e eeuw genoemd naar een zekere Reingaart, die in de buurt ervan woonde. Bij de monding van de Reigaarsvliet stond in de 14e eeuw het vissersdorpje VIJFHUIZEN. De kreek werd in 1422 ter hoogte van de STELLE A afgedamd. Het buitendijkse einde van de waterloop gold als oostgrens van het HAZEGRAS.

217. REIGAARSVLIET: 'le yeauwe qui va de Bruges vers Reingheersvliete' (1267) Gilliodts, Coutume de Damme, p. 177; 'un scor près de Reinghervliet' (1282) J. de Saint Genois, Inv. Charter Comtes de Flandres, p. 95, charter 307; 'te Reingersvliet' (1302) SBR mei 1302 - feb. 1303, f° 59vo; 'te Reinghersvliete' (1304) SBR feb.-juni 1304, f° 11vo; 'te Reingheersvliete' (1332) SBR 1332-33, f° 89vo; 'te Reinghersvliete' (1339) SBR 1339-40, f° 94vo; 'a Reinghersvliete a l'opposite de Caigant' (1400) RH 13680, Rek. Balj. jan.-mei 1400, f° 8ro; 'te reinghersvliete' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 16vo; 'van eere crake liggende buten Reyngheersvliete' (1423) RH 32477, SBR 1422-23, f° 67ro; 'Reyghersvliete' (± 1520) SAB, Kaarten-Plannen 19; 'Reyghersvliete' (± 1550) RAG, Inv. 65, kaart 591.

De omgeving van de REIGAARSVLIET stond al gauw bekend onder de naam 'te Reingheersvliete', vooral omdat de kreek een aanlegplaats vormde.

218. REIGAARSVLIET: 'in Reingheersvliete wateringhe' (1343) Potterie, nr 89, Rek. 1343-44, f° 13ro; 'de waterynghe van reingersvliete' (1403) RV 145, Rek. 1403-04, f° 24ro en 52ro; 'de wateringhe van Reinghaersvliete' (1411) SBR, Rek. 1410-11, f° 94ro; 'wateringe van Grootreygarsvliet' (1838) Kaart Drubbel.

Na de splitsing van de Oost-Watering richtte het oostelijk deel zijn afwateringsstelsel naar de REIGAARSVLIET. Vandaar de naam voor het nieuwe waterschap. Over de twee sluizen van Reigaarsvliet, zie hst. 1, par. 6. Binnen de parochie Knokke liggen de volgende beginnen van Reigaarsvliet: het 3e, 8e, 10e en 11e geheel, het 2e en 12e deeltelijk.

219. RODE LEEUW: 'de herberghe te Knocken int dorp daer Ian Stuul in wuendt' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'Pieter Cotelier, weert te Cnocke' (1632) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1632-33; 'thuis daer inne Pieter Cottelier is woonende' (1643) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1640-43, f° 40vo; 'd'heereberghe ande suutside van het kerckhof' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'huus ende erfve daer Anthuenis Decoster woont... herberghe' (1645) idem; 'een huys daerop staende, de kercke competerende ende van dito Decoster by prysie overghenomen' (1647) RV 12436, Rek. Kerk. Kn. 1645-48, f° 25ro; 'herberge int dorp daer Anthuenis de Coster woont 1650' (kopie 17e E) Aanw. 6217, Omm. Reig, f° 81vo; 'daer de herberghe op staet daer Anthone Decostere inne plachte te wonen... in welcke voorseyde herberghe nu Jooris Schollaert by pachte in woont' (1670) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1667-70, f° 9vo; 'is betimmert met het huys

- ende herberghe den rooden leuwe, behorende dese kercke' (1686) RV 12437, Rek. Kerk Kn. 1686-88, f° 9vo; 'Maryn de Boodt hadde in pachte een huys, d'herberghe met scheuren ende stallen, genaemt den rooden leuw, int dorp deser prochie' (1687) Handboek Kerk Kn.; 'het huys ende herberghe gheweest den rooden leeuw, twelcke nu is vervallen, emmers geen herberghe meer' (1703) RV 12437, Rek. Kerk Kn. 1700-03, f° 7vo.
D 339
De oudst bekende herberg van Knokke stond ong. 100 m ten zuiden van de KERK, langs de DORPSTRAAT.
220. ROMMELKAVEL: 'rommelkaevel Haesegras' (1788) Dagboek Lippens 17 mei 1788.
B 1-4
Kavel 8 van de supplementen van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER. Rommel = minderwaardig gerief. De bedoelde kavel bestaat uit magere duinenweide.
221. ROOD KALF: 'hofstede gheenaemt het roo calf' (nota 1600) Gill. 19, Omm. Vo, f° 13ro; 'dhofstede t roode calf... t'roo calf (1690) Gill. 20, Omm. Vo. f° 10vo. D 795
Een hoevetje in het 5e Vo. Misschien reeds vóór 1600 een herberg.
222. SCHAARTE: 'een doorp, yet scaerte' (1408) Inv. Arch. Stad Brugge, 4, p. 23, nr 908, rol. Een schaar/schaart is een zwakke plek in een dijk. Zie MOLENSCHAART. Het visersdorpje in het noordelijke deel van de VARDENAARSPOLDER stond achter de GROENE DIJK, blijkbaar 'ten scaerte'.
223. SCHAPENGRACHT: 'een adere gheenaemt den schapgracht' (1653) ANH, doos 1, bundel 2; 'aen den schapgracht' (1751) Aanw. 3294, Rek. Vo. 1751-58, f° 8ro.
Een kleinere ader in de OUDE HAZEGRASPOLDER; daarnaast lag een voetpad dat de STELLE A met de STELLE B ver-
- bond. Langs deze weg liepen de schapen naast de schorren. Ze konden in de genoemde waterloop zoet water vinden. De weg en de gracht zijn weggewerkt.
224. SCHAPERIJ: 'aende schaeperye' (1787) Rek. NHP 1787-88.
Idem als STELLE B.
225. SCHAPERIJKREEK: 'de schaperiecreke' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'schaeperye creke' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'de schaeperye kreke' (1785) Dagboek Lippens, 15 maart 1785; 'de schaeperey kreke' (1787) Rek. NHP 1787-88; 'Schaeperye Creke' (± 1790) ANH, kaart Kavel Een; 'de schaeperye kreke' (1792) Rek. NHP 1792-93; 'de Schaeperyekreke' (1805) ANH, doos 4, bundel 33; 'de schaepery kreeke' (1808) Rek. NHP 1808-09; 'de schaperey kreeke' (1810) Rek. NHP 1810-11.
Een kreek in de GROTE SCHORRE, ca. 500 m ten noorden van de SCHAPERIJ. Thans een deel van het afwateringsnet.
226. SCHAPERSDIJK: 'den zeedyck gheenaemt den schapersdyck' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken.
De SINT-PAULUSDIJK genoemd naar de SCHAPERIJ.
227. SCHARPINGHOEK: 'heet scarping oec' (1310) Aanw. 1912, f° 84vo.
Scherp + verzamelsuffiks; de tiendenhoek die het ingedijkte deel van de SCHARPOORD omvatte.
228. SCHARPOORD: 'Scarport' (1290) W. Buntinx, Waterduinen, een vergeten stad in Zeeuws-Vl., Hand. Gesch. Gent, deel 22, p. 171 (1968).
Scherp + oord, d.i. aanwassende grond. De vooruitstekende landtong ten noorden van de Knok. Zie ook KNOKKE en OORD. Hiermede vervalt onze vroegere interpretatie

- in KH, p. 99, waar we tevens verwijzen naar Scharpenesse te Ramskapelle en op andere plaatsen. Scharpoord is in de tweede helft van de 14e eeuw met duinenzand overdekt. Deze gewezen aanwas ligt rond het zuideinde van de huidige Meerlaan.
229. SCHOOL : 'schoele soude houden' (1631) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1631-32; 'de plaetse tot vinden ende houden de schoole' (1793) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1793. De parochieschool werd in de KOSTERIE gehouden door de koster.
230. SCHORRE : 'het schorre' (1635) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1635-36; 'het schorre hazegars' (1662) RV 3445, Rek. Par. Kn. 1662-63; 'het schorre ten haezegarse' (1672) idem, 1672-73; 'schorre landen ghezeit hasegars liggende teghen den duyn' (1674) RV 3446, Rek. Par. Kn. 1674-75; 'Schorre' (1718) ANH, kaart grens 1715; 'den duyn ende het schorre' (1756) ABB, F 179, Reg. Pastorie Kn.; 'schorre nommé hazegars' (1783) ANH, kaart Donche. Schorre is verwant met het Engelse woord shore, kuststrook. Schorre blijft bij gewone hoge vloed droog, en is met zoute flora begroeid. Hier gaat het om de schorren van het HAZEGRAS. Zelfs na de indijking werd de OUDE HAZEGRASPOLDER nog enige tijd schorre genoemd.
231. SCHORREHOEK : 'den schorrehouck' (1649) ABB, H 79, Tiende Kn.; 'het schorrehouckxken' (1683) ABB, G 272, Tiende Kn. f° 17v°; 'den schorre houck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'den noordtpolder ofte schorre hoeck' (1719) De Flou, 11, 587, uit Tienden Bisdom; 'den schorrenhouk' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792; 'Prince Polder of schorre hoeck' (1792) ANH, kaart Hazegras. De oudste naam voor de OUDE HAZEGRASPOLDER als tiendenhoek.
232. SCHUTTERS HOF : 'het schottershof' (1640) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1640-43, f° 5v°; 'gheweest hebbende het schotters hof van Knocke' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'was wylent het schotters hof van Cnocke' (1756) ABB, F 179, Reg. Kerk Kn. D 349-50. Het oudst bekende schuttersplein van Knokke bevond zich op de hoek van de huidige Smedenstraat en Stationsstraat, waar nu de Brandweerkazerne staat. Het werd verlaten omdat de St.-Sebastiaansgilde in de troebele periode omstreeks 1575 ten onder gegaan was.
233. SINT-ANNAKREEK : 'Creke de Ste Anne' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824. Een andere naam voor de westelijke tak van het ZWIN, die tussen de PLAAT en het vasteland van St.-Anna-ter-Muiden vloeide.
234. SINT-BERNAARTFORT : 'Het F. St. Bernar' (1627) Alg. Rijksarch. 's-Gravenhage, Coll. Hattinga, I-31, kopie door D.W. Hattinga, 1745; 'de redoutte liggende up de riviere' (1641) ANH, kaart Hazegras; 'Ste. Bernaert' (± 1650) Kaarten-Plannen 730; 'de reduyte van Sinte Bernaerts' (1652) ANH, doos 1, bundel 2; 'redoutte gestaen hebbende langst St. Pauwels vaert' (1736) Kaart Hazegras; 'redoute' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Redoute demolie dans le polder de Hasegrass' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824. B 226. Een kleiner fort op de zuidoever van de SINT-PAULUSVAART, 800 m ten zuidoosten van het SINT-PAULUSFORT. Werd ongeveer tegelijk met dit laatste fort aangelegd; het maakte immers een deel van de Linie van Fontaine uit. Op de bedoelde plaats staat nu het Zuiveringsstation.
235. SINT-FRANCISCUSFORT : 'les plus anciens fortins, St. Georges et St. François' (1912) E. Jonckheere. La contrée de Knocke

et du Zwyn au XVIIme siècle, p. 27.

Jonckheere bedoelt de kleine redoute (C 446) op de bocht van de Graafjansdijk, 175 m ten noorden van de STELLE A. We weten niet op welke bron hij steunt. Misschien gaat het om de verschansing, die op C 365, 300 m ten noordwesten van C 446, gestaan heeft. Daar haalt de ploeg soms oorlogstuig en stenen boven.

236. SINT-IZABELLAFORT A : 'inde forten van Mater Tereza ende Ysabel' (1625) RV 30, Rez. 1618-32, f° 232vo; 'het fort van ste. Lysebet' (1626) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1626-27; 'int fort Isabelle voor Sluus' (1631) RV 30, Rez. 1618-32, f° 401vo; 'het fort van ste Elisabeth' (1634) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1634-35; 'het fort van ste Elizabeth' (1635) RV 376, Rek. 1635-36, f° 59ro; 'het fort van st. Elisabeth' (1637) RV 378, Rek. 1637-38, f° 50ro; 'het fort van St. Elisabet' (1639) RV 31, Rez. 1632-42; 'in t jaer sesthienhondert twee en twintich, in t maeken van t voorschreven fort Isabella' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'st. Isabelle' (1644) RV 384, Rek. 1643-44, f° 55vo; 'de forten van st. Isabelle ende st. Donaes' (1651) RV 391, Rek. 1650-51, f° 58ro; 'Isabelle' (± 1650) Kaarten-Plannen, 730; 'het fort van ste Isabelle' (1660) RV 3445, Rek. Par. Kn. 1660-61; 'het fort van sinte Elysabeth' (1663) idem, 1663-64; 'binnen Brugghe ende fort Isabelle... int groote fort' (1663) RV 33, Rez. 1654-65, f° 171vo; 'Isabelle' (1668) Kaarten-Plannen 9; 'St. Isabella' (1670) Kaarten-Plannen 730; 'het fort van ste. Isabelle' (1673) RV 413, Rek. 1672-73, f° 61ro; 'de bestedynghe vande demolitie van het fort van St. Isabelle, alias groot fort' (1679) RV 37, Rez. 1678-83, f° 65ro; 'int ford t st. Isabelle... ten tyde dat het vermelde fort is ghedemolyeert gheworden' (1679) RV 3446, Rek. Par. Kn. 1678-79; 'int demolieren vande forten van Blanckenberghe ende sinte Isabelle' (1679) RV 420, Rek. 1679-80, f°

19vo; 'daer eertyts ghestaen heeft het fort van St. Isabelle' (1684) RV 38, Rez. 1684-89, f° 49ro; 'het weder opmaecken van t fort St. Isabelle' (1701) RV 42, Rez. 1698-1701, f° 273vo; 'het besteden ende overnemen van d'aerdewercken van t'fort Isabelle' (1701) RV 441, Rek. 1700-01, f° 49vo; 'de leverynghe ghedaen in het fort Isabelle' (1702) RV 3456, Rek. Par. Kn. 1702-03; 'daer tfort van St. Isabella gelegen heeft' (1706) Aanw. 2358, Verp. Hazegras; 'en 1622 lorsque le fort Isabelle fut bati' (1712) ANH, doos 1, bundel 2 bis, Uittreksel Rek.; 'F. Isabelle ruiné' (1718) RAG, Inv. 65, Kaart 32; 'het geruineert Fort Isabelle' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'tfort Isabelle' (kaart 1734) Gill. 19, Omm. Vo; 'het ghedemolieerde fort van Isabelle op de prochie van Ste Anne ter muyden' (1736) Kaarten-Plannen 249; 'op het fort van Isabelle' (1746) RV 3494, Rek. Par. Kn. 1746-47; 'het camp van het fort van Isabelle' (1747) RV 487, Rek. 1746-47, f° 80vo; 'het fort van Isabelle' (1749) RV 489, Rek. 1748-49, f° 74ro; 'het gedemolieerde fort Ste Isabelle' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'het fort Isabelle' (1774) Aanw. 4880, Beganke-nis Kn.; 'fort Isabelle' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'Fort Isabelle Ruiné' (1778) Ferraris, Kaart Sluis, nr 23 (B 3) (2); 'Ruine fort Isabelle' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'het gedemolieerde fort van Isabelle op de prochie van St. Anne ter Muyden' (1785) RV 603, Dossier Sluizen, f° 87ro; 'tfort isabelle' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'Oud Fort Isabelle' (1845) Kaart Popp; 'Ancien Fort Isabelle' (1850) Kaart Prov. 969; 'Oud fort Isabelle' (1865) Bl. Wat. port. 17, kaart 70. B 476-78

Isabella, de Spaanse vorm van Elizabeth, was de naam van de echtgenote van Aartshertog Albrecht, die vanaf 1597 de Spaanse Nederlanden bestuurde. Een sterk fort met vier bastions gebouwd op de oostoever van de Reigaarsvliet om landingspogingen van de

- Nederlanden op de westelijke Zwinover te breken. De vesting werd na de Vrede van Munster een tweetal keren geslecht en heropgericht. Het fort kan men nog herkennen als een hoge weide, door de boeren Fortweide geheten. Bij de punten van de vroegere bastions zijn resten van de binnengracht bewaard.
237. SINT-IZABELLAFORT B : 'Hasegras Fort of nieuw Fort Isabelle' (1845) Kaart Popp; 'Nieuw fort Isabelle... Hazegras fort' (1856) Bl. Wat. port. 17, kaart 70.
Idem als HAZEGRASFORT C.
238. SINT-JORISFORT : 'tfort van St. Jooris' (1599) RV 28, Rez. 1598-1607, f° 63vo; 'andt fort van St. Jooris gheseyt ten Hazegarsse' (1599) SAB, port. akten en brieven 1550-1599, Aanbesteding 14 sept.; 'ant fort St. Joris ten Hazegarsse' (1600) idem, Rapport 24 nov.; 'vant fort Ste. Joris geseet ten Hazegarsse' (1601) idem, Aanbesteding 8 maart; 'au fort de Saint George' (1604) G. Chappuis, Hist. de la guerre de Flandre, 2, p. 103, 114 en 116. C 365
Het oudste fort dat de Spanjaarden in 1599 op de Hazegrasschorren gebouwd hebben. Het is door de golven weggespoeld. Het heeft in de buurt van het SINT-TERESIAFORT gestaan.
239. SINT-KATARINAKAPEL : 'ecclesiam de Coudekerka, cum capella et hospitali sancte Caterine de Knoka' (1227) D. Haigneré, Charter St. Bertin, 1, p. 314 en 318; 'capellam de Cnoke' (1253) idem, 2, p. 58.
De eerste bidplaats van Knokke werd toegewijd aan de H. Katarina van Alexandria, een martelares uit de 4e eeuw; feestdag 25 november. De kapel is waarschijnlijk door de latere H.-Margaretakerk opgeslorpt.
240. SINT-KATARINAZIEKENHUIS : 'ecclesiam de Coudekerka, cum capella et hospitali sancte Caterine de Knoka' (1227) D. Haigneré, Charter St. Bertin, 1, p. 314 en 318.
Dit ziekenhuis stond vermoedelijk in de buurt van de SINT-KATARINAKAPEL. We weten niet of de in 1572 genoemde LAZARIE een voortzetting van het genoemde ziekenhuis betekende.
241. SINT-MARCUSFORT : 'S. Marck' (2e kwart 17e E) Kaart Blaeu.
Een paar Noord-Nederlandse kartografen uit de 17e eeuw tekenen een St.-Marcusfort in de buurt van de Reigaarsvliet. Bedoelen ze in feite het Sint-Teresiafort ?
242. SINT-PAULUSDIJK : 'in den dyck loopende van het fort van St. Pauwel naer het gonne van Isabelle' (1736) RV 47, Rez. 1736-40, f° 21ro; 'den paulusdyck' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'den paulus dyck' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'Paulus dyk' (1844) BW; 'Digue St. Paul' (1850) Kaart Prov. 969.
Deze dijk is in 1627 opgeworpen om het SINT-PAULUSFORT met het SINT-IZABELLAFORT te verbinden.
243. SINT-PAULUSFORT : 'St. Paul' (1627) Alg. Rijksarch. 's-Gravenhage, Coll. Hattinga, I-31, kopie door D.W. Hattinga, 1745; 'het nieuwe fort te hazegarsse, wesende het fort van ste. Pauwels' (1628) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1628-29; 'het fordt sente Pauwels ten aesegeete' (1629) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1629-30; 'in het fort van St. Paul' (1633) RV 31, Rez. 1632-42, f° 60vo; 'baterien an t fort van St. Pauwels' (1634) idem, f° 88vo; 'het fort van St. Pauwels' (1648) RV 32, Rez. 1643-49, f° 142vo; 'den soetelaere van het fordt van Ste Pauwels' (1648) RV 3168, Rek. Par. Heist 1648-49; 'St. Pauwels' (± 1650) Kaarten-Plannen 730; 'de forten van Mardycke ende St. Pauwels incluyt' (1655) RV 33, 1654-65, f° 54ro; 'St. Pauls' (1670) Kaarten-Plannen 730; 'het oude fort van st. Pauwels' (1692) RV 433, Rek. 1692-93, f°

272vo; 'het fort van St. Pauwel' (1703) RV 3457, Rek. Par. Kn. 1703-04; 'naer de forten van Isabelle ende St. Paulus' (1717) RV 257, Rek. 1716-17, f° 49vo; 'F. St. Paul rasé' (1718) RAG, Inv. 65, kaart 32; 'het Fort van St. Pauwel, alsnu ghedemolieert' (1718) J. De Smet, Grens 1718, R.d.P. 2e jaar, nr 4, p. 16; 'het fort van St. Pauwels' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken; 'ste Paul ruinée' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'het fort van ste. Pauwel' (1736) RV 47, Rez. 1736-40, f° 3ro en 18vo; 'het fort St. Paul' (1774) Beganken Kn.; 'fort St. Paul, ou les etats genereaux tiennent guarnison' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'Fort St. Paul, ou les états généraux ont guarnison' (1783) ANH, doos 1, bundel 2; 'fort st. paulus gedemollieerd 1783' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'Fort de St. Paul, demoli en 1784' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824; 'het fort St. Paulus' (1832) ANH, Rek. ZP 1827-34; 'Fort St.-Paulus' (1838) Kaart Drubbel; 'Fort St. Paulus' (1845) Kaart Popp; 'Ancien Fort St. Paul' (1850) Kaart Prov. 969; 'gewezen St. Paulus Fort' (1853) ANH, kaart ZP; 'le fort St. Paul a été occupé par les Hollandais en 1751' (1872) ANH, doos 5, bundel 54. A 254

Een vierhoekig fort gebouwd in 1627 op het oosteinde van de BLINKAARTDUINEN. Vervallen na de Vrede van Munster. Na de Vrede van Utrecht door de Nederlanders weer in gebruik genomen. De binnenwalgracht is goed bewaard gebleven. De contrescarp en de buitengracht zijn in 1783 door de Oostenrijkers geplaneerd.

244. SINT-PAULUSSCHORRE: 'Schorre de St. Paul, autrement Soete Schorre' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82.

Een andere naam voor de ZOETE SCHORRE in de buurt van het SINT-PAULUSFORT.

245. SINT-PAULUSVAART: 'de nieuwe riviere

die van wegghen syne Mat. int jaer 1627 ghedolven es gheweest door het selve schorre (= Hazegras) (1641) ANH, kaart Hazegras; 'nieuwe vaert' (1641) Sanderus, Flandria Illustrata, 1, p. 279, kaart; 'het delven van de nieuwe riviere zydert den jaere XVII^c sevenentwintich' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'de riviere vanden grave van Fonteyne' (1650) ANH, doos 1, bundel 2; 'st. Pauwels vaerdeken' (± 1650) Kaarten-Plannen 730; 'de nieuwe vaert loopende van t groote fort naer Sinte Pauwels' (1652) ANH, doos 1, bundel 2; 'de vaert van Fonteyne' (1664) idem; 'sinte Pauwels vaert' (1682) Kaarten-Plannen 673; 'le nouveau canal que le Roi a fait faire en 1622, lorsque le fort d'Isabelle fut bati... le canal St. Paul foy par ordre du Roi l'an 1627' (1712) ANH, doos 1, bundel 2 bis, Uittreksel Rek.; 'ste Pouwels vaert streckende van t'fort Isabelle tot fort ste. Pouwels' (1736) Kaarten-Plannen 249; 'Ste Pauwelsvaert' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'de ste. Pauwels vaert' (1736) RV 47, Rez. 1736-40, f° 20vo; 'St. paulus vaert' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'St. Pauwels vaert' (1774) Aanw. 4880, Beganken Kn.; 'Canal du fort St. Paul' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'paulus vaert' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'st. Paulus vaert' (1790) Bl. Wat. port. 54, kaart 37; 'den put inden Paulusvaert' (1827) Rek. ZP 1826-28; 'Paulus Vaert' (1838) Kaart Drubbel; 'de Paulus vaert' (1858) Mestdagh 639; 'Paulus vaert' (1883) AW; 'Cours d'eau nr 12, dit Paulusvaart' (1883) Kaart Prov. 1226. De dijkgracht van de SINT-PAULUSDIJK diende als vaarweg naar het SINT-PAULUSFORT. Ferraris noemt het kanaaltje 'large de 9 à 10 toises, et profond de 6 pieds, dont 4 à 5 d'eau, il coule sur un lit marécageux dont les bords sont perpendiculaires; on le passe sur 2 ponts, près de la cense het Groot Heylandt: l'un est de charpente et l'autre de maçonnerie'¹⁸.

Het houten brugje lag ter hoogte van de

- STELLE B, de stenen duiker staat in de zuidoosthoek van de OUDE HAZEGRAS-POLDER. De Paulusvaart is nu slechts ca. 3 m breed. De rest van de breedte vormt een soort winterbedding.
246. SINT-PAULUSWEGEL: 'de dreve van ste. Pauwels' (1706) Aanw. 2358, Proces Monterey, Verp.
Een landwegje van de GRAAFJANSDIJK naar het SINT-PAULUSFORT; later KEUKELINCKSTRAAT geheten.
247. SINT-SEBASTIAAN: 'Saint-Sébastien' (1913) J. Opeddrinck, Hist. p. 124.
Een herberg op de hoek van de BLINKAARTWEGEL en de GRAAFJANSDIJK, 100 m ten westen van de KALFMOLEN. Thans nr 353. Vóór de eerste wereldoorlog hield de Sint-Sebastiaansgilde enige tijd haar schietingen in de bedoelde buurt.
248. SINT-TERESIAFORT: 'fort vande co. mat. zyde ande havene' (1622) RAG, Inv. 65, kaart 595; 'inde forten van Mater Tereza ende Ysabel' (1625) RV 30, Rez. 1618-32, f° 232 vo; 'et foert van sente Terese' (1633) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1633-34; 'het fort van sinte rese' (1636) idem, f° 1636-37; 'het fort van Ste mater Tereza' (1638) ANH, doos 1, bundel 2; 't fort ste. Therese' (1639) NK 326, Ligger Tiende Kn.; 'opt fort van st. Teresa' (1639) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1639-40; 'F. Terese' (1641) Sanderus, Flandria Illustrata, 1, p. 279, kaart; 'daer het fort sinte Tereze up staet' (1641) ANH, kaart Hazegras; 'het fort genaemt St. Teresa' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'vande forten van St. Isabella ende Teresa' (1644) RV 32, Rez. 1643-49, f° 19vo; 'int fort van st. Teresa' (1644) RV 384, Rek. 1643-44, f° 58ro; 'Terese' (± 1650) RAG, Inv. 65, kaart 23; 'Terese van see geruynert' (1668) Kaarten-Plannen 9; 'Sint terese' (1670) Kaarten-Plannen 664; 'l'an 1622 a été construit le fort Ste Terese' (1712) ANH, doos 1, bundel 2 bis, Uittreksel Rek. Monterey; 'ste Therese ruinée' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 't'fort Ste Thérèse dat in reyende schorre light' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'de restanten van 't fort van St. Therese' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'het gedemolieerde fort sinte Therese, wies het meerder deel is afgespoelt in de have van Sluys, ten gebruike van Hendrik Heubens, schaeppoer op de Stelle van het Haesegars' (1782) J. Rau, R.d.P. 3e jaar, nr 3, p. 89; 'fort ruiné de Terese' (1783) ANH, kaart Donche; 'Reste du fort ste Thérèse' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'het fort St. Theresia' (1787) ANH, doos 3, bundel 33; 'fort Ste Therese' (1792) ANH, kaart Hazegras; 'het fort sinte Treise' (1818) Rek. NHP 1818-20; 'het fort ste Thérèse' (1832) Rek. NHP 1831-45; 'ce qu'on nomme batterie française sont les vestiges du fort St. Thérèse' (1872) ANH, doos 5, bundel 54. B 708
Een kleiner fort vóór het SINT-IZABELLA-FORT op de oever van de SLUISVLIET A. Gebouwd in 1622. Teresa was een veel voorkomende Spaanse voornaam. Teresia van Avila werd in 1621 heilig verklaard. Er zijn sporen van het Teresiafort in de zuidoosthoek van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER.
249. SLAKE: 'van den twee thonnen die up de slake gheleyt waren' (1481) SBR 1481-82, f° 175vo; 'van eenen mast ende van eenen bollebakene, die up de slake ghestelt es' (1482) SBR 1482-83, f° 172vo; 'vanden thonnen die uppe de slake ligghen' (1485) SBR 1485-86, f° 180vo; 'een bollebaken dat stond ten Hazegarze voor tslake' (1487) SBR 1486-87, f° 175ro.
Volgens Verwijs-Verdam 7, 1227, betekent het middelnederlandse slake 'plaats waar de zee, bij onstuiming weder, rustig is'. Schönfeld kent een paar geulen in Zeeland, die Slake heten¹⁹. Maar volgens de eerste drie

door ons aangehaalde teksten zou de Slake in het ZWIN eerder een ondiepte geweest zijn. Het vierde citaat laat ons toch niet toe de bedoelde plaats precies te situeren, want de zeeoever van het HAZEGRAS strekte zich uit van de Reigaarsvliet tot een punt ten noorden van de kom van Knokke. Het is mogelijk dat de genoemde bakens bedoeld waren om de PLAAT en de vaargeul tussen het Hazegras en de Plaat te merken.

250. SLOE: 'De Sloe' (1627) Alg. Rijksarch. 's-Gravenhage, Coll. Hattinga, I-31, kopie door D.W. Hattinga, 1745; 'de Sloe' (1641) Sanderus, *Flandria Illustrata*, 1, p. 279, kaart; 'De Sloe' (2e helft 17e E) kaart Nikolaas Visscher.

Op sommige kaarten uit de 17e eeuw ziet men, op de plaats van de latere SCHAPERIJKREEK, een inham die Sloe genoemd wordt.

Ook de geul tussen Walcheren en Zuid-Beveland heette het Sloe. Dit woord betekent vooral in Zeeland een strand- of schorregeul²⁰.

251. SLUISE GAT: 'by den water van der Slus' (15e E) Seebuch, p. 51; 'la bouche du canal de l'Escluse' (1604) G. Chappuys, *Hist. de la guerre de Flandre*, 2, p. 103; 'Het Zwyn ofte het Sluijssche gadt, ook genaamt de oude haven' (1627) Alg. Rijksarch. 's-Gravenhage, Coll. Hattinga, I-31, kopie door D.W. Hattinga, 1745; 'haeven van Sluys' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'de haven van Sluys' (1726) Kaarten-Plannen 514; 'het Sluysche gadt' (1737) RV 477, Rek. 1436-37, f° 58vo; 'het Sluysche gat ofte haven' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn.; 'Swin, Port de l'Escluse' (1780) RAG, Reg. 65, kaart 1503, Ferraris, *Kaart Vlaamse kust*; 'het zwin, vaerwaeter naer Sluys' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'het Sluysche gat' (1784) ANH, doos 1, bundel 7.

Zolang er langs de vaarweg van Brugge naar de zee, d.i. Scheure-ZINKVAL, geen

enkele noemenswaardige aanlegplaats bestond, werd de Zinkval beschouwd als de haven van Brugge. Zodra de Scheure afgedamd was en het stadje Damme opkwam, noemde men de Zinkval de haven van Damme. Na 1300 verwierf Sluis grote vermaardheid als zeestad. Reeds het Seebuch beschouwd de Zwinmonding als de haven van Sluis, d.i. het Sluise Gat.

252. SLUISVLIET A: 'den sluysvliet die strect van t'groot fort naer het groot canael (= Zwin)' (1641) ANH, kaart Hazegras; 'nieuwe sluysvliet van Eyen-sluis' (1670) Kaarten-Plannen 664; 'de nieuwe sluysvliet' (1690) Gill. 20, Omm. Vo, f° 4vo; 'de sluysvliet... den nieuwen waterganck' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'nieuwen sluysvliet' (kaart 1734) Gill. 19, Omm. Vo; 'de creke genaemt den sluysvliet' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'den nieuwen Sluysvliet' (1764) Kaarten-Plannen 52; 'creque de l'écluse' (1783) ANH, kaart Donche; 'de sluysvliet' (1784) Bl. Wat. port. 17, kaart 56; 'den verduysterden sluysvliet' (± 1790) ANH, kaart Kavel Een.

Deze term beduidde vanaf 1622 de kreek, die van de IZABELLASLUIS A uit doorheen de schorren liep, en ong. 400 m ten noorden van de REIGAARSVLIET in het Zwin uitmondde. Na de bouw van de IZABELLASLUIS B werd de bedoelde kreek naar de nieuwe sluis afgebogen. De naam bedoelt soms ook de IZABELLAVAART.

253. SLUISVLIET B: 'het nieuw canal der zee-sluyse van het selve Haesegras' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'la creque de la nouvelle écluse de l'haesegras' (1786) ANH, doos 6, bundel 1; 'den sluysvliet' (1787) Rek. NHP 1786-87; 'den nieuwen waeterganck in het fort Haesegras' (1787) Rek. NHP 1787-88; 'Chenal de l'Ecluse du poldre Haezegras' (1812) ANH, kaart Zwin.

De uitwatering van de HAZEGRASSLUIS

werd gericht naar de schorregeul tussen het vasteland en de Kommandeursplaat. De monding van die kreek lag ca. 200 m ten noorden van de REIGAARSVLIET. De Sluisvliet B werd in de 19e eeuw genomen als grens tussen Knokke en Westkapelle.

254. SLUISWACHTERSHUIS A : 'sluyswachtershuys' (1682) Kaarten-Plannen 673.
De woning van de bewaker van de IZABELLASLUIS B stond op de noordwesthoek van de sluis. Het huis is waarschijnlijk in 1704, samen met de sluis, verwoest.
255. SLUISWACHTERSHUIS B : 'het huys van den sluyswachter op Haezegras' (1785) RV 59, Rez. 1784-85, f° 39v_o; 'het sluyswagtershuys' (1832) Rek. NHP 1827-34; 'sluisopzichterswooning' (1848) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis; 'la maison éclusière au Haezegras' (1854) ANH, doos 6, bundel 2; 'sluiswachters-huis' (1859) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis 1859-60. C 464
Dit huis staat 50 m ten westen van de HAZEGRASSLUIS. Het werd, nadat de sluis in onbruik geraakte, uitgebreid tot een hoeve. Thans bewoond door Van Parijs.
256. SMISSE A : 'Simon van Aelst, smit tot Cnocke' (1645) RV 12436, Rek. Kerk Kn. 1644-45 f° 11r_o; 'Guillaume Breynaert, peerdesmit' (1721) RV 3477, Rek. Par. Kn. 1721.
De genoemde smeden werkten in een smisse, die waarschijnlijk in de westhoek van de PAPENPOLDER stond.
257. SMISSE B : 'daer een huys op staet hem competerende' (1738) RV 12451, Rek. Kerk Kn. 1738-39, f° 28v_o; 'Rochus Dugardeyn, meester peirdesmit' (1740) RV 3489, Rek. Par. Kn. 1740-41; 'Rochus Dugardein, smidt' (1748) RV 12455, Rek. Kerk Kn. 1748-49, f° 51v_o; 'is de erfve alwaer de smisse is staende' (1756) ABB, F 179, Reg. Kerk. Kn. Rochus Dugardin heeft deze smisse ca. 1735
- gevestigd op de plaats van de vroegere herberg RODE LEEUW.
258. SMOKKELGAT : 'Smokkel Gat' (1850) Kaart Prov. 969; 'Smokkelgat' (1854) ANH, kaart Zwin; 'exhaussement du barrage au Smokkelgat' (1858) ANH, doos 6, Rez. NHP.
De monding van de ZANDKREEK. In de 19e eeuw een aanlegplaats voor smokkelaars. Zie ook DIEVEGAT.
259. SPARREBOS : 'plantes de sapin' (1865-1880) ANH, doos 6, Rez. ZP; 'le bois des sapins' (1913) J. Opeddrinck, Hist. p. 195.
De ZOUTE POLDER is omstreeks 1850 er mee begonnen de BLINKAARTDUINEN te bebossen, omdat de beplanting met helmgras niet volstond om het vliegende zand vast te leggen. Het bos besloeg eerst de ruimte tussen de eigenlijke Zoute Polder en de weg die de zuidgrens vormde. Daarna werd de bebossing naar het zuiden uitgebreid en plantte men bomen op een deel van de MAGERE SCHORRE en op de duinen rond de HOGE HUL. Het bos bevat meest zee- en bergdennen, verder populieren, essen en platanen. Op de BLINKAARTDUINEN staan er ook sparren.
260. SPLEETHOEK : 'den spleetehouck' (1701) RV 3453, Rek. Par. Kn. 1701-02; 'den spleethoek' (kopie 1777) Aanw. 6217, Omm. Reig. f° 58v_o.
Het 8e en 9e Reig vormden samen een tiendenhoek, die van de oorspronkelijke PARADIJSHOEK afgespleten was. Zie KH, p. 101.
261. SPLIJTKREEK : 'de spletkreke' (1788) ANH, doos 14, Ploegwerk; 'de spletkreke' (± 1920) J. De Langhe, Biekorf, 61e jaar, p. 181.
Idem als de KLEINE KREEK, die van de GROTE KREEK aftakt.

262. SPRIETADER : 'totte sprietadere' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'de spriet adere' (1753) Kaarten-Plannen 527.
Een gevorkte ader in de BUTSPOLDER, grens tussen het 7e, 8e en 9e Vo.
263. STEKELS WERF : '1 ghemet lands dat men heet stekelwarf' (1310) Aanw. 1912, f° 84ro. Persoonsnaam + werf. Dit perceel kan niet gesitueerd worden. Volgens Gysseling betekent werf in de Vlaamse polders : kleine, ronde terp (Toponymie Oudenburg, p. 90).
264. STELLE A : 'stelle' (± 1550) RAG, Reg. 65, kaart 591; 'Sebastiaen Nachtergalle, op dhofstede de Stalle, eertydts genaemt Wittenbergh' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn. Lijst Pastoor. C 494-97
Idem als WIT HUIS. De term stelle bedoelde meestal een schapenstal. De schapen van de Stelle A, die waarschijnlijk ca. 1290 ontstaan is, graasden op de schorren buiten de GRAAFJANSDIJK. Thans bewoond door Stro.
265. STELLE B : 'de schaepstelle bewoont by Maryn van Haelsinghe' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken; 'De Stelle' (1737) RABR, RH, kaart 4354; 'de schaepskoye genaemt de Stelle' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'Arnoldus Stock, schacper op de stalle in 't schorre over St. Pauwels vaert' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn. Lijst Pastoor; 'Schaep- Stelle' (1778) Ferraris, Kaart Sluis, nr 23 (B 3) (2) 'bergerie de Henry Hubens ou il demeure' (1778) Bl. Wat. port. 54. kaart 82; 'Hendrik Heubens, schaepboer op de Stelle van het Haesegras' (1782) J. Rau, R. d. P. 3e jaar, nr 3, p. 89; 'bergerie de Henry Hubens ou il demeure' (1783) ANH, kaart Donche; 'Bergerie occupé par Hr. Hubens' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646.
B 382
Deze schapenhoeve is in de tweede helft van de 17e eeuw gebouwd op de SINT-PAULUS-
DIJK. De kudden liepen op de schorren buiten de genoemde dijk. Thans bewoond door Lannoye.
266. STELLEDIJK : 'de warrande ofte Stelledyck' (1736) ANH, kaart Hazegras.
Idem als de SINT-PAULUSDIJK, waarop de STELLE B staat.
267. STIEBILKHOEK : 'den strybilckhouck' (1639) NK 326, Ligger Tiende Kn.
Het 2e Reig in Knokke vormde tijdelijk een kleine tiendenhoek, die genoemd werd naar de Stiebilck. Dit perceel bevindt zich op de zuidzijde van de IZABELLAVAART, en wordt genoemd naar de Sluise Stie (wegel), die erlangs loopt.
268. STIJLENOORD : 'ter steylenoord ende an muelnaersbanke' (1425) RH 32479, SBR 1424-25, f° 87vo; 'de diepte int Zwin daer de steylboomen vander visscherie voor Cad-sant ghestaen hadden' (1432) SBR 1431-32, f° 59ro; 'vander visschers boomen bi Catsant... de visschers boomen bi Catsant' (1432) idem, f° 62vo en 65vo; 'upden steylen noord' (1465) SAB, Groenenboek, ongecopteert, f° 186ro.
Een stijl is een staak, een paal. De vissers van Kadzand sloegen 'steylboomen' in het ZWIN ter hoogte van de WULPENHOEK, om hun netten ertussen te spannen. De genoemde bank heette ook de Oord van Kadzand. Zie OORD.
269. STRATENLEEN : 'Straeten leen' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 59ro; 'stratin leen' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'leen ghe-naempt strate... het straten leen' (1642) BB, 5, 1, f° 220vo en 223ro; 'het straten leen in Knocke' (1651) BB, 3, f° 43ro; 'leen ghe-naemt de straete... het straten leen' (1683) BB, 6, 1, f° 499vo en 644ro.
D 411-17; 430-33; 441
Een leengoed in het 8e Reig. Het eerste lid

- betekent niet straat. Het moet ontleend zijn aan de Heren van Straten, die wellicht het leen ooit bezeten hebben.
270. **TALPAART**: 'in den bosch, den Talpaert genaemd' (1841) De Flou, 15, 877, adv.
D 862-66
Een perceel, later bos, in het 3e Reig. Het eerste lid is waarschijnlijk talp, veldmuis. Het tweede lid kan aarde, d.i. akker, betekenen. Te Uitkerke vinden we Paddenaar en Stalpaart.
271. **TALPAART**: 'Den Tolpaert' (1845) ANH, Bundel Kadaster.
De wijk tussen de KRAGENDIJK en de KEUVELDIJK werd in de 19e eeuw genoemd naar het perceel TALPAART.
272. **TELEGRAAFBUREEL**: 'le bureau télégraphique (1854) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren; 'un bureau télégraphique' (1855) ANH, doos 6; 'het huis der bureau telegraphike' (1855) ANH, doos 3, bundel 14 bis; 'l'ancien bureau télégraphique' (1879) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren. A 272 noordwest
Dit bureel werd in 1854 gebouwd op een duintop, 60 m ten oosten van het REDDINGSSTATION.
273. **TER POORTE**: 'es de hofstede ter porte' (1447) SJH, A 8, Omm. Reig. f° 534v°.
D 24
Een hoeve met een, thans verdwenen, ingangspoort in het 12e Reig; nu bewoond door K. Snauwaert.
274. **UITZAND**: 'so ga gy rume noch van den Utsande' (15e E) Koppman, Seebuch, p. 51.
Een zandbank vóór SCHARPOORD. Misschien idem als MOLENAARSBANK.
275. **VAGEVIERSPOLDER**: 'van der dicage van ser Ian Hubrechts polre ende ter andere te Reingersvliet' (1302) SBR mei 1302 - feb. 1303, f° 59v°; 'van ser Pieters polre van der Speye te Reingersvliete' (1304) SBR feb.-juni 1304, f° 11v°; 'de ghelande van Boudin Buts polre, van Volkaerts ghotte ende vanden polre van den vagheviere' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 23v°; 'den polre van den vagheviere' (1404) idem, f° 24ro; 'van den vagheviere polre' (1425) RV 160, Rek. 1424-25, f° 26v° en 31v°; 'polre appellée Vagevier' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'Vageviars poldre' (1479) idem, kopie 1640; 'vagheviars poldre' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 22ro; 'vageviars poldere' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'van den Vageviars polder' (1753) Kaarten-Plannen 527; 'Vagevier Polder' (1820) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Vagevier Polder' (1838) Kaart Drubbel; 'De Vagevuurspolder' (1845) Kaart Popp; 'Vagevuer Polder' (1850) Kaart Prov. 969. C 394-533
Jan van Namen verkocht de HAZEGRAS-POLDER aan Pieter van de Speie. In de 14e eeuw kwam het poldertje toe aan de familie van den Vageviere.
276. **VANDAMMES MOLEN**: 'molen Vandamme Leopold' (1878) ANH, kaart ZP; 'Moulin de Leopold Van Damme, renversé le 3 mars 1897' (1913) J. Opedrinck, Hist. p. 125.
297 zuidwest
L. Vandamme bouwde ca. 1875 zijn molen op een duintop van de ZOUTE POLDER, 150 m ten noordoosten van de kerk. De molen is, blijkens de mededeling van Opedrinck, in 1897 door een storm vernield. Op de bewuste plaats staat nu het huis nr 7 van de Prins Boudewijnlaan.
277. **VARDENAARSPOLDER**: 'in vardenaers polre' (1296) SJH, Keure 242; 'in verdenaers polre' (1310) Aanw. 1912, f° 84v°; 'in vardenaers polre' (1345) Aanw. 49, f° 203ro; 'Vardenaers polre' (1407) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 1ro; 'verdenaerds poldre' (1468) BB 1, f° 116v°; 'in Vardenaers

- polder' (1567) Inv. Wat. 717, Omm. Reig, f° 59ro; 'Vardenarspoldere' (1617) Oud Kerkarch. 416, Lenen St.-Kwintins, f° 2vo; 'Vardenaerspolder' (1648) idem, f° 68ro; 'in Vardenaers poldere' (kopie 1777) Aanw. 6217, Omm. Reig, f° 58vo.
- De oudste polder te Knokke behoorde in de 13e eeuw blijikbaar, althans voor een groot deel, aan een zekere Vardenaert.
278. VAUCELLES HOFSTEDDE : 'goet van Vauxelles' (1715) Aanw. 3296, Beschr. Vo; 'vausselles' (1753) Kaarten-Plannen 527; 'hofstede Vauxelles' (1765) idem 831; 'Abaye de Vauxelles' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Vouxelles' (1838) Kaart Drubbel. C 569 Een hoeve in het 5e Vo, eigendom van de Abdij van Vaucelles bij Cambrai.
279. VERBRANDE HOFSTEDDE : 'de verbarrende hofstede' (1601) Nieuw Kerkarch. 298, Tiende Kn. f° 19ro; 'la cense et fief a Cnocke, dict la verbrande hofstede' (1636) SAB, Staat van Goed 1378, f° 49vo; 'mette hofstede' (1642) BB 5, 1, f° 226ro; 'de verbarrede hofstede' (1642) idem, f° 166vo; 'de verbarrede hofstede' (1683) BB 6, f° 378vo. C 657-59 Een hoeve en leengoed in het 3e Vo. Werd ca. 1575 door de Watergeuzen in brand gesteken.
280. VEURENHAAK : 'eene partye ghenaeft den veuren haeck' (1706) Aanw. 2358, Proces Monterey, Verp. Volgens de verpachting van de OUDE HAZEGRASPOLDER van 1706 was de Veurenhak een partij gras- en akkerland van ong. 60 G, waarschijnlijk in de buurt van de huidige wijk Zevokote. Het eerste lid kan ploegvoor zijn; het tweede wijst op de haakvorm.
281. VIJFHUIZEN : 'een groot dorp der bistaende, yet ten vufhuusen' (1408) Arch. Stad Brugge, 4, p. 23, nr 908, rol; 'ten vyf husen' (1425) RV 160, Rek. 1424-25, f° 26vo; 'ten vyfhuusen' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 34ro; 'byden hazegarse ten vyfhuuze' (1599) Aanw. 3619, Omm. Vagevierspolder, f° 1ro. Een vissersdorpje bij de monding van de REIGAARSVLIET. Het moet enige tijd vijf woningen omvat hebben. De Elizabetvloed van 1404 heeft de vissers van de Reigaarsvliet verdreven. De naam Vijfhuizen bleef verder de noordoosthoek van de VAGEVIERSPOLDER aanduiden. De Bodemkaart 'Westkapelle 11e E' toont verdwenen bewoning op perceel C 499 bis, d.i. in de zuidpunt van de hofweide van de hoeve WIT HUIS.
282. VIJFHUIZEN : 'byde verbarende hofstede ghenaeft ten vyfhuusen' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'de vyf huusen die nu verbarrende inde trouble van Zeelandt' (1573) Jonckheere 1200, Omm. St.-Anna, f° 31ro; 'hofstede de vyfhuyse, nu ghenaeft t wittehuys' (nota 1672) Gill. 19, Omm. Vo, f° 34ro; 'hofstede de vyf huusen' (1690) Gill. 20, Omm. Vagevierspolder, f° 4ro; 'vyfhuusen' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'dhofstede ten vyfhuyse' (1747) Mestdagh 625; 'hofstede ten 5 huusen competerende via van Aelsinghe, daer sy woont 1764' (1764) Kaarten-Plannen 52; 'la cense apartenante a le veuve de Marin van Aelsinghe' (± 1765) Bl. Wat. port. 45, kaart 115; 'Vijfhuizen' (1838) Kaart Drubbel; 'de vijf huizen' (1845) Kaart Popp. De hofstede in de wijk VIJFHUIZEN heette aanvankelijk WIT HUIS. Ze is waarschijnlijk reeds vóór 1300 ontstaan. De schapen van het Wit Huis hebben eeuwen lang het HAZEGRAS afgegraasd. Idem als STELLE A. Marin van Halsinghe die eerst op de STELLE B woonde, kocht in 1729 de Stelle A. Na hem werd het Wit Huis uitgebaat door Sebastiaan Nachtegalee en zijn afstammelingen. Dr. J. De Smet bespreekt uitvoerig de families van Halsinghe en Nachtegalee in

R. d. P., 11e jaar, nr 2, p. 36-64.

283. **VINKOORDPANNE**: 'vinck hoord pan' (1787) ANH, kaart ZP; 'Vinkhoorn' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3. A 298 noord Een kleine panne in de **BLINKAARTDUI-NEN**, die met vinkoord = maagdenpalm begroeid was; latijn: *vinca*. (Verwijs-Verdam, 9,523).
284. **VLAAMSE LEEUW**: 'l'estaminet le Lion de Flandres, aujourd'hui l'Hôtel de Bruges' (1896) J. Opeddrinck, Hist. p. 36. Een later naam voor de herberg **WEIMAN**.
285. **VOGELPLAAT**: 'schorre connu sous le nom de groote plaet, vogelplaet ou voldersplaet' (1874) ANH, doos 3, bundel 28. De **GROTE PLAAT** was vóór de indijking een pleisterplaats voor zeevogels.
286. **VOLDERSPLAAT**: 'schorre connu sous le nom de groote plaet, vogelplaet ou voldersplaet' (1874) ANH, doos 3, bundel 28. De **GROTE PLAAT** werd ook genoemd naar Filip Devoldere, die vóór de indijking de bedoelde schorre beweidde.
287. **VOLKAARTSGOTE**: 'te volkaertsgote' (1403) RV 145, Rek. 1403-04, f° 48ro; 'de dycken van de waterynghe van reyngaerds-vliete, van volkaertsgote ende van eyensluys' (1403) idem, f° 184vo; 'in den polre van Volkaerdsgote' (1403) SBR 1403-04, f° 77vo; 'de ghelande van Boudin Buts polre, van Volkaerts gote ende vanden polre van den vagheviere' (1404) RV 146, Rek. 1404-06, f° 23vo; 'de dike van Volkaerdscote' (1404) SBR 1404-05, f° 91ro; 'vanden diken van Volkaerdscote' (1405) SBR 1405-06, f° 73ro; 'de wateringhe van volkaertsgote' (1408) Arch. Stad Br. 4, p. 23, nr 908, rol; 'Volkaertsgote' (1425) RV 160, Rek. 1424-25, f° 26vo en 31vo; 'polre appellé Volcaerts scote polre' (1426) ANH, doos 1, bundel 1, kopie 1640; 'de wateringhe van Valckaertsghote' (1501) BB 2, f° 110ro; 'den poldre ofte wateringhe van Valckaertsgote' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'Valcaertsgote' (1682) Omm. Kn. f° 16ro; 'in de waterynghe van Valckaertsgote' (1683) BB 6, f° 493vo; 'waeterynghe van valkaersgote' (1774) Bl. Wat. port. 17, kaart 62; 'De Watering van Valckaersgote' (1778) Mestdagh 626 A; 'inde jegenote den Valckaert' (1784) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1779-84, f° 24ro; 'Valckaerschote' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792; 'Wateringen van Valkarsgote' (1838) Kaart Drubbel; 'de Watering van Valkaertsgote' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 82; 'Wateringhe Valkaerts Goote' (1850) Kaart Prov. 969. De **HOGHE POLDER** vormde een waterschap, dat genoemd werd naar de plaats waar de polder uitwaterde, nl. de Volkaertsgote, die waarschijnlijk bij de Palingstede lag. In de eerste helft van de 15e eeuw sloten de **BUTSPOLDER** en de **VAGEVIERSPOLDER** bij de watering Volkaertsgote aan. Zie ook J. De Langhe, Biekorf 1959, p. 342.
288. **VREDE**: 'Domyne Vanloke... op Graeve Jansdyck, synde het verst afgeleghen huys' (1773) Aanw. 4880, Lijst Pastoor Trouveyn; 'demeure de Domenique van Loke' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'den vrede langs zeealsyde van Westcappelle naer Haesegras' (nota 1795) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16ro; 'Cabaret de Vrede' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824; 'de herberg genaamd de Vrede' (1826) Brief Vo, D. Van Caillie, p. 9; 'den paulus vaert tot aen den vrede' (1828) ANH, doos 8, Rek. ZP 1827-28; 'Vrede herberge' (1838) Kaart Drubbel; 'de Vrede, cabaret' (1850) Kaart Prov. 969; 'de herberg de Vrede' (1853) ANH, doos 11, Rek. Hazegrassluis 1853-54; 'Herberg de Vrede' (1877) ANH, doos 14, Kaart WLP; 'Cabaret, de Vrede' (1883) Kaart Prov. 969; 'au tournant vers le Vrede' (1885) ANH,

- doos 6, Bundel Hazegras. C 456
Een hoeveke op de GRAAFJANSDIJK, even ten westen van het SINT-IZABELLA-FORT A. In de schaars bewoonde omgeving ontstond een onverwachte drukte, toen Ph. F. Lippens de NIEUWE HAZEGRASPOLDER indijkte, en de Oostenrijkse overheid in 1785 de HAZEGRASSLUIS en het HAZEGRASFORT C bouwde. Toen begon de bewoner van het huis herberg te houden. De naam ontleende hij ongetwijfeld aan het feit dat het Verdrag van Fontainebleau in 1784 in het grensgebied de vrede terugbracht.
289. VUURTOREN: 'pour établir le phare' (1872) ANH, doos 11, Dossier Vuurtoren; 'près du phare' (1872) ANH, doos 6, Rez. ZP; 'phare de Knocke' (1879) ANH, doos 11, Afpaling; 'Phare' (1885) ANH, doos 4, bundel 40; 'Route du Village de Knocke au Phare' (1887) ANH, kaart ZP; 'droit au phare' (1888) ANH, doos 6, Bundel Bebossing; 'Phare de Knocke' (1908) ANH, Dossier Duinen.
Gebouwd in 1871 op een duin, 60 m ten noordoosten van het TELEGRAAFBU-REEL. De toren heeft tot 1952 op het Vanbunnenplein gestaan²¹.
290. WAALSTUK: 'ghenaempt waelstuck met de waele' (1599) Aanw. 3619, Omm. Vagevierspolder, f° 1ro; 'genaemt t waels stick metten walle' (1682) Omm. Kn. f° 1vo.
C 529/7
Een weel/waal is de put die overblijft na een dijkbreuk. Hier een perceel in de noordwesthoek van de VAGEVIERSPOLDER met een oude bres van de GRAAFJANSDIJK.
291. WACHTHUIS A: 'de cortegarde van het hasegas' (1626) RV 3444, Rek. Par. Kn. 1626-27.
Dit waakhuis is misschien de voorloper van het SINT-PAULUSFORT of van het SINT-BERNAARTFORT.
292. WACHTHUIS B: 'aende redoutte' (1751) Aanw. 3294, Rek. Vo, 1751-58, f° 7ro; 'redoute' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82.
C 535 bis
Een kleine verschansing op de GRAAFJANSDIJK naast het WAALSTUK.
293. WACHTHUIS C: 'Corps de garde' (1866) Kaart. Prov. 1239.
De kaart bedoelt waarschijnlijk het REDDINGSSTATION, dat diende als waakhuis van de douanediens.
294. WARANDE: 'syne majesteits duynen ende vrye warande' (1686) RV 12437, Rek. Kerk Kn. 1686-87, f° 24ro; 'deel vanden duyn ende vrye warrande' (1687) RV 3446, Rek. Par. Kn. 1687-88, f° 9vo; 'het oude fort van St. Pauwels daerin begrepen, soo verre het selve voor warande ghebruyct is geweest' (1692) RV 433, Rek. 1692-93, f° 272vo; 'het oude fort van St. Pauwels daerinne begrepen, soo verre het selve voor warrande ghedisponceert, volghens de resolutie vanden collegie in daten 22. maerte 1698' (1698) RV 41, Rez. 1696-98, f° 224ro; 'de warande vanden Vryen' (1706) Aanw. 2358, Verp. Hazegras; 'den Schapersdyck wort bevonden te dienen voor eene conine warande' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken; 'de warrande ofte Stelledyck' (1736) ANH, Kaart Hazegras; 'warande' (1737) RABR, RH, kaart 4354; 'de conine waranda' (1738) RV 478, Rek. 1737-38, f° 63ro.
Het bestuur van de Domeinen had in de 17e eeuw de duinen en de schorren van de ZOUTE SCHORRE ingepalmd, hoewel die aan de eigenaars van het HAZEGRAS toebehoorden. Het terrein vormde een gewest rijk aan konijnen. De warande viel van 1679 tot 1734 onder het beheer van het Vrije, dat de Oost-Duinen gepacht had. Toen werd ook de SCHAPERSDIJK bij het jachtterrein genomen.

295. WATERPUT A : 'Puit d'eau douche' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'Aubrevoir du dit schorre... water pit' (1784) Bl. Wat. port. 53, kaart 3, kopie 1824; 'op het hasegras begonnen stellen den nieuwen bosch aen den waeterput' (1785) Dagboek Lippens 1 juli 1785; 'den grooten gemeenen waeterput van desen polder liggende in de lange straete tusschen de caevels n^o4 en n^o5' (1786) ANH, Rek. NHP 1785-86; 'den gemeenen waeterput' (1790) idem, 1790-91; 'den waeterput van de gemeensaemheyd van den polder' (1809) idem, 1709-10. B 392
Idem als KONIJNENHOOGTEPUT.
296. WATERPUT B : '4 gemeten 295 roeden... voor gemeenen waeter put, alreede ingeduyckt' (1787) ANH, kaart ZP; 'verdiepen den waeterput tusschen de corte duynen tot het waeteren de beesten' (1798) Rek. NHP 1793-98. A 264
De gemeenschappelijke zoetwaterput van de ZOUTE POLDER, gelegen achter het KORT DUIN.
297. WATERPUT C : 'zoetwater' (1854) ANH, kaart Zwin, 'Puits d'eau douce' (1873) ANH, doos 6, Indijking Zwin. B 724 noordwest
Een zoetwaterput op de noordwesthoek van de ZEEHONDENPLAAT, beschermd door de jonge duinengordel.
298. WEERDIJK : 'aen den grave Jans dycke, gheseyt den waerdyck' (1641) ANH, doos 1, bundel 2, kopie ± 1900; 'den graeve Jans ofte weerdyck' (1672) RAG, Reg. 65, kaart 598.
Weerdijk was een veel gebruikte benaming voor een zeekering. De GRAAFJANSDIJK droeg deze naam ook nog na de bouw van de PAULUSDIJK.
299. WEIKNECHT : 'Adriaen Pepers, herberghier op dese prochie' (1699) RV 3455, Rek. Par. Kn. 1699-1700; 'Francois Deneve, brauwer ende herberghier' (1710) RV 3465, Rek. Par. Kn. 1710-11; 'daer syn huysinghe ende herberghe is op staende' (1715) RV 12442, Rek. Kerk Kn. 1715-17, f° 28vo; 'Nicolaes Maes, brauwer ende herberghier' (1716) RV 3471, Rek. Par. Kn. 1716; 'daer hunne huysinghe ende brauwerie op is staende' (1738) RV 12451, Rek. Kerk Kn. 1738-39, f° 29ro; 'Andries Ramaut heeft in cheynse twyntigh roeden landts, daer syn huys, ghenaeamt den weyknecht op staet, wesende een herberge ende brauwerie' (1756) RV 12459, Rek. Par. Kn. 1756-57, f° 41vo; 'd'herberghe genaemt den weyknecht' (1772) RV 12464, Rek. Kerk Kn. 1772-73, f° 50ro; 'Herberg en winkel met peerd- en koeystal... genaemd den Weiknecht, gelegen te Knocke, in het dorp, digte by de kerk' (1843) De Flou, 17, 236, adv. D 629 b
Deze herberg ontstond op het einde van de 17e eeuw op de oostzijde van de DORPSTRAAT. Hoewel de naam van de herberg WEIMAN later in de geschreven bronnen verschijnt, veronderstellen we toch dat deze laatste naam ouder is. Weiman betekent immers jager, en weiknecht is jagersknecht.
300. WEIMAN : 'daer op hy een huysseken heeft staende, door hem bewoont' (1686) RV 12437, Rek. Kerk Kn. 1686-87, f° 24ro; 'Cornelis Deboot over syn herberghe' (1696) RV 3450, Rek. Par. Kn. 1696-97; 'nieuwe herberghe' (kaart 1696) Gill. 19, Omm. Pappolder; 'den weyman int' dorp, oost van de kercke' (1768) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16ro; 'nr 16 groot 78 R, waer op staet eene herberghe byde kercke van Knocke, bewoont by Theodor de Vriese' (1790) Rek. ZP 1790-91. A 447-49
Marin Deboot verliet in 1686 de RODE LEEUW, en bouwde een huis met herberg op uiterste zuidwesthoek van de duinen van de ZOUTE SCHORRE, tegenover de ZWAAN. De naam was zeer goed gekozen. De jagers van de WARANDE kwamen on-

- getwijfeld in de Weiman uitrusten.
301. WELVAREN: 'den zeedyk te beginnen van aen het welvaeren tot aen de kortestraete' (1828) Rek. NHP, 1827-34; 'aan t'welvaren' (1872) ANH, doos 5, bundel 34; 'Dyk aan het Welvaren' (1879) idem; 'la digue à commencer au welvaren' (1885) ANH, doos 6, Bundel Hazegras. B 1
Een huisje in de uiterste westhoek van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER.
302. WESTHOEK: 'Westwyk' (1845) ANH, Bundel Kadaster.
Een jongere naam voor het westelijk deel van Knokke.
303. WESTKAPELLESTRAAT: 'de straete van Knocke dorp naer Westcapelle' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, f° 23vo; 'Route de Westcappelle' (1880) Kaart Prov. 1211. De weg naar Westkapelle was oorspronkelijk de KRAGENDIJK.
304. WILGENSLAG: 'Wulfslag' (1844) BW.
Idem als PROCESSIEWEG. Zou het eerste lid wel wilg of wolf, maar niet veeleer Wulps zijn? De bedoelde weg mondde oorspronkelijk op het strand vóór de GROENE DYK uit, d.w.z. tegenover Wulpen. Zie KH, p. 106, Wulpse Weg.
305. WILLEM-LEOPOLDPOLDER: 'du polder Willem Leopold' (1874) ANH, doos 4, bundel 31; 'Willem Leopold polder' (1876) ANH, kaart WLP; 'Willem Leopold polder' (1879) ANH, doos 5, bundel 34; 'Polder Willem Léopold' (1888) Kaart Prov. 1144; 'le polder dit Willem Leopold' (1889) Moniteur Belge 9 okt. 1889.
Deze polder die in 1872 door België en Nederland samen tot stand gebracht werd, is de laatste die men uit de schorren van het ZWIN gewonnen heeft. Genoemd naar de koningen van beide landen.
306. WINKENAARS WALLEKEN: 'heet wynckenaers walleken' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 17vo; 'heet Wynckenaers wallekin' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn. 'heet wynckenaers walleken' (1690) Gill. 20, Omm. Vo, f° 14vo. D 687-88
Een 'wallekin' was een omwald perceel, dat een woning droeg. We kennen een Clement Wynkenaere die in 1447 grond bezat 150 m ten zuidwesten van het genoemde wallekje (SJH, A 8, Omm. Reig, f° 507vo).
307. WIT HUIS: 'Witten Hof' (1571) Kaart Pourbus; 'de zeedycken van ontrent ten Wittenhuuse' (1574) RV 314, Rek. 1574-75, f° 29ro; 'dhofstede ghenaeamt ten vyfhuuze ofte witten huuse' (1599) Aanw. 3619, Omm. Vagevierspolder, f° 5ro; 'ten witten huuse' (1601) Nieuw Kerkarch. 298, Tiende Kn. f° 19ro; 'het Withuus' (1625) RV 30, Rez. 1618-32, f° 232vo; 't witte huusken' (1639) NK 326, Tiende Kn.; 't withuus' (1641) ANH, kaart Hazegras; 'de hofstede de vyfhuuse, nu ghenaeamt t wittihuys' (nota 1672) Gill. 19, Omm. Vo, f° 34ro; 'hofstede ten Wittenhuuse, competerende Sebastiaen Nachtegale cum suis, daer hy woont 1788' (1788) Mestdag 1894/1.
De STELLE A heette eigenlijk Wit Huis, een naam die sloeg op het uitzicht van de hoeve.
308. WITTENBERG: 'dhofstede de Stalle, eertydts genaemt Wittenbergh' (1774) Aanw. 4880, Begankenis Kn. Lijst Pastoor.
Idem als het WIT HUIS, dat gedeeltelijk op de NIEUWLANDDIJK staat.
309. WULPENHOEK: 'van eene wracke ute te doene, twelcke lach in t Zwin up Wulpenhouc' (1432) SBR 1431-32, f° 46vo; 'lancx of dweers den stroome, van Wulphouc innewaerd' (kopie 1510) L. Gilliodts, Coutumes des petites villes, 3, 305; 'vander vaerd van Wulphoucke innewaert' ibidem, 306; 'ten

- steerte vanden Wulphoucke' ibidem, 312.
De westpunt van het eiland Wulpen is in de tweede helft van de 14e eeuw afgespoeld. De rest ervan bleef bestaan als een lange bank, Wulpenhoek, later PAARDEMARKT geheten.
310. WULPJE : 'de kerke van Knocken, datmen heet de Wulpen, lant' (1529) Charter, blauw nr 5320; 'ghenaempt twulpkin' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn. D 112-14
Een perceel dat paalde aan de ader in het 12e Reig. Deze vroegere kreek heette mischien het Wulpje. We kennen te Wenduine een waterloop — een bijrivier van de Blankenbergse Vaart — die Wulpje genoemd wordt. Zie toponimische kaart van Uitkerke.
311. ZANDKREEK : 'la grande crique dit Zandkrike' (1853) ANH, doos 6, bundel 2.
De kreek tussen de ZANDPLAAT en de ZEEHONDENPLAAT had een zandige bedding.
312. ZANDPLAAT: 'der zoogenaemde sandplae't' (1836) Rek. NHP 1831-45; 'de soo genaemde zandplae't' (1836) ANH, doos 3, bundel 21; 'de Sandplae't tot Knocke' (1856) ANH, doos 6, bundel 2.
De PAARDEMARKT werd in de 18e eeuw met een laag zand overstoven. Vandaar de nieuwe naam.
313. ZEEDIJK A : 'den zeedyck' (1435) BB, f° 89vo; 'den zeedyck' (1468) BB 1, f° 132vo; 'den zeedyc' (1501) BB 2, f° 108ro; 'den zeedyck' (1559) Gill. 19, Omm. Vo, f° 22ro; 'anden zeedyck ieghens thazegras' (1573) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'den zeedyck' (1682) Omm. Kn. f° 1ro en passim; 'den zeedyck' (kaart 1691) Gill. 20, Omm. Vo; 'den zeedyck' (1794) Bl. Wat. port. 54, kaart 37.
Idem als GRAAFJANSDIJK. Deze werd uit traditie, na de bouw van de SINT-PAULUS-
- DIJK, verder zeedijk geheten.
314. ZEEDIJK B : 'den zeedyck van een polderken ghe-naempt het haezegars' (1682) Kaarten-Plannen 673; 'den zeedyck van sint Pauwels' (1682) Kaarten-Plannen 673; 'dienende voor den zeedyck' (1736) idem 249; 'den zeedyck waerop de schaeprie de Stelle staet' (1782) J. Rau, R. d. P. 3e jaar, nr 3, p. 89. Idem als SINT-PAULUSDIJK.
315. ZEEDIJK C : 'den zeedyck van den polder Haesegras' (1785) ANH, kaart NHP; 'den nieuwen zeedyck' (1786) Rek. NHP 1785-86; 'nieuwen dyck' (1786) Kaarten-Plannen 732; 'digue de Lippens' (1786) idem 355; 'De Zee Dyk' (1845) Kaart Popp; 'Digue dite Zeedyk' (1850) Kaart Prov. 1260.
De dijk van de NIEUWE HAZEGRAS-POLDER.
316. ZEEDIJK D : 'den nieuwen geformeerden zeedyck' (1787) ANH, doos 1, bundel 7; 'Zee Dyk' (1850) Kaart Prov. 969.
Idem als ZOUTE DIJK.
317. ZEEDIJKADER : 'de adere jegens den Zeedyk' (1805) ANH, doos 4, bundel 33; 'den dyckgracht' (1806) Rek. NHP 1806-07; 'Zeedykader' (1883) AW.
De dijkgracht van de NIEUWE HAZEGRASPOLDER, 5,5 km lang. Deze ader mondt uit in de SLUISVLIET B.
318. ZEEKSTERHUL : 'le Zeeaksterhil' (1913) J. Opeddrinck, Hist. p. 195.
Dit duin wordt niet gesitueerd.
319. ZEEHONDENPLAAT : 'Zeehonts plaatte' (1737) Alg. Rijksarch. 's Gravenhage, Coll. Hatinga, I-34, kopie door D.W. Hatinga, 1745; 'Zeehonden Plaat' (1839) ANH, kaart Zwinstreek; 'Zeehondenplaat' (1866) Kaart Prov. 1239; 'le banc des Chiens Marins' (1913) J. Opeddrinck, Hist. p. 174.

B 724-25 noord
De noordelijkste bank in de monding van het ZWIN, die in de 19e eeuw door zeehonden bezocht werd. Thans het terrein van het Natuurreservaat.

320. ZEEWEG: 'de straete comende van het dorp van Knocke naer den duyn' (1813) ANH, Pachtbrieven ZP; 'het gemeene straetje en kerckwegel' (1820) idem; 'ruelle' (1824) Bl. Wat. port. 53, kaart 3; 'Duine weg' (1844) BW; 'route pour y parvenir de la commune' (1855) ANH, doos 6; 'Zeestraat' (1866) J. Opeddrinck, Hist. p. 82; 'une chaussée pavée vient d'être construite au travers des dunes de Knocke à la mer' (1870) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'de kalseyde leidende van het dorp na de zee... den steenweg' (1872) ANH, doos 5, bundel 54; 'chaussee de Knocke à la mer' (1878) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'échange du sentier, conduisant au phare, par une route directe' (1879) ANH, doos 6; 'la chaussée de Knocke' (1881) idem; 'la reprise de la chaussée' (1882) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'pavé du village de Knocke au Phare' (1887) ANH, doos 5, bundel 50; 'Route du Village de Knocke au Phare' (1887) ANH, kaart ZP; 'la route de Knocke à la mer' (1890) ANH, doos 4, bundel 95; 'la chaussée conduisant de Knocke ver la mer... Chaussée de Knocke à la Mer' (1895) ANH, doos 5, bundel 50.

Reeds vroeg maakten de Knokkenaren een weg, die van de DORPSTRAAT uit, door de duinen naar de zee liep. Dit kronkelend wegje werd in 1870 vervangen door een rechte, smalle kassijweg, daarna door de brede Lippenslaan.

321. ZINKVAL: 'infra portum qui vulgariter appellatur Zincval' (1242) L. Gilliodts, Coutume de Mude, p. 259.

De oudere naam voor het ZWIN. Schönfeld, o.c. p. 216, citeert uit Maerlant: 'Tusscen

der Wesere ente Zwene, dat tien tiden hiet Sincfal', en uit de Lex Frisionum: 'inter Fli et Sincfalam'. Het eerste lid is onduidelijk, het tweede is een waternaam.

322. ZOETE SCHORRE: 'den dune ende het schorre lant, toebehorende de marcquisen de Terrasona' (1645) ABB, F 178, Ligger Kerk Kn.; 'Schorre de St. Paul, autrement Soete Schorre, porté au labeur' (1778) Bl. Wat. port. 54, kaart 82; 'Schorre nommé Soete Schorre' (1783) ANH, kaart Donche; 'le poldre nommé het soete schorre' (1813) Mestdagh 620; 'den polder genaemt het zoete schorre' (1828) ANH, doos 5, bundel 49. De MAGERE SCHORRE, gesteld tegenover de ZOUTE SCHORRE.

323. ZOMERWEG: 'de somerstrate... anden zomerwech' (1601) Charter, blauw nr 3683; 'van den zomerwegh' (1682) Omm. Kn. f° 23vo en 30ro; 'den somerwegh' (1693) Charter, blauw nr 1832; 'de somer straete' (18e E) Bl. Wat. port. 17, kaart 99; 'den Zomerweg' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 86.

Idem als ZOMERDIJK. Zie KH, p. 107.

324. ZOUTE: 'in het saute... schorren genaemt het saute' (1787) Rek. ZP 1787-88; 'in het westdeel van Haese gras, onder den wyck het saute' (1789) ANH, doos 10, Betwisting Tiende; 'saute' (1790) Rek. NHP 1790-91; 'Het Zoute' (1838) Kaart Drubbel; 'les dunes du Zoute' (1840) ANH, doos 4, bundel 32; 'het Zoute' (1841) Rek. ZP 1817-41; 'Het Zoute' (1861) Stafkaart; 'le Zoute' (1876) ANH, doos 4, bundel 32; 'Het Zoute' (1888) Kaart Prov. 1144; 'Het Zoute' (1889) ANH, doos 6.

De wijk rond de ZOUTE SCHORRE. Thans grotendeels met villa's bebouwd.

325. ZOUTE DIJK: 'den nieuwen zeedyk van het saute' (1787) ANH, doos 10, Meting De-

- bruyn; 'den zeedyck van het gemelde saute schorre' (1788) Dagboek Lippens 17 mei 1788; 'het zeedycxken van het soogenaemde zaute' (1794) ANH, doos 10; 'het zoutte dyksken' (1845) ANH, doos 14, Brief J. Vanhoutte.
- De dijk van de ZOUTE POLDER, gelegd in 1787. Is nu bebost en grotendeels bewaard.
326. ZOUTE PANNE: 'de zoute pannen' (1736) ANH, kaart Hazegras; 'la dépression appelée le Zoute-Panne' (1913) J. Opdedrinck, Hist. p. 185. A 294
Het westeinde van de ZOUTE SCHORRE, panne nr 4 in de duinen van Serweytens.
327. ZOUTE POLDER: 'de dyckagie van het soute polder afgesteken' (1787) Dagboek Lippens 29 juni 1787; 'het soo genaemde Zoute Schorre, ingedykt inden jaere ende somer saysoene 1787' (1787) ANH, kaart ZP; 'den polder het zoute' (1837) Rek. ZP 1817-41; 'Zoute-Polder' (1848) ANH, doos 4, bundel 14; 'Zoute Schoor Polder' (1850) Kaart Prov. 969; 'van den Zoute Schorre Polder' (1853) ANH, kaart ZP; 'Zoute polder' (1855) ANH, doos 4, bundel 14bis; 'de zoute schorre polder' (1858) Mestdagh 639; 'Zouten polder' (1872) ANH, doos 5, bundel 54; 'Zoute-schorre polder' (1878) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'Zoute-Schorre Polder, la wateringue' (1887) ANH, doos 5, bundel 50.
De ZOUTE SCHORRE behield na de indijking de bepaling 'zout'.
328. ZOUTE SCHORRE: 'Soute schorre' (1718) ANH, kaart met grens van 1715; 'een panne ghe-naempt het soutte... t soutte schorre' (1721) Vrije, Bundel 5266, Zeewerken; 'soutte schorre' (1724) Bl. Wat. port. 45, kaart 112; 'het saute schorre' (1755) ANH, doos 1, bundel 3 ter; 'le schorre salé' (1784) RABR, Kaarten-Plannen 2646; 'het saute schorre' (1786) Dagboek Lippens 26 april 1786; 'het Saute schorre' (1787) ANH, doos 1, bundel 7; 't soute Schor' (1787) ANH, kaart ZP; 'het Soute Schorre' (1790) Dagboek Lippens 10 maart 1792; 'zoutte schorre' (1792) RV 3524, Rek. Par. Kn. 1792, fo 23vo; 'het Zoutte Schorre' (1805) ANH, doos 4, bundel 33; 'Het zoute schorre' (1885) ANH, doos 5, bundel 34. A 1-270
De lange strook schorreland tussen de BLINKAARTDUINEN en de derde duinenketen.
329. ZOUTE STRAAT: 'de geprojecteerde straete' (1787) ANH, doos 1, bundel 7; 'de straete van het zaute' (1794) ANH, doos 10; 'Zoute straet' (1844) BW.
Ph. F. Lippens legde slechts een weg door de ZOUTE POLDER, nl. tussen de 3e en 4e kavel, ongeveer op de plaats van de BLINKAARTWEGEL. Thans Konijnendreef geheten. Weg nr 14.
330. ZOUTE VAART: 'het waterganck in het soute schorre' (1787) Dagboek Lippens, 31 aug. 1787; 'den grooten waeterganck' (1787) ANH, kaart ZP; 'den waterloop van het saute' (1792) Rek. ZP 1792-93; 'Zoute Vaert, Ruisseau' (1844) BW; 'Ruisseau, dit Zoute Vaert' (1850) Kaart Prov. 1260; 'Zoute Vaert' (1861) Stafkaart; 'Zoutevaart' (1883) AW.
Ph. F. Lippens liet in 1787 deze afwateringsweg graven door de gehele lengte van de Zoute Polder. De Zoute Vaart is nu gedempt.
331. ZOUTELAAN: 'Steenweg naar Zoutepolder' (1875) ANH, doos 6; 'la construction d'un chemin conduisant à travers les dunes jusqu'au Gang n° 1' (1887) ANH, doos 5, bundel 50.
Deze weg werd van de ZEEWEG uit ca. 1880 doorgetrokken tot het SINT-PAULUSFORT. De Zoutelaan ligt op de zuidzijde van de verdwenen ZOUTE VAART.
332. ZUIDGRAAFJANSDIJKADER: 'Zuidgraaf

- Jansdijk ader' (1883) AW.
De dijkgracht van de GRAAFJANSDIJK was alleen in de VAGEVIERSPOLDER bewaard gebleven.
333. ZUIDKNOKSEDIJKADER : 'Zuidknockschen dijk ader' (1883) AW.
De dijkgracht van de KNOKSE DIJK.
334. ZUIDWATERGANG : 'den zuutwaterganc' (1639) NK 326, Ligger Tiende Kn.
Idem als NOORDWATERGANG A. Men moet het begrip zuid hier van de KNOKSE DIJK uit zien.
335. ZWAAN : 'dherberghe daer Maerten de Wildere woont 1696' (1696) Gill. 19, Omm. Papenpolder, f° 1ro; 'Maerten Dewildere op syn herberghe' (1696) RV 3450, Rek. Par. Kn. 1696-97; 'de herberghe op staet genaempt de swaene' (1756) ABB, F 179, Reg. Pastorie Kn.; 'de swaene in het dorp' (1768) RV 582, Reg. Herbergen, f° 16ro; 'Herberg genaemd de Zwaen, in Knocke, in het Dorp' (1846) De Flou 18, 785; 'herberge' (1847) Mestdagh 628. D 626-28
Een zeer verspreide herbergnaam; vgl. Zwaan te Heist en te Uitkerke. De herberg stond op de hoek van de DORPSTRAAT en de huidige Seb. Nachtegalestraat. Thans Rerum Novarum.
336. ZWART HUIS : 'les habitations du garde-chasse' (1878) ANH, doos 11, dossier Vuurtoren; 'Swart huis' (1908) ANH, Rekenboek; 'Zwart Huis, la maison des gardes-dunes' (1913) Opeddrinck, Hist. p. 148. B 722
Het huis van de jachtwachter staat nog steeds in de zuidoosthoek van de ZANDPLAAT.
337. ZWIN : 'vanden zwene... int Zwin' (1301) SBR 1301, f° 22ro en 30ro; 'omme tzwin te bevredene... vanden zuene... int zwin' (1302) SBR mei 1302-feb. 1303, f° 52ro; 't zwin' (1392) SBR 1392-93, f° 74ro; 'in t zwyn' (1404) RV 145, Rek. 1404-05, f° 69vo; 'in t zwin' (1418) RV 154, Rek. 1417-18, f° 35ro; 'voor t zwin' (1450) RV 182, Rek. 1449-50, f° 49vo; 'int swen... dat swen' (15e E) Koppman, Seebuch, p. 1 en 51; 'Tzwin' (1578) SAB, kaart 11; 'mond't van de avene' (1622) RAG, Reg. 65, kaart 595; 't Zwyn of Oude Haven' (± 1650) RAG, Reg. 65, kaart 23; 'Reviere het Swin' (1668) Kaarten-Planen 9; 'Swin ou Port de l'Ecluse' (1784) RABR, kaart 2646; 'Zwin' (1838) Kaart Drubbel; 'De Riviere het Zwin' (1845) Kaart Popp; 'Het Zwyn, Rivière' (1850) Kaart Prov. 1260; 'Zwyn, Chenal' (1854) ANH, kaart Zwin; 'het Zwyn' (1855) Rek. Haze-grassluis 1855-56; 'Embouchure du Zwyn' (1856) Kaart Prov. 77; 'Le Zwyn' (1861) Stafkaart; 'den nog onbedykten zeearm het Zwin' (1866) ANH, doos 6, Indijkingsplan; 'les schorres du Zwyn' (1867) ANH, doos 6, idem. De naam Zwin komt tientallen keren voor in de rekeningen en andere documenten van de stad Brugge, en ook in de rekeningen van het Brugse Vrije en van andere instanties.
Zwin is een soortnaam die betekent 'geul in de buitengronden'. Door andere begrippen bij de term te voegen, ontstonden er langs de Nederlandse kust verscheidene eigennamen. Schönfeld meldt dat de term zwin bekend is op de Noordzeekust, van Nederland tot Zweden²². We hebben reeds het voorkomen van de naam zwin in de Vlaamse kustvlakte besproken. Deze term komt veelvuldig voor tussen de Gentele en de Zidelinge, het zg. Oudland dat niet meer door de Duinkerke III overstroomd werd. Buiten de Gentele is de naam nagenoeg weggeveegd, want daar duiden ede, vliet of ader een gewezen kreek aan²³.
Schönfeld verwijst naar het beroemde Zwin, de middeleeuwse vaarweg van Brugge naar de zee, het 'water dat ook de raadselachtige naam Sincfal droeg' (Zie ZINKVAL). Hij vermeldt de attestatie 'der Zwene' uit 1271,

'in Flandria ad portum ibidem qui Suin appellatur' uit 1276, en 'Swin' uit 1277²⁴.

Dr. M. Gysseling ontmoet de term 'swin' reeds in de grafelijke rekening van 1187. Onder de talrijke inkomsten staan de posten 'super swiin 9 ½ h', 'super swin 2 ½ pise', en 'super swin 22 h'; onder de uitgaven 'Sancto Donatiano pro terra cambita in Swen 2 l'. Prof. A. Verhulst en M. Gysseling hebben de 'Grote Brief' gepubliceerd en uitvoerig gekommentarieerd. Ze noemen het aangehaalde swin/swen 'cours d'eau de Damme à la mer', nl. de befaamde vaarweg van Brugge. Wat de drie geciteerde inkomsten betreft, rept de rekening geen woord over de aard van de voldane verplichting. Het kan moeilijk anders of het gaat om drie belaste percelen die 'super swin', d.w.z. 'langs het zwin' lagen. De vierde post vertalen we als volgt: '2 pd. aan het kapittel van Sint-Donaas voor geruilde grond langs het zwin'²⁵. Maar langs welk zwin lagen de bedoelde percelen? Het zuidelijke deel van de Watering van Romboutswerve, nl. het deel dat tot aan de Lenaartpoort van Brugge strekt, vormde oorspronkelijk het waterschap 'tussen beide Zwenen', d.i. tussen het Oud Zwin en de Nieuwe Reie²⁶. Het zg. Oud Zwin heette ook Scheure. Beide termen betekenen immers kreekgeul. Ongetwijfeld droeg de gehele waterloop Leet-Scheure vóór de indijking de soortnaam zwin. De bovenloop ervan kreeg na de bouw van de Gentele de naam Leet, d.i. afleidingsvaartje van een waterschap.

Brugge heeft een deel van de benedenloop van het bedoelde zwin, nl. de Scheure, gebruikt om zijn eerste kunstmatige vaarweg naar de zee in te richten. Dit kanaaltje kreeg, na de aanleg van het nieuw kanaal naar Damme, vanzelfsprekend de naam Oud Zwin. De indijking op de westzijde van de Zinkval reikte in 1187 nog niet verder dan tot de Krinkeldijk. De vier citaten uit 1187, die de term zwin bevatten, kunnen niet bewijzen dat

het fameuze Zwin van Damme naar de zee bedoeld wordt. Naar onze mening gaat het om het Oud Zwin.

Blijkens de attestaties van Schönfeld zet de naam Zwin zich in de 2e helft van de 13e eeuw door. Een tiental rekeningen van de stad Brugge blijven over uit de periode vóór 1300, nl. uit het vierde kwart van de 13e eeuw. In die documenten komt de naam Zwin niet voor; hij kan wel in de niet bewaarde rekeningen gestaan hebben. Na 1300 geven de stadsrekeningen nergens nog de naam Zinkval. De naam Zwin was definitief op de Zinkval overgegaan.

Nagekomen Toponiemen

338. GROENE WEG: 'anden groenenwech' (1567) RAB, Fonds Wat. Reig. Omm. 1567, f° 4ro.

Doorheen het zuidelijk deel van de HOGE POLDER, de BUTSPOLDER en de VAGEVIERSPOLDER loopt een landweg, die nu de Groene Weg geheten wordt. Deze naam komt niet voor in de ommelopers van de Watering VOLKAARTSGOTE. Even ten zuiden van de KEUVEL bestaat er te Westkapelle een Groene Weg, die de vroegere Sluise Stie met de KALVEKEETDIJK verbindt.

339. KAPELHOEVE: 'de Kappelhofstede' (1921) De Flou, VII, 141, advertentie. C 532 Een hoeve in de VAGEVIERSPOLDER, genoemd naar het kapelletje dat bij het WACHTHUIS B op de GRAAFJANSDIJK staat.

340. KAPRIJKBOS: 'te Knocke, in den Capryckbosch' (1905) De Flou, VII, 225, advertentie.

B 252

Een bosje op het zuideinde van kavel 6 in de NIEUWE HAZEGRAS. De plaatselijke uitspraak is 'kappelingbos'. Het eerste lid bedoelt allicht 'kappen'.

341. KONIJNENPANNE: 'keune pan' (1787)
 ANH, kaart ZP. A 271 zuidwest
 Deze aftakking van de ZOUTE PANNE
 vormt de panne nr 5 in Serweytens' duinen
 (zie hst. 4, par. 20).

342. RABOT: 'den man seght geweest te hebben
 in den coopdag van Anthone Vandaele
 ontrent tgroote fort, en in de herberghe ge-
 naemt het rabot' (1700) RV 16997, Crim-
 bouck, f° 56vo.

De term rabot, van het franse woordt rabot,
 beduidt sluis. De bewaker van de IZABEL-
 LASLUIJ B wordt in de rekeningen van de
 watering Eresluis 'rabbotier' geheten (RAB,
 Fonds Eie, Rek. 1691-92). De bedoelde her-
 berg stond in de buurt van de genoemde
 sluis, en van het GROTE FORT of IZA-
 BELLAFORT A. Is de herberg samen met
 de sluis in 1704 vernield, of is 'rabot' een
 vroegere naam van de herberg VREDE?

¹ ADN, 28 H 81, charter 1678.

² Bl. Wat. port. 53, kaart 3.

³ A. Boileau, Het woord haas in plaatsnamen, Naamkunde,
 2e jaar, afl. 3-4, p. 225 (1970).

⁴ D. Van Caillie, p. 55.

⁵ Chr. Devyt, Westvlaamse windmolens, Desclée-Debrou-
 wer, Brugge, p. 83 (1966) met details over het molenwerk.

⁶ J. Rotsaert, Molenaars in de schaduw van de Polder-
 torens. Een greep uit de genealogie Cattoor, R.d.P. 14e jaar,
 nr. 1, p. 23. Zie ook STP, p. 308: Zandwegmolen A.

⁷ De Bo, Westvlaamsch Idioticon, p. 841.

⁸ J. De Langhe aanvaardde eerst de verklaring van Op-
 dedrinck, Hist. p. 16: keuvel = monnikskap. Daarna stelde hij
 de volgende etimologie: keuvel is het verkleinwoord van kove,
 d.i. hut, stal, kooi, schuur (Biekorf 1972, p. 153-154). In een
 later artikel gunt hij de verklaring 'monnikskap' toch een kans
 (Biekorf 1973, p. 281-282).

⁹ D. Van Caillie, p. 55.

¹⁰ J. Opeddrinck, Gesch. van Knokke, p. 21-22.

¹¹ Koppman, Seebuch, p. 97.

¹² We wijzen erop dat in Zuid-West-Vlaanderen op talrijke
 plaatsen de term knok een wegenkruispunt aanduidt. Hier vin-
 den we wel een verwantschap met de etimologie van J. De
 Langhe.

¹³ E. Warlop, De Vlaamse adel vóór 1300 I, p. 355 (1968),
 uit ADN, 59 H 96, nr 237, f° 116ro.

¹⁴ Chr. Devyt, Westvlaamse windmolens, p. 85.

¹⁵ De Bo, Westvlaams Idioticon, p. 841.

¹⁶ J. De Vries, Woordenboek der Noord- en Zuid-Neder-
 landse plaatsnamen, p. 128.

¹⁷ Chr. Devyt, Westvlaamse windmolens, p. 84, met ge-
 gevens over het molenwerk.

¹⁸ Ferraris, Memoires bij de kaarten, Pro Civitate, deel 2
 p. 12 (1966).

¹⁹ M. Schönfeld, Nederlandse Waternamen, Standaard-
 Boekhandel, p. 268-269 (1955).

²⁰ Idem, p. 230.

²¹ A. D'hont, Dagklapper uit Knokke, p. 337, beschrijft
 de afbraak van de kloeke toren.

²² M. Schönfeld, Nederlandse waternamen, p. 215-216.

²³ Uitkerke, p. 91.

²⁴ M. Schönfeld, o.c. p. 216.

²⁵ A. Verhulst-M. Gysseling, Le Compte général de 1187,
 connu sous le nom de 'Gros Brief', et les institutions finan-
 cières du comté de Flandre au XIIe siècle, Koninklijke Bel-
 gische Akademie 1962, p. 150, 151, 177, 235.

²⁶ „Den ommeloopere vande waterynghe tusschen beede de
 zwenen buuten Brugghe" werd in 1503 door landmeter Pieter
 Bollin „nieuwe vermeten ende verhoofd". Het waterschap was
 toen 296 G 102 R groot. Oet strekte van „de Coolkercke
 poorte" tot ter hoogte van het dorp Koolkerke; het paalde west
 „anden dyck vanden ouden zwene"; oost „anden dyck vande
 reye", d.i. de Nieuwe Reie tussen Brugge en Damme. Op het
 schutblad staat een jongere nota: „nu deel van de wateringe
 romboutswerfve" (RAB, Aanw. 3610).